

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERİN ALGILADIĞI EBEVEYNLER ARASI
ÇATIŞMANIN YETERLİK, İÇE YÖNELİM VE DIŞA
YÖNELİM PROBLEMLERİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

**GÜLÇİN ÇELİK
14736008**

**TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. NERMİN ÇİFTÇİ ARIDAĞ**

**İSTANBUL
2016**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERİN ALGILADIĞI EBEVEYNLER
ARASI ÇATIŞMANIN YETERLİK, İÇE
YÖNELİM VE DIŞA YÖNELİM PROBLEMLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**GÜLÇİN ÇELİK
14736008**

**TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. NERMİN ÇİFTÇİ ARIDAĞ**

**İSTANBUL
2016**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANA BİLİM
DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ERGENLERİN ALGILADIĞI EBEVEYNLER
ARASI ÇATIŞMANIN YETERLİK, İÇE
YÖNELİM VE DIŞA YÖNELİM PROBLEMLERİ
AÇISINDAN İNCELENMESİ**

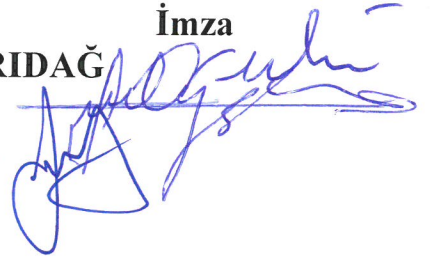
GÜLÇİN ÇELİK
14736008

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 18.11.2016
Tezin Savunulduğu Tarih: 09.12.2016

Tez Oy Birliği/Oy çokluğuyla başarılı bulunmuştur.

Unvan Ad Soyad
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nermin ÇİFTÇİ ARIDAĞ
Jüri üyeleri : Prof. Dr. Fulya YÜKSEL-ŞAHİN
Doç. Dr. Müge YUKAY YÜKSEL

İmza

İSTANBUL
KASIM, 2016

ÖZ

ERGENLERİN ALGILADIĞI EBEVEYNLER ARASI ÇATIŞMANIN YETERLİK, İÇE YÖNELİM VE DIŞA YÖNELİM PROBLEMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Gülçin Çelik

Kasım, 2016

Bu tez, 11-18 yaş aralığındaki ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma ile yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişki ve yordayıcılığı inceleme amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla birlikte, Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin ergenler için geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmaya, 11-18 yaş arasındaki 479 ergen ve 229 ergenin annesi katılmıştır. Ergenler, Çocukların Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma Ölçeğini, 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğini ve kişisel bilgi formunu; anneler ise O'leary ve Porter Evlilik Çatışması Ölçeği'ni doldurmuştur. Bulgulara göre, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma ile toplam yeterlik arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmemiştir. Ebeveynler arası çatışma ve ders dışı etkinlikler arasında pozitif ve anlamlı ilişki; sosyal yeterlik ve akademik başarı arasında anlamlı ve negatif ilişki olduğu görülmektedir. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma; etkinlik, sosyal yeterlik ve akademik başarının düşük düzeyde yordayıcısıdır. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma ile içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problem arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Ebeveynler arası çatışma içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerinin yordayıcısı olduğu saptanmıştır. İncelemeler sonucunda, Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin, 11-18 yaş aralığındaki ergenler için geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynler arası çatışma, aile, evlilik, cinsiyet, ergenlik, yeterlik, sosyal yeterlik, ders dışı etkinlikler, akademik başarı, içe yönelim problemleri, dışa yönelim problemleri.

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERPARENTAL CONFLICT AND COMPETENCE, INTERNALIZING AND EXTERNALIZING PROBLEMS OF ADOLESCENTS

Gülçin Çelik

Kasım, 2016

The purpose of the thesis is examining the relationship between interparental conflict perception of adolescents competence, internalizing and externalizing problems of adolescents whose age between 11-18. Also, reliability and validity analyses of Children's Perception of Marital Conflict Scale are conducted. 479 Adolescents and 229 mothers are participated to research. Adolescents completed Children's Perception of Marital Conflict Scale and Self Evaluation Scale for 11-18 Youth. Mothers completed O'leary Porter Marital Conflict Scale. According to results, it is observed that perceived interparental conflict of adolescents has a positive strong relationship between activities and negative/strong relationship with social competence and academic achievement. Perceived interparental conflict is predictor of their activities, social competence and academic achievement. In addition, there is a strong and positive relationship between internalizing, externalizing and total problems of adolescents. When their perception of marital conflict increases, their internalizing, externalizing and total problems increase. In addition; it is determined that interparental conflict is the predictor of internalizing, externalizing and total problems of adolescents. It is proved that perceived Marital Conflict Scale is reliable and valid for adolescents whose ages are between 11-18.

Key Words: Interparental Conflict, family, marriage, sex, adolescence, competence, extracurricular activities, social competence, academic achievement, internalizing problems, externalizing problems.

ÖN SÖZ

Canım Anne ve Babama

Bu tez, Yıldız Teknik Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Koordinatörlüğü desteğiyle, YULAP kapsamında hazırlanmıştır. Teze verdikleri destekten dolayı Yıldız Teknik Üniversitesi'ne teşekkür ederim.

Yüksek lisans dersleri sürecinde yetişmemde değerli katkıları bulunan Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı öğretim üyelerine teşekkür ederim. Mesleki gelişimime büyük katkısı olan, mesleğimi daha çok sevmemi sağlayan Prof. Dr. Fulya Yüksel-Şahin'e çok teşekkür ederim.

Tez süreci boyunca, desteğini esirgemeyen, zorlandığım zamanlarda motive eden ve cesaretlendiren tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nermin Çiftçi Arıdağ'a çok teşekkür ederim.

Ülkemizin kurucusu ulu önder Mustafa Kemal Atatürk'ü anmadan geçemeyeceğim. *'İnsan topluluğu kadın ve erkek denilen iki cins insandan oluşur. Kabil midir bu kütlenin bir parçasını ilerletelim, ötekini ihmal edelim de, kütlenin bütünü ilerleyebilsin?'* diyerek kadınların eğitim almasının önünü açan, kadınları hapsoldükleri karanlıktan kurtaran Mustafa Kemal Atatürk'e saygı, şükran ve özlemle...

Evlatları olmaktan büyük onur, mutluluk ve memnuniyet duyduğum, desteklerini her zaman arkamda hissettiğim, benim gibi zor mizaçlı bir çocuğu sabırla yetiştiren anne ve babama çok teşekkür ederim, size minnettarım. Sizi çok seviyorum.

Psikolog Gülçin Çelik

İstanbul
Kasım, 2016

‘Bir çocuğun üç ebeveyni vardır; annesi, babası ve anne baba arasındaki ilişki. Bu üçüncü ebeveyn çok önemlidir.’

Prof. Dr. Byron Norton

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	ix
ÖN SÖZ.....	x
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2. Araştırmanın Önemi	6
1.3. Problem.....	7
1.4. Sayıtlar ve Sınırlılıklar.....	7
1.5. Tanımlar.....	9
2. İLGİLİ LİTERATÜR.....	11
2.1. Ebeveynler Arası Çatışma ve Çocuklarda Görülen Problemleri Açıklayan Teorik Yaklaşımlar	11
2.1.1. Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve Hipotezi	11
2.1.1.1. Çatışmanın Özellikleri.....	11
2.1.1.2. Çatışmanın Bağlamı.....	13
2.1.1.3. Çocukların Çatışmayı Değerlendirme Süreci.....	15
2.1.1.4. Duygulanım.....	19
2.1.1.5. Baş Etme Davranışı.....	19
2.1.2. Yayılma Hipotezi.....	20
2.1.2.1. Günah Keçisi Yapma.....	21
2.1.2.2. Model Alma.....	21
2.1.2.3. Sosyalleştirme Hipotezi.....	21
2.1.2.4. Aile Sistemi ve Rol Gerginliği.....	22
2.1.3. Telafi Hipotezi.....	22
2.1.4. Duygusal Güvenlik Hipotezi.....	22
2.1.5. Shelton ve Harold'ın Çocuğun Algıladığı Evlilik Çatışması Hipotezi.....	23
2.1.6. Travma Teorisi.....	24
2.2. Ergenlerde Yeterlik, İçe Yönelim ve Dışa Yönelim Problemleri.....	25
2.2.1. Yeterlik.....	25
2.2.1.1. Etkinlik/Aktiflik.....	24
2.2.1.2. Sosyal Yeterlik.....	25
2.2.1.3. Akademik Başarı.....	27

2.3. İçe Yönelim ve Dışa Yönelim Problemlerini Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar.....	28
2.3.1. Biyolojik Yaklaşım.....	28
2.3.2. Psikolojik Yaklaşım.....	28
2.3.3. Sosyal Yaklaşım.....	28
2.4. İçe Yönelim Problemleri.....	29
2.4.1. Depresyon.....	29
2.4.2. Anksiyete.....	30
2.4.3. Somatizasyon (Bedensel belirti bozukluğu).....	30
2.5. Dışa Yönelim Problemleri.....	30
2.5.1. Kuraldışı Davranışlar.....	30
2.5.2. Saldırgan Davranışlar.....	31
2.6. İlgili Araştırmalar.....	32
2.6.1. Ebeveynler arası Çatışma ve Yeterlikle ilgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	32
2.6.2. Ebeveynler arası Çatışma ve Yeterlikle ilgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar.....	36
2.6.3. Ebeveynler arası Çatışma ve İçe Yönelim/Dışa yönelim Problemleriyle ilgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	36
2.6.4. Ebeveynler arası Çatışma ve İçe Yönelim/Dışa Yönelim Problemleriyle ilgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar.....	47
3. YÖNTEM.....	52
3.1. Araştırmanın Modeli.....	52
3.2. Evren ve Örneklem.....	52
3.3. Veri Toplama Araçları.....	56
3.3.1. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği.....	56
3.3.1.1. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geliştirilmesi.....	57
3.3.1.2. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği.....	57
3.3.1.3. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Puanlanması.....	57
3.3.2. O'Leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeği.....	58
3.3.3. 11-18 Yaş grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği.....	58
3.3.3.1. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin Geliştirilmesi.....	58
3.3.3.2. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği.....	59
3.3.3.3. 11-18 Yaş grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Puanlanması.....	60
3.3.4. Kişisel Bilgi Formu.....	60
3.4. Verilerin Toplanması.....	60
3.5. Verilerin Analizi.....	61
4. BULGULAR.....	62

4.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	62
4.1.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Etkinlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	63
4.1.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Sosyal Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	63
4.1.3. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	64
4.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Problem Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	64
4.2.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve İç Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	65
4.2.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Dış Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	66
4.3. Cinsiyete Göre Algılanan Ebeveynler Arası Toplam Çatışma, Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama Düzeyi arasındaki Farklılığa ait Bulgular.....	66
4.4. Cinsiyete Göre İç Yönelim, Dış Yönelim ve Toplam Problem Düzeyleri Arasındaki Farklılığa ait Bulgular.....	68
4.5. Yaş ve Algılanan Çatışma Düzeyi Arasındaki Bulgular.....	69
4.6. Ergenlerin Algıladığı Çatışma ve Annenin Bildirdiği Çatışma Arasındaki Bulgular.....	70
4.7. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri.....	71
4.7.1. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri.....	72
4.7.2. Faktör analizi sonuçları.....	73
4.7.3. Ölçek Alt Boyutlarından Elde Edilen Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları.....	73
4.7.4. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Yarıya Bölme Güvenirlik Katsayısı	74
4. 7. 5. Alt-Üst Grup Ortalamaları Farkına Dayalı Madde Analizi.....	74
4.7.6. Madde-Toplam Puan Korelasyonu.....	75
5. TARTIŞMA VE YORUM.....	77
5.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Yeterlik, Etkinlik, Sosyal Yeterlik ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulguların Tartışılması.....	77
5.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Problem, İç Yönelim ve Dış Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulguların Tartışılması.....	80
5.3. Cinsiyete Göre Algılanan Ebeveynler Arası Toplam Çatışma, Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama Düzeyi arasındaki Farklılığa ait Bulguların Tartışılması.....	84

5.4. Cinsiyete Göre Ergenlerin İe yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problemleri Arasındaki Yordayıcılığa ait Bulguların Tartışılması.....	85
5.5. Ergenlerin Yaşının Algıladıkları Çatışma Düzeyi Üzerindeki Etkisine Dair Bulguların Tartışılması.....	86
5.6. Ergenlerin Algıladığı Çatışma ve Annenin Bildirdiği Çatışma Arasındaki Bulguların Tartışılması.....	86
5.7. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Bulgularının Tartışılması.....	86
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	88
KAYNAKÇA.....	91
EKLER.....	104
Ek 1. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği.....	104
Ek 2. O'leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeği.....	106
Ek 3. 11-18 Yaş arası Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği.....	107
Ek 4. Kişisel Bilgi Formu.....	111
Ek 5. Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden Alınan İzin Belgesi.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	113

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular (regresyon testi).....	62
Tablo 4.1.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Etkinlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular (regresyon testi).....	63
Tablo 4.1.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Sosyal Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	63
Tablo 4.1.3. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler Arasındaki Çatışma ve Akademik Başarı İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	64
Tablo 4.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Problem Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	65
Tablo 4.2.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve İçer Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	65
Tablo 4.2.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Dışa Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular.....	66
Tablo 4.3. Cinsiyete Göre Algılanan Toplam Çatışma, Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama Düzeyi Arasındaki Farklılığa ait Bulgular (t-test).....	66
Tablo 4.4. Cinsiyete Göre İçer Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem Düzeyleri Arasındaki Farklılığa ait Bulgular (t-test).....	68
Tablo 4.5.1. Yaş ve Algılanan Çatışma Düzeyi Arasındaki Bulgular (korelasyon testi).....	69

Tablo 4.5.2. Yaş ve Algılanan Çatışma Düzeyi Arasındaki Bulgular (regresyon testi).....	70
Tablo 4.6. Ergenlerin Algıladığı Çatışma ve Annenin Bildirdiği Çatışma Arasındaki Bulgular (korelasyon testi).....	71
Tablo 4.7.1. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri.....	72
Tablo 4.7.2. Faktör analizi sonuçları.....	73
Tablo 4.7.3. Ölçek Alt Boyutlarından Elde Edilen Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları.....	73
Tablo 4.7.4. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Yarıya Bölme Güvenirlik Katsayısına İlişkin Bulgular.....	74
Tablo 4.7.5. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Alt % 27 ve Üst %27'lik Grupların Ortalamaları ile Analiz Grubunun Ortalamaları İçin t-testi Sonuçları.....	75

1. GİRİŞ

Toplumun en küçük temel birimi olarak nitelendirilen ailenin nesillerin psikolojik olarak sağlıklı yetişmesinde önemli bir yeri vardır. Aile; bireylerin bağlanma, yakınlık, ait olma, güç, sevgi, şefkat, ilgi, başkalarıyla birlikte olma, iletişim gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığı en doğal ortamdır. Bu ihtiyaçların karşılanamaması halinde, bireylerde bir takım psikolojik problemler oluşmaya başlayabilir. Dolayısıyla, ailenin bireylerin, özellikle çocukların iyilik hali üzerinde önemli katkıları vardır.

Aile sistem perspektifine göre; *‘aile bir geçmişi paylaşan, duygusal bağı olan, bireysel aile üyelerinin ve ailenin bütünüünün ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler planlayan bireylerden oluşmuş kompleks bir yapı’* olarak tanımlanır (Sabatelli ve Bartle, 1995).

Ailenin yukarıda bahsedilen işlevleri yerine getirebilmesi için sağlıklı olması gerekmektedir. Sağlıklı ailelerde yetişkinler, sorumluluk sahibi, şefkatli, saygılı, sevgi dolu davranışlar sergilerler. Şimdiki zamanda yaşarlar, mantıklı düşünürler ve duygularını düzenleyebilirler. Davranışlarını kontrol edebilirler. Diğer aile üyeleriyle iyi iletişim kurup, çatışmaları uzlaşmayla (kazan-kazan yaklaşımıyla) çözebilirler. Çalışmayı sevip üretken oldukları kadar, kendilerine ve yakınlarına zaman ayırabilirler.

Aile yaşamı iki insanın birleşip, çift olmasıyla başlar. Öncelikle çiftlerin uyumlu olması, sağlıklı bir aile olmanın temelidir. Eş ve ebeveyn alt sisteminin güçlü olması aileye istikrar getirmektedir. Eşlerin birbirleriyle iyi anlaşması, birbirlerinin ihtiyaçlarını ve rollerini tamamlaması ailenin devamı açısından önem arz etmektedir. Eşlerin birbirlerine karşı davranışları, tüm aile üyelerinin birbirlerine karşı davranışlarını ve iletişim kurma biçimlerini etkiler (Nazlı, 2001). Kısacası, evliliğin kalitesi ve çiftlerin uyumu eşlerin psikolojik olarak iyi olmasını ve ebeveynlik becerilerini etkilemektedir (Cummings ve Davies, 2014).

Flört evresinden, işlevsel bir partnerliğe geçiş, zorlu bir uyum süreci gerektirebilir. Çiftin birbirlerinin ihtiyaç ve etkileşim biçimlerine uyum sağlaması gerekir. Evlilikte uyum sağlanamaması durumunda çatışma meydana gelebilir (Nichols, 2013). Ebeveynler arası çatışma çocuklar için ciddi bir stres kaynağıdır ve çocukların pek çok uyum ve davranış bozukluğu geliştirmesine sebep olan zararlı ve olumsuz bir deneyimdir (Grych ve Fincham, 1993). Özellikle uzun süren, fiziksel agresyon içeren, sık, çözümsüz, şiddetli çatışmalar çocukların problemlerini arttırmaktadır (Grych ve Fincham, 1990).

Yaşanan ebeveynler arası çatışmanın, bebeklik döneminden yetişkinlik dönemine kadar uzun süren olumsuz etkileri araştırmalarla kanıtlanmıştır (Hanson, Saunder ve Kinstner, 1992; Katz ve Gottman, 1993; Grych ve Fincham, 1993; Graham, Fisher ve Pfeifer, 2012). Yapılan araştırmalar, ebeveynler arası çatışmanın yüksek olduğu ailelerde, çocuklar ve ergenlerde depresyon, kaygı, somatik problemler, sosyal içe çekilme gibi içe yönelim problemleri ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, karşıt olma/karşı gelme, davranım bozukluğu, agresyon, saldırganlık gibi dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğunu ve ebeveynler arası çatışmanın çocuklarda ve ergenlerde problemlerin yordayıcısı olduğunu belirtmektedir (Grych ve Fincham, 1990; Davies ve Cummings, 1994; Turner ve Barrett; 1998; Durell-Johnson ve ark. 2001; Wymbs ve ark., 2008).

Ebeveynler arası çatışmanın olumsuz etkileri, çocuklar evden ayrıldığında da devam etmektedir. Yüksek çatışmalı ailelerden gelen çocukların, arkadaşlarıyla ve başkalarıyla ilişkilerinde sorunlar yaşadığı ve akademik uyumlarının daha düşük olduğu belirtilmektedir (Davies ve ark., 2002; Lindsay, Chambers, Frabutt ve Mackinnon-Lewis, 2009; Azam ve Hanif, 2011). Dolayısıyla, ebeveynler arası çatışma, eşlerin huzur ve mutluluğunu bozan, çocukları psikolojik, sosyal ve akademik anlamda negatif etkileyen bir stres faktörüdür. Bu bağlamda; ebeveynler arası uyumun sağlanması, çatışma çözme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi çocukların psikolojik açıdan iyilik haline katkıda bulunacak, sosyal ve akademik uyumlarını arttıracaktır.

Sonuç olarak, eşler aralarında yaşanan anlaşmazlıkları idare etmeyi ve çatışmaları çözmeyi bilmelidir (Cummings ve Davies, 2014). Ebeveyn alt sistemindeki problemler, çocuklarda görülen uyum ve davranış problemlerine ve aile

organizasyonunu reddetmeye yol açabilir (Nazlı, 2014). Eşler arasında gelişen uyumsuzluk ve çatışma, eşlerle birlikte, çocukları da psikolojik olarak olumsuz etkilemektedir. İyi bir karı-koca olmak, çiftin ilişkisinin uyumlu ve tatmin edici olması çocuklar dünyaya geldiğinde, iyi ebeveynler olacaklarının göstergesi olacaktır. Fiziksel, duygusal, ruhsal ve sosyal ilişkiler açısından uyumlu bir evlilik, hem çift hem de çocuklar için psikolojik iyilik halini sağlayacaktır (Kalkan, 2015).

Ülkemizde, ailelerin çocukları için ruh sağlığı alanında çalışan meslek gruplarına (psikiyatristler, psikologlar, psikolojik danışmanlar) başvurular her geçen gün artmaktadır. Bu durum hem psikolojik problemlerin artışı hem de toplumda psikolojik yardım arayışına olumlu bakılması ve olumsuz önyargıların kırılması şeklinde yorumlanabilir. Son yıllarda, çocuk ve ergenlerde psikolojik problemlerin arttığı gözlemlenmektedir (Öğrencilerde Davranış Bozukluğu Artıyor, hurriyet.com.tr, [15.05.2016]). Bu durumun sebeplerinden biri ebeveynler arası çatışma olduğu düşünülmektedir.

Ebeveynler arası çatışma ergenlerde stres yaratan bir faktördür (Grych ve Fincham, 2002). Ebeveynler arası çatışmaya ergenlik döneminde maruz kalmak, çatışmanın olumsuz etkilerini ağırlaştırabilir. Ergenlik; fiziksel, zihinsel ve sosyo-duygusal değişimlerin yoğun yaşandığı bir dönemdir. Ergenlik döneminde, erkeklerde, penis ve testisler büyür. Genital, yüz ve koltukaltı kıllar oluşur, ilk boşalma gerçekleşir, ses kalınlaşır. Boy ve ağırlıkta büyük bir artış olur. Kızlarda, göğüsler büyür, genital ve koltuk altı kılları görülür. Adet kanamaları başlar. Kalçalar omuzlardan daha geniş hale gelir. Ergenlik dönemi fiziksel olarak büyüme hamlesinin yaşandığı dönemdir. Bu fiziksel değişiklikler ergenleri psikolojik olarak etkilemektedir. Ergenler bedenleri ve bedenlerinin nasıl olduğuna dair imgeler geliştirirler. Ön ergenlikte, bedenlerinden geç ergenliğe göre daha hoşnutsuz olurlar. Kızlar vücutlarından daha az hoşnutken, erkekler ergenlik ilerledikçe daha fazla hoşnut olurlar. Ayrıca, yeni gelişen cinsel duygularla baş etmeleri ve cinsel kimlik oluşturmaları gerekmektedir (Santrock, 2011). Kısacası, ergenlerin değişen vücutlarına alışmaları ve uyum sağlamaları gerekmektedir.

Ergenlikte, Piaget'nin bilişsel gelişim teorisine göre soyut işlemler dönemi başlar. Ergenler, gerçeklerin taklit edildiği durumları, soyut önermeleri, varsayımları anlayabilirler. Mantıklı akıl yürütme yapabilirler. Problemleri çözmek için plan

geliştirip, çözümleri sistematik bir şekilde test edebilirler. Ek olarak, '*ergen benmerkezciliği*' olarak isimlendirilen ergenlerin görüntüleri ve davranışlarıyla ilgili farkındalıklarının artması durumu yaşanır. Ergenler diğer insanların kendilerini izlediğini, herkesin kendilerinin farkında olduğuna inanırlar; buna '*hayali seyirci*' denir. Yenilmez olduklarını ve kötü şeylerin onların başlarına gelmeyeceğini düşünürler, bu durum '*kişisel hikâye*' olarak adlandırılır. Dolayısıyla ergenlik, riskli davranışlarda bulunmaya meyilli olunan bir dönemdir. Ergenlikte, yürütücü bilişsel işlevlerde, değişiklik olmaktadır. Bu değişim akıl yürütme, karar verme, eleştirel düşünceyi kontrol etme ve bilişsel düşüncelerini kontrol etme gibi üst-düzey bilişsel aktiviteler yapılabilir (Dolgin, 2014).

Son olarak, ergenlik döneminde, yoğun sosyo-duygusal değişimler yaşanmaktadır. Erickson'a göre, ergenlik dönemi kimlik kazanımına karşı rol karmaşasının yaşandığı psikososyal gelişim evrelerinden biridir. Ergenlik kimlik arayışına yardımcı olan moratoryum dönemidir. Kim ne olduklarına, hayattan ne istediklerine karar verdikleri bir dönemdir. Farklı rol ve kimlikler denerler ve kendilerine uygun olanları seçerler. Kimlik bunalımını çözemeyen ergenler kimlik karmaşası yaşarlar. Ayrıca ergenler özerk olmaya ve sorumluluk almaya çalışırlar. Akranlarıyla daha yakın ilişki kurarlar. Akran grupları tarafından kabul edilmek onlar için çok önemlidir. Karşı cinsi tanımaya çalışırlar ve flört etmeye başlarlar (Kılıç-Atıcı, Yazgan-İnanç, Bilgin, 2004).

Ülkemizde, yukarıda bahsedilen yoğun değişimlerin yaşandığı ergenlik döneminde gençler gelecekleri açısından önem arz edilen lise ve üniversite öğrenci seçme sınavlarına girmektedir. Sınavlar, ergenler için stres ve kaygı yaratan faktörlerdir. Dolayısıyla, ergenlik dönemi değişimlerine, sınav kaygısı eklenmektedir. Ergenlik döneminde geleceklerini belirleyen sınavlara girmek, gençler için bu dönemi daha da zorlaştırmaktadır.

Sonuç olarak, büyüme hamlesinin atıldığı ergenlik döneminde ebeveynler arası çatışma gibi bir stresöre maruz kalmak, yaşanan fiziksel, zihinsel ve psikososyal değişimlere uyum sağlamayı ve dönemin yaşam görevlerini yerine getirmeyi zorlaştırabilir ya da engelleyebilir. Dolayısıyla, ebeveynler arası çatışma ve ergenlerin yeterli, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek, ebeveynler arası çatışmaya sebep olan risk faktörlerini belirlemek,

ebeveynler arası çatışmanın oluşmasını ve ortadan kalkmasını sağlayacak önleyici ve müdahaleye yönelik stratejiler geliştirmek ergenlerin yeterlik düzeylerinin artmasına ve içe yönelim ve dışa yönelim problemlerinin azalmasını sağlayacaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Çocukların psikolojik olarak sağlıklı yetişmesi için, etkili ebeveynlik becerilerine sahip olmakla birlikte, ebeveynler arasındaki ilişki ve iletişimin psikolojik olarak sağlıklı olması gerekmektedir. Ebeveynler arasındaki iletişim problemleri çocukları dolaylı ve dolaysız olarak olumsuz etkilemektedir. Bazı araştırmacılar anne baba arasındaki ilişkiyi üçüncü ebeveyn olarak tanımlamaktadır. Bu bağlamda, ebeveynler arasındaki uyumlu, pozitif, sıcak ve güven dolu ilişki çocuklar üzerinde olumlu etki yaratacaktır (Davies ve Cummings, 1994). Ebeveynler arasında şiddetli uyumsuzluk ve çatışma olduğunda, çocukların direk ve dolaylı olarak etkilendiği araştırmalarla kanıtlanmıştır (Katz ve Gottman, 1993; Turner ve Barrett, 1998; Davies ve Lindsay; 2004). Ebeveynler arası çatışmanın çocuk ve ergenlerde içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu ve bu problemleri yordadığı doğrulanmıştır (Peksaygılı ve Güre, 2008). Tez, ülkemiz için ebeveynler arası çatışma ve ergenlerde yeterlik (etkinlik, akademik başarı, sosyal yeterlik), içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkisini kapsamlı olarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ergenlerin algıladığı çatışmanın; etkinlik, akademik başarı, sosyal yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkisinin belirlenmesi, gerekli önlemlerin alınması, önleyici ve müdahaleye yönelik çalışmalar yapılması gelecek nesiller için yararlı olacaktır.

Yapılan bu çalışma ile ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma düzeyi ve annelerin bildirdiği evlilik çatışması düzeylerinin etkinlik, sosyal yeterlilik, akademik başarı, yaş, cinsiyet, devam edilen okul ve sosyo-ekonomik durum, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri gibi değişkenlerle ilişkisini incelemektir.

Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve hipotezi (1990), yayılma hipotezi (1988), telafi hipotezi (1997), duygusal güvenlik hipotezi (1994), travma teorisi (1991) ve Shelton ve Harold'un çocukların algıladığı ebeveynler arası çatışma hipotezleri (2008) dikkate alındığında, çatışmanın yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu, çatışmaya maruz kalan ergenlerde yeterliliğin daha düşük olacağı ve

ebeveynler arası çatışma algısı düşük olan ergenlere göre daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim problemi belirleneceği düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ebeveynlerin, çatışma çözme ve etkili iletişim becerilerine sahip olması ciddi bir öneme sahip olduğu kadar, çocuklar açısından da önemlidir. Ebeveynler tartıştıklarında çocukların olumsuz etkilendiğinin farkına varmakta güçlük çekebilmektedir. Bir araştırmada, pek çok baba çocuğunun yanında tartıştığını söylerken, çok az sayıda baba çocuklarının ebeveyn çatışmasından etkilendiğini düşündüğünü belirtmiştir (Salisbury, Henning ve Holdford, 2009). Bu bağlamda, ebeveynler tartıştıklarında, çocuklarının olumsuz etkilendiği bilincini geliştirmek yararlı olacaktır.

Bu tezin, 11-18 yaş arası ergenlerde algılanan ebeveynler arası çatışma ve yeterlik (etkinlik, akademik başarı, sosyal yeterlik), içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir. Ayrıca, ülkemizde yapılacak araştırmalara ve literatüre katkıda bulunması beklenmektedir.

Ebeveynler arası çatışma ile çocuk ve ergenlerde içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkinin varlığı pek çok araştırmayla kanıtlanmıştır (Grych, Fincham, Harold, Fincham ve Osborne, 1997; Şirvanlı-Özen 1998; Shelton ve Harold, 2008; Ulu ve Fışıloğlu, 2004; Peksaygılı ve Güre, 2008). Ülkemizde, içe yönelim ve dışa yönelim problemlerini çatışmanın ergenler üzerindeki etkisini inceleyen az sayıda araştırma bulunmaktadır (Şirvanlı-Özen, 1998; Ulu ve Fışıloğlu, 2004; Peksaygılı ve Güre, 2008).

Ebeveynler arası çatışma ve sosyal beceri/sosyal uyum arasında anlamlı bir ilişki vardır (Güngören, 2011; Turan, 2014). Arkadaşlık ilişkilerinde agresif davranma (Underwood ve ark., 2008) ve yanlış çatışma çözme becerilerinin ebeveynleri ile benzerlik göstermesi (Rocher-Schudlich, Shamir ve Cummings, 2004) ve diğer insanlardan ilişkisel beklentilerinin düşük olması (Mc Gregoral, Zimmer- Gembecka ve Creeda, 2012) sosyal yeterlikle ilgili şüphe uyandırmaktadır. Ek olarak, yüksek algılanan çatışma, düşük akademik uyumla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Parsa, Panah, Parsa ve Ghaleia, 2014). İçe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle pozitif

yönlü ilişkisine ek olarak, yeterlikle de negatif yönlü ilişkisi bulunduğu tahmin edilmektedir.

Çalışmayla birlikte ergenlerde, algılanan ebeveynler arasındaki çatışmanın sosyal yeterlik, etkinlik, akademik başarı ve içe yönelim/dışa yönelim problemleri açısından incelenmesi, elde edilen verilere göre önleyici ve müdahaleye yönelik yöntemlerinin geliştirilebileceği beklenmektedir.

Araştırma bulgularının, psikologlar, psikoterapistler, psikolojik danışmanlar ve ailelerin hizmetine sunularak, anne babaların birbirleriyle daha iyi iletişim kurmasına, önleyici psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yeterliği düşük ve problemleri olan ergenler için risk faktörlerinin ve uygun müdahale stratejileri ile programların geliştirilmesi için yapılacak araştırmalara kuramsal açıdan yarar sağlaması beklenmektedir.

1.3. Problem

Bu çalışmada, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışmanın yeterlik, etkinlik, sosyal yeterlik, akademik başarı, içe yönelim dışa yönelim problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır? Sorusuna yanıt aranacaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

Bu genel problem çerçevesinde yanıt aranacak sorular şunlardır:

1. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışmanın toplam yeterlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
 - 1.1. Ergenlerin algıladığı çatışmanın etkinlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
 - 1.2. Ergenlerin algıladığı çatışmanın sosyal yeterlik düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
 - 1.3. Ergenlerin algıladığı çatışmanın akademik başarı düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
2. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışmanın ergenlerin toplam problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
 - 2.1. Ergenlerin algıladığı çatışmanın içe yönelim problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?

- 2.2. Ergenlerin algıladığı çatışmanın dışa yönelim problemleri üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
3. Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin algıladığı toplam çatışma, çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama düzeyleri arasında farklılık var mıdır?
 4. Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemleri arasında anlamlı farklılık var mıdır?
 5. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışmanın yaş üzerinde anlamlı bir etkisi var mıdır?
 6. Ergenlerin algıladığı çatışma ve annenin çatışma bildirimi arasında ilişki var mıdır?
 7. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği 11-18 yaş arasındaki ergenler için geçerli ve güvenilir midir?

1.4. Sayıtlılar ve Sınırlılıklar

1. Araştırmada incelenen Algılanan evlilik çatışması düzeyi, Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
2. Araştırmada incelenen evlilik çatışması düzeyi, O'leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
3. Araştırmada incelenen ergenlerin yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri düzeyi, 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğinin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.
4. Araştırma sonuçları örneklem grubundan elde edilen verilerle sınırlı olacaktır.
5. Araştırmanın örneklemini 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul/Kartal'da çeşitli ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılmıştır ve elde edilen sonuçlar benzer koşullara sahip öğrencilere genellenebilir.

Deneklerin Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması, O'leary Porter Evlilik çatışması Ölçeği ve 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği veri toplama araçlarına içten ve doğru tepkiler verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Tanımlar

Ebeveynler Arası Çatışma: Ebeveynler arası çatışma, temelinde ait olma, güç, özgürlük ve eğlence gibi temel gereksinimler olan, taraflar arasındaki uyumsuzluk ve tutarsızlık sonucu ortaya çıkan durumdur (Öner-Koruklu, 2015).

Yeterlik: Etkinlik, sosyal yeterlik ve akademik başarı alt boyutlarından oluşmaktadır (Erol ve Şimşek, 2010).

Etkinlik/Aktiflik: Akademik dersler dışında yapılan aktiviteler, üye olunan kulüp, organizasyon, yapılan sporlar ve ev işlerini kapsamaktadır (Erol ve Şimşek, 2010).

Akademik Başarı: Okulda devam edilen derslerde geliştirilen ve öğretmenler tarafından verilen notlat/test puanları ya da her ikisiyle birlikte belirlenen beceriler ve ya kazanılan bilgilerin ifadesi (Sarier, 2016).

Sosyal Yeterlik: Sosyal bilinç ve ilişki yönetimi olarak iki parçadan oluşan bir yapıdır. Sosyal bilinç, başkalarının duygularını fark etme, kusursuz empati, başkalarını dinleme, sosyal durumu kavramadan, ilişki yönetimi ise; doğru zamanlama, kendini etkili sunma, başkalarını etkileme, başkalarının eğilim istek ve davranışları ile ilgili olma ve lider olma faktörlerinden oluşmaktadır (Goleman, 2007).

İçe yönelim problemleri: Depresif belirtiler, anksiyete belirtileri ve somatik belirtiler içe yönelim problemlerini oluşturmaktadır (Erol ve Şimşek, 2010). İçe yönelim problemlerinden depresyon belirtileri; çökkün duygu durum, etkinliklere karşı ilgisizlik, kilo artışı ya da iştahsızlık, uykusuzluk ya da aşırı uyuma, ajitasyon ya da yavaşlama, enerji düşüklüğü, değersizlik ve suçluluk duyguları, odaklanmakta güçlük ve ölüm düşünceleridir. Kaygı belirtileri, huzursuzluk, gergin ya da diken üstünde olma, kolay yorulma, odaklanmada güçlük, dinlendirici olmayan uykudur. Somatik belirtiler; kişinin belirtileriyle orantısız süreklilik gösteren düşünceler, sağlıkla ilgili yüksek düzeyde kaygı, bu belirtilere ya da sağlıkla ilgili kaygılara aşırı zaman ve içsel güç harcanması, herhangi bir belirti olmadan belirti gösteriyor olma durumudur (APA, 2014).

Dışa yönelim problemleri: Kuraldışı davranışlar ve saldırgan davranışlar dışa yönelim problemlerini oluşturmaktadır (Erol ve Şimşek, 2010). Dışa yönelim

problemlerinden kuraldışı davranışlar; buyurma ve yasak etme gücü olan kişilerle tartışmaya girme, başkalarını kızdırma, kendi hatalarından dolayı başkalarını suçlama, evden kaçma gibi kuralların büyük ölçüde çiğnendiği davranışlardan oluşmaktadır. Saldırganlık; insanlara ya da hayvanlara karşı saldırganlık gösterme, kabadayılık etme, gözdağı verme, başkalarının gözünü korkutma, kavga dövüş başlatma, insanlara ya da hayvanlara acımasız davranma, öfkeli kolay kızan duygu duruma sahip olma ve eşyaları kırıp dökme belirtilerinden oluşur (APA, 2014).

2. İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Ebeveynler Arası Çatışma ve Çocuklarda Görülen Problemleri Açıklayan Teorik Yaklaşımlar

Bu kısımda ebeveynler arası çatışma ve çocuklarda görülen problemleri açıklayan teorik yaklaşımlar sırayla ele alınacaktır.

2.1.1. Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve Hipotezi

Grych ve Fincham (1990), çocukların ebeveynler arası çatışmayı nasıl değerlendirdiğini ve tepkiler verdiğini incelemek amacıyla, bilişsel-bağlamsal modeli geliştirmiştir. Bu modele göre, ebeveynler arası çatışma çocuklar için stres yaratan bir durumdur. Çatışma olduğunda çocuklar, çatışmayı yaşlarına göre değerlendirmeye ve başa çıkmaya çalışırlar (Grych ve Fincham, 1990). ‘Değerlendirme’ terimi, çocuğun kendi iyiliği için çatışmanın önemini ve değerlendirmesini içeren süreci tanımlamaktadır (Grych ve Fincham, 1993). Bilişsel bağlamsal modele göre, duygular ve bilişler birbirine bağlıdır. Bilişsel değerlendirmeler sonucu duygular oluşur.

Çocuğun çatışmayı değerlendirme sürecine bilişler ve duygular birlikte katkıda bulunur. Değerlendirme süreci, birinci ve ikinci değerlendirme süreci olarak iki aşamadan oluşur. Değerlendirme süreci, sadece çatışmanın yaşandığı zaman değil, çatışma bittiğinde de devam edebilir. Modelin öğeleri; çatışma özellikleri, uzak ve yakın bağlam, çocuğun çatışmayı değerlendirme süreçleri, başa çıkma davranışı ve duygudan oluşmaktadır. Aşağıda, modelin öğeleri detaylı olarak açıklanacaktır.

2.1.1.1. Çatışmanın Özellikleri

Ebeveynler arası çatışmanın sıklık, yoğunluk, süre, içerik ve çözüm boyutları çocuğun çatışmayı değerlendirmesini etkilemektedir ve bu özellikler çocuklarda görülen problemlerle ilgilidir (Grych ve Fincham, 1990).

Sıklık: Çocukların sık evlilik çatışmasına maruz kalmaları birbirine zıt iki farklı etki doğurabilir. Öncelikle, çocuklar çatışmaya karşı duyarsızlık geliştirebilir ve daha az davranış problemi gösterebilir ya da daha sık çatışmaya maruz kaldıkları için çatışmaya daha duyarlı hale gelebilir ve daha fazla olumsuz davranış gösterebilir (Grych ve Fincham, 1990). Sıklıkla çatışmaya maruz kalmak çocuklarda negatif duygu durumuna sebep olur (Grych ve Fincham, 1990) ve daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim problemiyle ilişkilidir (Harold ve Conger, 1997; Goodmann, Barfoot, Frye, Belli, 1999; El-Seikh, Hanger ve Whitson, 2003; Peksaygılı ve Güre, 2008; Wymbs ve ark., 2008; Tcshann ve ark., 2009; Güven ve Erden, 2014). Ayrıca, boşanmadan sonra çatışmaların bitmesiyle birlikte, çocukların davranış problemlerinde azalma görülmektedir. Ebeveynleri boşandıktan sonra hala çatışmaya devam eden ergenler, etmeyenlere göre daha fazla kaygı, geri çekilme ve karşı gelme/karşı çıkma bozukluğu gibi sorunlar yaşamaktadır (Long ve ark., 1988).

Yoğunluk: Evlilik çatışmaları basit bir tartışmadan fiziksel şiddete kadar geniş bir yelpazede yer almaktadır. Düşük yoğunluklu bir çatışmaya maruz kalmak, sık bile olsa çocukta görülen problemlerle ilişkisiz olabilirken, çatışma düşmanlık ve fiziksel agresyon içerdiğinde çocukları çok daha fazla üzmemekte ve kaygılandırmaktadır. Yoğunlukla ilgili pek çok çalışma yoğunluğun çocukların problemlerini arttırdığını doğrulamaktadır (Grych ve Fincham, 1990; Jouriles, Rosenfield, McDonald ve Mueller, 2013).

İçerik: Ebeveynler arası çatışmanın içeriği de çocukların problemlerini etkilemektedir. Çocukla ilgili olan çatışmalar da çocuk için daha fazla kaygı verici ve üzücüdür. Kendisiyle ilgili olduğu düşüncesi kendilerini suçlamalarına yol açmaktadır (Şendil, 2014). Bu durumda çocuğun yaşadığı problemlerle ilişkilidir (Grych ve Fincham, 1990). Araştırmalar, çocukla ilgili olan çatışmaların daha fazla problemle ilişkili olduğunu göstermiştir (Jouriles ve ark., 1991; Grych ve Fincham, 1993; Kızıldağ ve Şendil, 2006; Güven ve Erden, 2014; Parsa ve ark., 2014).

Süre: Çocuklar daha uzun süre stresöre maruz kaldığı için, uzun süreli çatışmalar çocuklar için daha fazla sıkıntı yaratmaktadır. Çatışma epizodunun uzamasından dolayı çocuklar çok yorgun düşmektedir (Grych ve Fincham, 1990).

Çözüm: Çatışmaların nasıl çözüldüğü çatışmanın çocuk üzerindeki etkisini hafifletmektedir. Çatışmalarını başarılı bir şekilde çözen ebeveynler çocuklarına

problem çözme konusunda iyi bir model olmaktadır. Bu da çocukların sosyal yeterliliğinin ve baş etme becerilerinin gelişmesini sağlar. Zayıf çatışma çözme becerileri ise aile içindeki gerginliğin devam etmesine ve çatışmaların daha sık yaşanmasına sebep olur (Grych ve Fincham, 1990). Altı dokuz yaş aralığındaki çocuklarla yapılan bir araştırmada, ebeveynler arasındaki kızgınlıkları açık ve net bir çözümle bitmiş olması, çocukların daha az negatif duygu yaşadığını göstermektedir (Cummings, ve ark., 1989). Çözümlememiş çatışmalar, çözömlenmiş çatışmalara göre çocuklara geleceğın daha negatif olacağını, daha mutsuz olacağını düşöndörmektedir (El-Seikh ve Cummings, 1995). Zayıf çözömlenmiş ya da çözömlenmemiş çatışmalar, çocuklarda daha fazla problem davranışlarıyla ilişkilidir (Cummings ve Davies, 1994; Davies, Cummings, Myers ve Heindel, 1999; Cummings, Goeke-Morey ve Papp, 2003; Grych, Raynor ve Fosco, 2004; Wymbs ve ark., 2008; Tchann ve ark., 2009; Brocka ve Kochanskaa, 2015).

2.1.1.2. Çatışmanın Bağlamı

Bilişsel-bağlamsal modelde; ‘*bağlam*’ evlilik çatışmasına çocukların verdikleri tepkilerin üzerinde önemli olabilecek etkilere karşılık gelmektedir. (Grych ve Fincham, 1990).

2.1.1.2.1. Uzak Bağlam

Uzak bağlam; çocukların geçmiş çatışmalarla ilgili tecrübeleri ve mizaçları gibi oldukça durağan ya da yavaş değışen faktörleri içermektedir. Çocukların evlilik çatışmasına verdiği yanıtı, bir dizi uzak bağlam faktörü etkileyebilir.

İlk olarak çocukların geçmiş çatışmayla ilgili tecrübeleri, çocukların çatışmaya karşı hassasiyetini etkiler ve çatışma süreçlerinin nasıl olacağıyla ilgili beklenti yaratır. Ayrıca, çocuğın anne-babasıyla ya da kardeşleriyle olan geçmiş çatışma yaşantıları da evlilik çatışmasını algılayışını etkilemektedir. Aynı zamanda, çocuğın hafızası ne kadar güçlüyse o kadar ayrıntı hatırlar, dolayısıyla hafıza da çocuğın çatışma algısını etkiler. Önceki çatışmaların sıklık, yoğunluk, çözölmemiş olması ve içerik boyutları da çocuğın çatışmayla ilgili verdiği yanıtları etkilemektedir. Ebeveynlerin çatışmayla ilgili çocukların yaşlarına ve bilişsel düzeylerine uygun açıklama yapmaları çocukların çatışmayla baş etmelerini kolaylaştıracaktır (Grych ve Fincham, 1990).

Algılanan duygusal ortam; ailede, çocuğun gerçeğe çok uygun olmasa da aile ilişkilerine ilişkin algısına karşılık gelmektedir. Çatışma yaşanan bir ailede, çocuklar kendilerini tehdit altında hissederler. Sıcak, birbirine bağlı, destekleyici bir aile ortamında yaşanan çatışma daha az olumsuz etki yaratabilir. İyi bir ebeveyn-çocuk ilişkisi de çocuğun çatışmayla baş etmesinde kolaylaştırıcı rol oynayacaktır (Grych ve Fincham, 1990).

Mizaç; çocuğun çatışmaya verdiği tepkileri, 3 şekilde etkileyebilir. Bazı çocuklar stres yaratan olaylara karşı daha hassastır ve çatışmaya daha fazla olumsuz tepki verebilirler. Ya da, çocuğun davranışsal tepkileri mizacına bağlı olabilir. Örneğin; agresif bir mizaca sahip bir çocuk, çatışma durumunda agresif tepkiler verebilir. Son olarak da, mizaç ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyebilir ve bunun da ebeveyn- çocuk çatışması ve ailenin duygusal ortamı üzerinde etkisi olabilir (Grych ve Fincham, 1990).

Cinsiyet; üzerinde durulması gereken önemli bir faktördür. Kız ve erkek çocukları, yetiştirilme tarzlarına göre farklı toplumsal cinsiyet rollerine sahip olurlar. Buna bağlı olarak da çatışma olduğunda, farklı sosyalleşme deneyimleri çatışmalara karşı kızların ve erkeklerin farklı duygusal ve davranışsal tepki geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Çalışmalar; çatışma özelliklerine göre erkek ve kızlar arasında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Yüksek çatışmada, kızlarda daha fazla içe yönelim problemi görülürken, erkeklerde agresiflik, hiperaktivite, dikkat eksikliği gibi dışa yönelim problemlerinin daha fazla olduğu bildirilmiştir (Grych ve Fincham, 1990; Davies ve Lindsay, 2004; El-Seikh, 2005, Güven ve Erden, 2014). Erkeklerin kızlardan daha fazla agresif davrandığını, hiperaktivite, dikkat eksikliği ve davranış problemlerinin kızlardan daha fazla olduğunu (Güven ve Erden, 2014), antisosyal davranışları açıkladığını, kızların da üzüntü/kaygı gibi içe yönelim sorunları yaşadığını görülmektedir (Grych ve Fincham, 1990). Peksaygılı ve Güre'ye (2008) göre kızlar ve erkekler açısından, içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemde fark yoktur.

2.1.1.2.2. Yakın Bağlam

Yakın bağlam; çocukların çatışmadan sonra, değerlendirmeden önceki düşünce ve duygularına karşılık gelmektedir. Yakın bağlam, çocuğun çatışmadan hemen sonraki geçici duygu ve düşüncelerinden oluştuğu için hızlı bir şekilde değişebilir. Çatışmayı değerlendirme sürecinde etkisi olabilecek iki yakın bağlam faktörü

bulunmaktadır; çocuğun çatışma süreci için beklentileri ve o andaki duygusal durumu (Grych ve Fincham, 1990).

Çocuğun çatışma süreciyle ilgili beklentileri; hem geçmiş çatışmalarla ilgili deneyimleri hem de o anda yaşanan çatışma açısından önemlidir. Eğer önceki çatışma çok düşmanca yaşanmışsa ve tam olarak çözümlenememişse, çocuk o anda yaşanan çatışmayla ilgili daha olumsuz duygu ve düşüncelere sahip olacaktır. Aynı şekilde, eğer geçmiş çatışma, küçük hafif bir şekilde yaşanmışsa ve çözümlenmişse, çocuk daha az stres yaşayacaktır. Fakat çatışma yoğun ve uzun süreliyse, çocuğun olumlu duygu durumu, çocuğun tepkileri üzerinde olumlu yönde etkili olmayacaktır (Grych ve Fincham, 1990). İkinci olarak, o andaki duygu durumu çatışmayla ilgili yaşantısını etkileyecektir. Çatışmaya, bir zorluk yaşarken, keyif aldığı bir etkinliği yaparken olduğundan daha olumsuz tepkiler verecektir (Grych ve Fincham, 1990). Örneğin, ders çalışırken maruz kaldığı bir çatışmaya, oyun oynarken verdiği tepkiden daha fazla tepki verebilir.

2.1.1.3. Çocukların Çatışmayı Değerlendirme Süreci

Ebeveynler arası çatışma yaşandığında, çocuklar ne olduğu, neden olduğu ve bununla ilgili ne yapabilecekleri hakkında düşünmeye başlarlar. Değerlendirme süreci de bu şekilde başlamış olur. Değerlendirme süreci, birincil ve ikincil olmak üzere ikiye ayrılır (Grych ve Fincham, 1990).

2.1.1.3.1. Birincil Değerlendirme Süreci

Birincil süreç, ebeveynler arası çatışmanın sebep olduğu tehdidin ve ya zorluğun değerlendirilmesini içeren ilk analizdir. Bu süreçte, çocuk çatışmayı negatiflik, tehdit ve kendisiyle ilgili olup olmaması açısından anlamaya çalışır. Çatışmayı, tehlikeli ya da tehlikesiz olarak değerlendirir. Yetişkinleri tartışırken gören çocuklar kendilerine ya da başkalarına zarar geleceğini ve ya çatışma olacağını düşünürler ve yoğun bir korku yaşarlar. Çatışmaya verilen tepkilerin çocuğun mizacından mı, geçmiş deneyimlerinden mi olduğunu tespit etmek önemlidir. Bazı çocuklar genel olarak çevrelerindeki stres yaratan uyaranlara karşı daha hassastır. Ayrıca çok sık çatışmaya tanık olmuş çocuklar da, çatışma sürecinde daha tepkili davranmaktadırlar (Grych ve Fincham, 1990). Fiziksel agresyon içeren çatışmalarda, aile bütünlüğüne yönelik tehdit algısı daha fazladır (Shelton, Harold, Goeke-Morey ve Cummings, 2006).

Birincil işleme süreci, bilişsel gelişimle yakından ilgilidir. Yaş ilerledikçe çocukların bilişsel kapasiteleri geliştiği için çatışmayla ilgili farkındalıkları artmaktadır. Küçük çocuklar çatışmaya maruz kaldıklarında daha fazla tehdit hissederken, yaşları ilerledikçe çatışmanın güç algılanabilecek olan boyutlarını ve tehdit içeren ince ayrıntılarını fark edebilmektedirler. Örneğin, daha büyük çocuklar boşanma olasılığını kestirebilmektedir ve çatışmaların nasıl çözüldüğüne karşı daha hassastırlar (Cummings ve ark., 1989). İkincil işleme süreci daha fazla bilişsel beceri gerektirdiği için küçük çocuklar sadece birincil işleme sürecini deneyimlemektedir (Gryh ve Fincham, 1990).

Eğer çatışma, çocuk tarafından negatif ya da önemli algılanmazsa, çocuğun çatışmaya karşı dikkati azalabilir ve çocuk olumsuz etkilenmeyebilir. Eğer çatışma olumsuz, önemli ya da çocuğun kendisiyle ilgili olarak algılanırsa, ikincil işleme süreci oluşur (Grych ve Fincham, 1990).

2.1.1.3.2. İkincil Değerlendirme Süreci

Bu süreçte, çocuk durumu anlamak ve çatışmayla baş etmek için, çatışmayla ilgili daha fazla bilgi edinilmeye çalışır. Bu aşamada, çocuklar neden çatışmanın olduğunu, bu çatışmadan kimin sorumlu olduğunu ve bu çatışmayla baş edebilmek için yeterli becerilere sahip olup olmadıklarını tespit etmeye çalışır. İkincil değerlendirme süreci, birincil değerlendirme sürecindeki duygulardan etkilenir ve çocuğun duygusal tepkilerini azaltma, rahatlatma işlevine sahiptir (Grych ve Fincham, 1990).

2.1.1.3.2.1. Nedensel Yüklemeler

Nedensel yüklemeler pek çok boyutta incelenebilir. En çok üzerinde durulanlar ise odak; bir şeyin sebebinin ne kadar kendisi, diğer insanlar, ya da dışsal koşullardan kaynaklandığı, stabilite; nedenin gelecekte ne kadar görülebileceği ve evrensellik ise nedenin ne kadar diğer insanların hayatlarında da olduğudur. Çocuğun kendisini çatışmanın sebebi olarak görmesi, çatışmanın sebebini bir ebeveyni ya da her ikisi olarak görmesinden daha fazla sıkıntı yaşamasına sebep olur. Ek olarak; çocuğun çatışmanın stabil ve evrensel olduğunu düşünmesi, çatışmanın geçici olduğunu ve spesifik bir nedenden kaynaklandığını düşünmesine göre daha fazla acı vericidir. Çünkü çatışmanın ileride de devam edeceğini ve ailenin yaşamını yoğun ve olumsuz

bir şekilde etkileyeceği beklentisi içinde olur. Gelecekte ailenin dağılacığını ya da yoğun bir kargaşa yaşanacağını düşünen çocuk korku, mutsuzluk ve geleceğe dair umutsuzluk içinde olur (Grych ve Fincham, 1990).

Özellikle çatışma, geçmiş olaylar ve kişilik özelliklerinden kaynaklanıyorsa ve okul öncesi dönemdeki çocuklar çatışmanın yakın sebebini direkt olarak gözlemleyemiyorsa, çatışmanın nedenini anlamakta güçlük çekerler. Sonuç olarak, çatışmanın daha yakın bir zamanda meydana gelmiş, kendi davranışlarından dolayı ortaya çıkmış olduğunu düşünürler. Çocukların yaşı büyüdükçe, daha sofistike, niyetler, düşünceler ve karakter özellikleriyle ilgili nedensel çıkarımlar yapabilirler (Shantz,1983). Ebeveynler arası çatışmaya neden olan faktörleri daha iyi anlayıp, okul öncesi çocuklarına göre daha uygun nedensel yüklemeler yapabilirler.

2.1.1.3.2.2. Sorumluluk ve Suçlama Yüklemeleri

Çocuklar çatışmanın sebebini keşfettiklerinde, çatışmadan kimin sorumlu olduğuna ve kimin suçlanması gerektiğine dair değerlendirme yaparlar. Bu yargılamalar, bazı duyguların daha yoğun yaşanmasına sebep olur. Çatışmadan kendisini sorumlu tutan ve suçlayan çocuk utanır ve kendisini suçlu hisseder. Çatışmadan bir ebeveyninin sorumlu tutarsa, ona karşı kızgınlık duyabilir. Bir kişiye karşı hem pozitif hem negatif duygular hissedilemeyeceğini düşündüğünde, kafası karışabilir ve karışık duygular yaşadığı için suçlu hissedebilir.

Suçlama ve sorumluluk yüklemeleri de yaşla birlikte değişim göstermektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklar ebeveynlerinin tartışarak kendilerini üzme istediğini düşünürler. Beş yaşından itibaren, davranışları kasıtlı ve kasıtsız olarak ayırt etmeye başlarlar. Okul öncesi dönemde çocuklar insanlarla ilgili pozitiflik önyargısına sahip olduğu için, anne-babalarını çatışmadan dolayı suçlamakta zorlanırlar (Rholes ve Ruble, 1986). Yani, küçük çocuklar anne-babalarının tartışarak kendilerini cezalandırdığını düşünürken, yaş arttıkça, kendilerinin suçlu olduğunu ve ebeveynlerinin kendilerini cezalandırmakta haklı olduğunu düşünürler. Biraz daha büyüdükçe, ebeveyn-çocuk ilişkileriyle ilgili daha geniş bir bakış açısına sahip olurlar ve bir problemten ötürü sadece bir kişinin suçlanamayacağını farkına varırlar (Grych ve Fincham, 1990).

2.1.1.3.2.3. Yeterlik Beklentileri

Yeterlik beklentileri, çocukların ebeveynler arası çatışmayla başa çıkma yetenekleriyle ilgili inançlarıdır. Çocukların çatışmayla baş edip edemeyeceklerine ilişkin inançları, çatışmaya verdikleri tepkileri etkilemektedir. Çocukların çatışma sırasındaki beklentileriyle, yeterlik beklentileri farklıdır. Bir çocuk çatışmanın mutlu bir şekilde ya da mutsuz bir şekilde çözümleneceğine dair inançlarıyla, çatışmayla baş edip edemeyeceğine dair inançları farklıdır. Yeterlikle ilgili inançlar direkt olarak çocuğun duygularını ve davranışlarını etkilerler. Eğer yeterlik beklentileri yüksekse, çocuklar kendilerini daha umutlu hisseder ve etkili baş etme davranışları gösterirler. Yeterlik beklentileri düşükse, umutsuz, çaresiz hissederler ve baş etme çabaları azalabilir. Yeterlik beklentileri; çocukların yüklemelerinden, geçmiş baş etme çabalarından ve duygusal uyarılmalarından etkilenebilir. Örneğin; çatışmanın sebebini dışsal faktörlere bağlayan bir çocuğun daha düşük yeterlik beklentisi olacaktır çünkü durumun kendi kontrolünün dışında olduğunu düşünmektedir. Eğer çatışmanın yarattığı sıkıntıyı azaltmada başarılı olurlarsa, çatışmayı durdurarak ya da duygusal tepkilerini düzenleyerek, çatışmayla daha iyi baş edebileceklerine inanabilirler (Grych ve Fincham, 1990).

Sosyal yeterliliği yüksek olan çocuklar, daha fazla baş etme stratejisi geliştirirler. Ek olarak da daha az tehdit algılayan çocuklar, daha büyük bir tehdit algılayan ve yoğun ve olumsuz etkilenen çocuklara göre çatışmayla baş edebilecek kapasitelerinin daha yüksek olduğunu düşünürler (Grych ve Fincham, 1990).

Yeterlik beklentileri de yaşla birlikte değişim göstermektedir. Küçük çocuklar, çatışmayı durdurabilecek doğüstü güçlere sahip olduklarını düşünürlerken, daha büyük çocuklar çatışmayı etkileyebilecek yetenekleriyle ilgili daha gerçekçi değerlendirmeler yaparlar. Ayrıca, gelişmiş problem çözme becerileri, bilişsel olgunluk daha pozitif beklentiler içinde olmalarını sağlar. Etkinlik beklentileri, çatışmayla ilgili geçmiş beklentilerden ve bilişsel gelişim düzeyinden oldukça fazla etkilenmektedir. Geçmiş problem çözme girişimleri daha çok ya da daha az yeterlik beklentisi içinde olmalarına sebep olmaktadır. (Grych ve Fincham, 1990).

2.1.1.4. Duygulanım

Duygulanım, ebeveynler arası çatışmanın değerlendirilmesi sonucu oluşmaktadır. Ebeveynler arasındaki çatışmaya tanık olmak, çocuklarda negatif duygulanım yaratmaktadır. Çocuklar başkaları arasındaki kızgınlığa çeşitli duygusal tepkiler ve en çok verdikleri duygusal tepkiler sıkıntı ve kızgınlıktır (Cummings ve Cummings, 1988).

İlk süreçte oluşan duygulanım, ikinci süreci ve davranışları belli şekillerde etkileyebilir. Oluşan duygulanım, çocukların gelecekteki olaylarla ilgili beklentilerini, yüklemelerini ve baş etme stratejileri geliştirmelerini etkiler (Masters ve ark., 1981). Olumsuz duygulanım içinde olan çocuklar duygusal tepkilerini düzenlemekte güçlük çekerler. Olumsuz duygulanım içinde olan çocukların olumsuz olayları daha fazla hatırlama eğilimi gösterirler. Ayrıca, çocukların duygulanımları bilişsel değerlendirmeleri tarafından etkilenebilir. Örneğin, çatışmadan bir ebeveynini sorumlu tutan çocuk, o ebeveyne karşı kızgınlık duyabilir. Ek olarak; bazı çocuklar çok duygusal reaksiyon gösterebilir ve ikinci sürece geçemez, direkt olarak duygularını ağlama gibi davranışsal olarak yansıtır (Grych ve Fincham, 1990).

Ayrıca çalışmalar, çocuğun verdiği tepkinin yoğunluğunun ve doğasının yaşla birlikte değiştiğini göstermektedir. Bir ve iki buçuk yaşlarındaki çocukların ağlama, kızgınlık ve telaş tepkileri verdikleri, altı yedi yaşındaki çocukların duygularını düzenlemekte başarılı oldukları görülürken, sekiz dokuz yaşındakilerin sıkıntı yaşadığını bilinmektedir (Cummings ve ark., 1989).

2.1.1.5. Baş Etme Davranışı

Çocuklar ebeveynler arası çatışmayla çeşitli şekillerde baş etmeye çalışırlar; stratejiler problem odaklı ve duygu odaklı olmak üzere 2 kategoriye ayrılabilir. Problem-odaklı baş etme stratejileri stres yaratan bir olayı hemen değiştirmeye yönelik girişimlerden oluşmaktadır. Bir çocuğun çatışmayı bitirmek için araya girmesi, problem odaklı baş etme stratejilerine örnektir. Duygu-odaklı stratejilerse, birinin stres yaratan olaya müdahale etmektense, bilişsel olarak olayı tekrar değerlendirmesini ve duygusal tepkilerini düzenlemesini içerir. Bir çocuk çatışmayı durdurmayı başaramazsa, duygusal tepkilerini düzenlemeyi deneyebilir (Lazarus, 1980).

Çocukların davranışsal tepkileri çatışmanın durumuna göre değişebilir. Çatışmaya müdahale etmek ve ebeveynlerin dikkatini dağıtmak çatışmanın azalmasına ya da çocuğun da çatışmanın içine girmesine neden olabilir. Çatışmadan kendini sorumlu tutan çocuklar, kendilerini suçladıkları için çatışmaya dâhil olabilirler. Bazen de ebeveynlerinden birinin zarar göreceği düşüncesiyle çatışmaya dâhil olabilirler. Kendisiyle ilgili yüksek tehdit algıladığında, çatışmaya müdahil olmaktan kaçınabilirler. Ayrıca, çocuğun sergilediği müdahale ya da problemli davranışları, çatışmanın seyrini değiştirerek, ebeveynlerin dikkatini çocuğa yöneltmesine sebep olabilir. Problem davranışlar sergilediğinde çatışmanın durduğunu gören çocuk, bu davranışlara devam edebilir (Grych ve Fincham, 1990).

Yaşları büyüdükçe, çocuklar daha fazla baş etme stratejilerine ve sosyal desteğe sahip olurlar. Daha büyük çocuklar, bilişsel becerileri ve arkadaşlık ilişkileri geliştiği için daha fazla baş etme stratejisine sahip olurlar. Arkadaşlarından destek alabilirler ve duygularını düzenleyebilirler. Küçük çocuklar ise, bilişsel becerileri yeterince gelişmediği, ebeveynlerine daha fazla bağımlı oldukları ve ev ortamıyla kısıtlandıkları için durumdan kaçmak ya da çatışmayı hemen bitirmeye çalışmak gibi problem-odaklı stratejiler uygularlar. (Grych ve Fincham, 1990). Çocuklar, (12-13 yaş) özellikle kız çocukları fiziksel agresyon içeren çatışmalara daha fazla müdahale etmeye çalışırlar, baba tarafından başlatılan çatışmalar için daha fazla arabuluculuk yapmaya ve annelerini korumaya çalışırlar (Shelton, Harold, Goeke-Morey ve Cummings, 2006).

2.1.2. Yayılma Hipotezi

Hipotez, Engfer (1988) tarafından, sosyoloji literatüründen yayılma etkisi temel alınarak oluşturulmuştur. Yayılma, bir sistemdeki duygu ve davranışların diğer sistemlere de yayılması ya da taşınması anlamına gelmektedir. Yayılma hipotezine göre; evlilik ilişkisi ve anne-baba ve çocuk ilişkisi arasındaki bağlantıyı ele alır. Buna göre, doyumu yüksek, destekleyici, yapıcı evlilik ilişkisi olan çiftler çocuklarına karşı daha sabırlı ve özenli davranmakta ve ihtiyaçlarına doğru zamanda, doğru tepkiler vermektedir. Aksi halde, evlilik ilişkisinde doyumu düşük, beklentileri ve ihtiyaçları karşılanmayan, çatışmalı anne-babalar ise, çocuklarına karşı sabırsız ve duyarsız davranmaktadır. Kısacası; yayılma hipotezi pozitif evlilik ilişkilerinin pozitif anne-baba çocuk ilişkisiyle, olumsuz evlilik ilişkilerininse olumsuz anne-baba

çocuk ilişkisiyle ilgili olduğunu belirtmektedir. Olumsuz yayılma etkisinin, anneler için daha geçerli olduğu belirtilmiştir (Erarslan, 2010). Bu hipotez, araştırmalarla desteklenmiştir (Krishnakumar ve Buehler, 2000; Buehler ve Gerard, 2002; Gerard, Krishnakumar ve Buehler, 2006; Nelson ve ark., 2009).

Yayılma hipotezi, ebeveynler arasındaki ilişkinin, ebeveyn-çocuk ilişkisini etkileyebileceği dört mekanizma aşağıda açıklanacaktır (Şendil, 2014).

2.1.2.1. Günah Keçisi Yapma

Günah keçisi yapma yaklaşımına göre; çok fazla tartışan, üzerinde uzlaşacak bir konu bulamayan ebeveynlerin çocuklarının problemlerine odaklanmasıdır. Çocuklarının problemlerine odaklandıklarında, aynı fikirde oldukları bir konu bulmuş olurlar. Bu durum, ebeveynlerin ilişkilerindeki olumsuzluğu hafifletmiş gibi görünmesine rağmen, gerçek problemin görmezden gelinerek, çocukların problemli davranışlarını sürdürmesine sebep olmaktadır (Şendil, 2014).

2.1.2.2. Model Alma

Sosyal psikoloji kuramından gelen bu yaklaşıma göre çocuklar ebeveynlerinin davranışlarını model alırlar. Ebeveynler çocukların gözünde çok önemli bir yere sahiptir. Özellikle aynı cinsiyetten olan çocuklar için güçlü rol model olmaktadır. Model olma, çocukların davranışları üzerindeki kısıtlamayı kaldıran bir yapıya sahiptir. Bir ebeveyninin saldırgan davrandığını gören çocuk, saldırgan davranabileceği yönünde çıkarım yapabilir. Anne babalarının birbirlerine saldırganca ve düşmanca davrandığını ve yanlış problem çözme yöntemleri kullandığını gören çocuk aynı davranışları sergileyebilir (Şendil, 2014).

2.1.2.3. Sosyalleştirme Hipotezi

Bu yaklaşıma göre, ebeveynler arasındaki çatışma, ebeveynlik becerileri negatif yönde etkilemekte ve ebeveyn çocuk ilişkisinin bozulmasına sebep olmaktadır. Ebeveynler arası çatışma, etkin ebeveynlik becerileri kullanımını sekteye uğratmakta ya da çocukları disipline etme konusunda ebeveynler arası tutarsızlığa neden olmaktadır. Ebeveynler, çatışmadan dolayı iletişimsizlik olduğu için ya da bir ebeveynin bulunmadığı zamanlarda tutarsız ebeveynlik davranışlarında bulunduğu için ebeveyn-çocuk ilişkisinde problemler meydana gelebilir (Şendil, 2014).

2.1.2.4. Aile Sistemi ve Rol Gerginliği

Aile sistemi ve rol gerginliği yaklaşımına göre, aile içinde yaşanan ebeveynler arası çatışma ve ebeveyn- ocuk arasındaki çatışma, her iki sistemde de problemlere yol açmaktadır. Bu iki alt sistemde yaşanan sorunlar üç şekilde ortaya çıkabilir. İlki, ebeveynler arası çatışmadan dolayı, anne-babalar çok fazla stres yaşarlar ve çocukların ihtiyaçlarını uygun şekilde karşılayamazlar ve ebeveyn ve  ocuk arasındaki ilişki de bozulur. İkincisi, problemleri olan bir çocuğa sahip olmak, eşler arasındaki ilişkiyi bozar ve gerginliğe sebep olur. Ekonomik problemler de bu bozulmaya sebep olabilir. Son olarak; iki sistemden de kaynaklanmayan, bir aile üyesinin hastalanması, işsizlik gibi başka bir problemten kaynaklanan ve aile bireyleri arasındaki ilişkiyi bozan bir diğer başka faktördür (şendil, 2014).

2.1.3. Telafi Hipotezi

Telafi hipotezi, anne babanın kendi evlilik ilişkilerinde alamadığı tatmini ve doyumunu, çocukla olan ilişkisinden almaya yöneldiğinden bahseder. Yayılma hipotezinin tersi olarak, olumlu evlilik ilişkisinin olumsuz anne baba  ocuk ilişkisiyle, olumsuz evlilik ilişkisininse olumlu anne baba  ocuk ilişkisiyle bağlantılı olduğunu belirtmektedir (Cox ve Paley, 1997; Zimet ve Jacob, 2001). Çatışma sırasında, eşiyle ilişkisi iyi olmayan ebeveyn çocuğuna yöneldiğinde, üçgenleşme meydana gelir.  ocuk bir ebeveyniyle yakınlaşırken diğerinden uzaklaşır. Yapılan bir çalışmada, yoğun ve sık çatışma bildiren babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirdiği, fakat aynı durumun anneler için geçerli olmadığı belirtilmiştir (Roberts, 1991). Zimet ve Jacob (2001) ve Erel ve Burman (1995), yayılma hipotezinin telafi hipotezine oranla daha yaygın ve geçerli olduğunu belirtmektedir.

2.1.4. Duygusal Güvenlik Hipotezi

Davies ve Cummings'e göre (1994), duygusal güven-güvensizlik hipotezi, çocuklarda duygusal güvenin ebeveynler arası çatışma tecrübeleriyle olduğunu belirtmektedir. Model, ebeveynler arası çatışma ve çocuklarda görülen uyum problemlerinin nasıl geliştiğini açıklamaktadır. Çatışma durumunda da çocuklar güven ve korunma duygularını hissetmelidir. Çocukların aile içinde çatışma olduğunu gözlemlediklerinde, ne hissettikleri, duygularını nasıl düzenlendikleri ve olumsuz duygularla nasıl başa çıktıklarını anlamak, çatışmaya verdikleri tepkileri

anlamak için gereklidir. Aile içindeki güvensizlik belirtilerinin ebeveynler arası çatışma ve çocuk problemlerinin arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğini açıklamaktadır. Çatışmalar yapıcı ve yıkıcı olarak ikiye ayrılmaktadır. Şiddetli çatışmalara maruz kalan çocukların duygusal güvenliklerinin azalacağı ve problemlere karşı daha kırılgan hale geleceklerini savunur. Yıkıcı çatışmalara maruz kalmak, çocukları psikolojik sorunlar geliştirmeye daha açık hale getirir. Ayrıca, çocuklar çatışma durumlarında kendilerini güvensiz hissettiklerinde, baş etme davranışlarında da bozulmalar ortaya çıkmaktadır. Baş etme becerileri zayıflayan çocuklar, yaşadıkları problemlerde duygusal ve davranışsal olarak düzenleme yapmakta zorlanmaktadır (Cummings ve Davies, 2002).

Güvensiz ya da reddedilmiş hissedenden çocukların, güvenli kabul edilmiş hissedenden çocuklara göre daha fazla ebeveynler arası çatışmaya maruz kaldıkları ve uyum ve davranış problemlerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Davies ve Cummings, 1998; Davies ve Forman, 2002; Davies ve ark. 2002; Cummings, Schermerhorn, Davies, Goeke-Morey ve Cummings, 2006; Schudlich ve Cummings, 2007; McCoy, Cummings ve Davies, 2009).

2.1.5. Shelton ve Harold'ın Çocuğun Algıladığı Evlilik Çatışması Hipotezi

Shelton ve Harold'ın (2008) kavramsal modeline göre, anne ve babanın depresif belirtileri, aile içi ilişkilerde güvensizlik ve çocuğun aile içi ilişkilere verdiği anlam arasındaki bağlantılarda anne baba çatışmasının aracı rolü olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda; anne babanın depresif belirtileri, anne ve ya babanın ya da her ikisinin ilişkilerinde kendilerine duydukları güven duygusunu etkilemektedir ve bu güvensizlik duyguları da ebeveynler arası çatışmaya sebep olmaktadır. Ebeveynler arası çatışmayla birlikte çocuğun artan problemleriyle birlikte, anne baba çocuk ilişkisinde dağılma oluşmaktadır. Bu dağılma, çocuk tarafından anne ya da babanın kendisini reddi şeklinde algılanabilmekte ve depresyon, kaygı gibi içe yönelim problemleri ile davranışsal problemleri, aile içi ilişkisine anlam verme açısından etkilenmektedir.

Bu teorilerini kanıtlama amacıyla yaptıkları çalışmada, 11-13 yaşları arasındaki, 179 erkek ve 173 kız ve anne babalarıyla çalışmışlar, ebeveynlerin depresif semptomları, yetişkinlerin ilişkideki güvensizliği, ebeveynler arası çatışma, negatif ebeveynlik ve çocukların psikolojik uyumunu (içe yönelim ve dışa yönelim

problemler) arasındaki ilişkileri üç boyutlu boylamsal olarak incelemişlerdir. Bir yıl sonra yapılan ölçümlerde, anne ve babanın depresif semptomları yetişkin yakın ilişkilerde güvensizlikle ilişkilendirilmiştir, bu durum son zamanlarda artan ebeveynler arası çatışmayla ilişkilidir. Bir yıl sonra yapılan ölçümlerde, çocukların ilk semptom düzeyleri kontrol altında tutulduğunda, ebeveynler arası çatışma çocukların anne ve babanın kendilerini reddiyle ilişkilendirilmiştir bu da, çocukların içe/dışa yönelim problemleriyle ilişkilidir. Yetişkin depresif semptomları, yakın ilişkilerle ilgili çıkarımları, ebeveynler arası çatışma, negatif ebeveynlik ve çocukların psikolojik uyumu arasında karmaşık bir etkileşim bulunmaktadır (Shelton ve Harold, 2008).

Ebeveyn depresyonu ve evlilik uyumunun, içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Marchand, Schedler ve Wagstaff, 2004; Trapolini, McMahon ve Ungere, 2007).

2.1.6. Travma Teorisi

Ebeveynler arası çatışma, sadece çiftlerin psikolojik olarak zarar gördüğü bir durum değildir. Çatışmadan çocuklar da psikolojik olarak olumsuz etkilenmekte ve uyum ve davranış problemleri geliştirmektedir. Ebeveynler arası şiddetli çatışmaya maruz kalmak çocuklar için travma olarak kabul edilmektedir.

‘Travma sözcüğü, yaralanma anlamına gelir. Bu anlamıyla, tıp alanında kemik ya da doku (örneğin kafatası ya da beyin travması) hasarlarını içeren fiziksel yaralanmaları tarif etmek için kullanılır.’ Psikoloji literatüründe ise; ‘travma’ algılama, hissetme, düşünme hafıza ya da hayal kurma gibi süreçlerin belli zamanlarda ya da uzun süreli olarak işlevlerinin kısıtlanması ya da normal işlevini yerine getirememesi olarak tanımlanmaktadır (Ruppert, 2014).

Fischer ve Riedesser (1999) travmayı, *‘özel bir duruma bağlı tehdit edici faktörler ile kişinin baş etme yeteneği arasındaki tutarsızlığın yarattığı; çaresizlik ve başkalarının ve olayların merhametine kalmış olma duygularının eşlik ettiği, buna bağlı olarak kendine ve dünyaya dair algıda kalıcı şok yaratan kritik deneyim’* olarak tanımlamaktadır.

Travmalar ikiye ayrılmaktadır. Birinci tip, ‘hayat ve organlar için şiddetli tehlike oluşturan kısa, ani ve beklenmedik olaylardır. İkinci tip ise; çaresizlik ve güçsüzlük

yaratan, sıkıntı verici devamlılık arz eden ve tekrarlayan durumlardır.’ (Terr, 1991). Dolayısıyla, sürekli olarak yoğun çatışmaya maruz kalmak, bir defa yaşanan olumsuzluktan farklı olarak, sürekli olumsuz uyarana ya da duruma maruz kalmak ikincil travma olarak adlandırılmaktadır (Şendil, 2014). Bu tip travmada çocuklar giderek daha tepkisel hale gelirler ve ileride ebeveynleri arasında yaşanabilecek çatışmalara karşı sürekli alarm durumunda olurlar. Ebeveynlerinin birbirlerine zarar verdiğine tanık olmak, zarar görmek kadar travmatik etki yaratabilir. Fiziksel agresyon içeren çatışmaların çocuklar açısından daha yıkıcı etkiye sahip olduğu bildirilmiştir (Grych ve Fincham, 1990).

2.2. Ergenlerde Yeterlik, İçe Yönelim ve Dışa Yönelim Problemleri

Ergenlerin yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri detaylı olarak açıklanmıştır.

2.2.1. Yeterlik

Ergenlerin ders dışı etkinliklere katılmaları, akademik başarılarının iyi düzeyde olması ve sosyal olarak yeterli düzeyde olmaları psikolojik sağlıklarının göstergelerinden bazılarıdır. Bu çalışmada kullanılan 11-18 yaş arası gençler için kendini değerlendirme ölçeği, yeterliği üç boyutta değerlendirmektedir. Bunlar; ders dışı etkinlikler, akademik başarı ve sosyal yeterliktir. Bu kapsamda ele alınan boyutlar aşağıda sırayla açıklanacaktır.

2.2.1.1. Etkinlik/Aktiflik

Ergenin sağlıklı gelişimi için, yüksek nitelikli ders dışı etkinliklere katılması gerekmektedir. Etkinlikler dersler bittikten sonra yapılır ve yetişkinlerin bilgisi ve onayı dâhilindedir. Etkinlikler; farklı spor branşları, akademik kulüpler, onur toplulukları, orkestra, bando, tiyatro ve matematik kulübü gibi çeşitli faaliyetlerden oluşmaktadır. İyi nitelikli bir etkinlik; ergenlerin yeteneklerine uygun ve kendileri için anlamlı olmalıdır. Beceri edinme fırsatı sunmalı ve yeterli ve destekleyici yetişkinler tarafından gerçekleştirilmelidir. Nitelikli etkinlikler, okula bağlılığı artırır, okul terklerinin azalması, yüksek ders notları, okulla ilgilenme, yüksek üniversiteye gitme olasılığı ve yüksek benlik saygısıyla ilişkilidir (Kort-Butler ve Hagewen, 2011). Aktif ergenlerin depresyon, uyuşturucu kullanımı ve suçluluk oranları düşüktür (Santrock, 2011). Ergenlerin ders dışı etkinliklerini uzun ve düzenli olarak

sürdürmeleri daha olumlu mesleki ve eğitimsel gibi gelişimsel sonuçlar doğurmaktadır (Fredricks ve Eccles, 2006; Gardner, Roth ve Brooks-Gunn, 2008). Dolayısıyla, iyi nitelikli ve uzun süre ders dışı etkinliklerin olumlu psikolojik ve akademik sonuçları vardır.

2.2.1.2. Sosyal Yeterlik

Sosyal yeterlikle ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Cavell (1990) sosyal yeterliği, sosyal becerileri de kapsayan çok boyutlu bir yapı olarak ele almaktadır. Bu yapı; sosyal uyum, sosyal performans ve sosyal beceriden oluşan 3 faktörlü bir yapıdır.

Faix'e göre, (1996) sosyal yeterlik, 3 faktörlü bir yapıdır. İlki; dürüstlük, eleştirme ve uyum becerisi, beklentilerin gerçekleştirilmesinde hoşgörü, kendi ihtiyaçlarına duyarlık, istek ve ihtiyaçları erteleme yeteneği, kendini kontrol ve yönetme ve rol mesafesinden oluşan, kendisiyle olan ilişkileridir. İkincisi; kendi sorumluluğunu toplumsal gruplara ve doğaya karşı tanıma, toplumsal grupların ahlak ve etiklerini saygıyla karşılama ve kendi ahlakını geliştirmekten oluşan, sorumluluk bilincidir. Üçüncüsü ise, ortaklaşa çalışma yeteneği, iletişim kurma yeteneği, uzlaşma yeteneği, hoşgörü, diğer kişilere saygı, anlayışlı olmak, önyargısız olmak, güvenmeye ve bağlanmaya hazır olabilme, ortaklık kurma, dayanışma, açık olma, centilmenlik ve sempatik olmaktan oluşan diğer kişilerle olan ilişkilerdir.

Akkök' e göre sosyal yeterlik (1999), kendini ifade etme, kendine güven, arkadaşlarca kabul görme sosyal bağımsızlık, destekleyici sosyal çevre olarak tanımlamaktadır.

Goleman (2007), sosyal yeterliği; sosyal bilinç ve ilişki yönetimi olarak iki parçadan oluşan bir yapı olarak görmektedir. Sosyal bilinç, başkalarının duygularını fark etme, kusursuz empati, başkalarını dinleme, sosyal durumu kavramadan, ilişki yönetimi ise; doğru zamanlama, kendini etkili sunma, başkalarını etkileme, başkalarının eğilim istek ve davranışları ile ilgili olma ve lider olma faktörlerinden oluşmaktadır.

Çorbacı'ya (2008) göre, bireyin kendini ve sosyal ilişkilerini yönetmesi ve yeterli sosyal davranışlar sergilemesidir.

2.2.1.3. Akademik Başarı

Başarı, ergenlik döneminde, önemli bir uğraşı haline gelmektedir. Ergenler, hayat oyununun gerçek olduğunu anlamaya başlarlar. Bu dönemdeki başarı ya da başarısızlıklarının yetişkinlikte sonuçları olacağını düşünürler. Ergenlerin başarısı sadece entelektüel yeteneklerine bağlı değildir. Çok zeki olmayan bir öğrencinin motivasyonu yüksek olabilir, görevlerde ısrarcı olur ve kendine inanır ve böylece başarılı olabilir. Ya da zeki olan bir öğrenci, kolay vazgeçmek ve kendine yeterince güvenmemek gibi uyumsuz başarı örüntülerine sahip olabilir ve akademik başarısı düşük olur (Santrock, 2014).

Başarı için içsel ya da dışsal motivasyon gereklidir. *‘İçsel motivasyon; öz-belirleme, merak, meydan okuma ve çaba gibi içsel faktörlere dayanırken; dışsal motivasyon, ödüller ve cezalar gibi dışsal özendiricileri içermektedir.’* (Santrock, 2014, s. 364). Yükleme, konuya hakim olmaya yönelik motivasyon ve zihniyet, öz-yeterlik, beklentiler, hedef belirleme, planlama ve kendini izleme ve amaç, başarı üzerinde etkili olan süreçlerdir. Yükleme, ergenlerin başarı ya da başarısızlık için yaptıkları açıklamalardır. Başarı ya da başarısızlığın nedenini bulmak, başarılı olmayı kolaylaştıracaktır. Konuya hâkim olma yönelimi, *‘bireylerin yetenekleri yerine göreve odaklandıkları ve sonuç yerine öğrenme stratejilerine ve başarı süreçlerine konsantre oldukları görünümüdür’* (Santrock, 2014, s. 366). Konuya hâkim olma yönelimli olanlar çaresizlik yönelimli olanlara göre daha başarılıdır. Zihniyet; *‘bireylerin kendileri için geliştirdikleri sabit ya da gelişime açık bilişsel bakış açısı’* (Santrock, 2014, s. 367) olarak tanımlanmaktadır. Gelişime açık zihniyete sahip olanlar sabit zihniyete sahip olanlar göre, daha fazla başarı sergilemektedir (Santrock, 2014).

Öz-yeterlik, birinin bir durumun üstesinden gelebileceği ve olumlu sonuçlar üretebileceği inancıdır (Santrock, 2014, s. 368). Öz-yeterliği yüksek olanlar daha fazla başarı göstermektedir. Beklentiler, ergenlerin kendilerinin, öğretmenlerinin ve ebeveynlerinin kendilerinden beklentilerini içermektedir. Beklentisi yüksek ergenler daha iyi akademik performans sergilemektedir. Hedef belirleyen, çalışma planı yapan, kendi çalışmalarını izleyen ve amaçları olan ergenler daha başarılı olmaktadır (Santrock, 2014).

2.3. İe Yönelim ve Dışa Yönelim Problemlerini Açıklayan Kuramsal Yaklaşımlar

Bu kısımda, ergenlerde görülen içe yönelim ve dışa yönelim problemlerine açıklama getiren biyolojik, psikolojik ve sosyal yaklaşım kuramları açıklanmıştır.

2.3.1. Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik temelli yaklaşımlar, ergenlerde görülen problemleri mizaç, genetik faktörler, beyin kimyası ve hormonlar gibi faktörlere dayandırmaktadır. Bu yaklaşıma göre; zor mizaca sahip çocuklar mutlu ve uyumlu davranmakta zorlanır ve kolay mizaca sahip çocuklara göre çocuklara göre daha fazla davranış problemi göstermeye yatkındır. Ayrıca davranış problemleri ve genetik faktörler arasında ilişki vardır. Beyin kimyası, problem davranışları açıklamakta kullanılan bir diğer faktördür. Buna göre; beyinde planlama, kontrol etme ve davranışı gerçekleştirme görevi olan frontal korteksi düşük dopamin ve serotonin seviyeleri etkilemektedir ve bireylerin dürtü kontrol becerisi azalmaktadır. Buna bağlı olarak da agresif davranma eğilimi artmakta ve depresyon riski gelişebilmektedir. Testesteron ve kortizolün fazla olduğu bireylerde fiziksel agresyon ve antisosyal davranışlar daha fazladır (Siyez, 2010).

2.3.2. Psikolojik Yaklaşım

Kendine zarar verme ve gerilimi azaltma teorileri problem davranışları açıl原因an psikolojik yaklaşımlardır. Kendine zarar verme kuramına göre; ergenler başkaları tarafından olumsuz eleştiri aldıklarında benlik saygıları azalır ve olumsuz davranışlar sergilemeye başlarlar. Bu davranışları sergileyen olumsuz rol modelleri örnek alıp onlar gibi davranarak benlik saygılarını arttırmaya çalışırlar. Bir diğer teori de Gerilimi azaltma teorisidir. Alkol kullanımının gerginliği ve stresi azalttığını bu yüzden kullanıldığını belirtmektedir. Bu yaklaşım diğer problem davranışlar üzerinde durulmamıştır (Siyez, 2010).

2.3.3. Sosyal Yaklaşım

Sosyal öğrenme teorisi, sosyal kontrol teorisi ve saygınlığı artırma teorisi problem davranışlara açıklama getirmektedir. Sosyal öğrenme teorisine göre; ergenler problem davranışları gözlem yoluyla öğrenirler. Problem davranışlar

çevresinde olan bireylerde varsa, bu davranışa karşı olumlu tutum geliştirir ve bu davranışı kabullenir. Sosyal kontrol teorisine göre; ergenlerin bağlanma, sorumluluk yükleme, katılım ve inancın yaşamlarında olması sosyal bağlarını güçlendirecek ve olumsuz davranışlardan uzak tutacaktır. Olmaması durumunda olumsuz davranışları sergileyeceklerdir. Saygınlığı arttırma teorisine göre; saygınlık ihtiyacını karşılamak için olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. Bu noktada, bireyin çevresindeki kişiler önem arz etmektedir (Siyez, 2010).

2.4. İçe Yönelim Problemleri

İçe yönelim problemleri depresyon, kaygı ve somatik belirtilerden oluşmaktadır (Erol ve Şimşek, 2010). Aşağıda DSM-V'e göre tanımları yapılmaktadır.

2.4.1. Depresyon: *'Aynı iki haftalık dönem boyunca, aşağıdaki belirtilerden beşi (ya da daha çoğu) bulunmuştur ve önceki işlevsellik düzeyinde bir değişiklik olmuştur; bu belirtilerden en az biri ya çökkün duygu durum ya da ilgisini yitirme ya da zevk alamamadır.*

Not: Açıkça başka bir sağlık durumuna bağlı belirtileri kapsamayın.

1. *Çökkün duygu durum; neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur ve bu durumu ya kişinin kendisi bildirir ya da bu durum başkalarınca gözlenir. (Çocuklarda ve ergenlerde kolay kızan bir duygudurum olabilir.)*
2. *Bütün ya da nerdeyse bütün etkinliklere karşı ilgide belirgin bir azalma ya da bunlardan zevk almama durumu, neredeyse her gün, günü büyük bir bölümünde bulunur.*
3. *Kilo vermeye çalışmıyorken çok kilo verme ya da kilo alma ya da neredeyse her gün, yeme isteğinde azalma ya da artma. (Not: Çocuklarda beklenen kilo alımını sağlayamam göz önünde bulundurulmalıdır.)*
4. *Nerdeyse her gün, uykusuzluk çekme ya da aşırı uyuma.*
5. *Nerdeyse her gün, psikodevinimsel kıskırma (ajitasyon) ya da ya da yavaşlama.*
6. *Nerdeyse her gün bitkinlik ya da içsel gücün kalmaması (enerji düşüklüğü).*
7. *Neredeyse her gün, değersizlik ya da aşırı uygunsuz suçluluk duyguları.*

8. *Neredeyse her gün, düşünmekte ya da odaklanmakta güçlük çekme ya da kararsızlık yaşama.*
9. *Yineleyici ölüm düşünceleri, yineleyici kendini öldürme düşünceleri ya da kendini öldürme girişimi ya da kendini öldürmek üzere özel bir eylem tasarlama.’ (APA, 2014, s. 92-93).*

2.4.2.Anksiyete: *‘En az 6 aylık bir sürenin çoğu gününde, bir takım olaylar ya da etkinliklerle ilgili olarak, aşırı bir kaygı ve kuruntu vardır. Kişi, kuruntularını denetim altına almakta güçlük çeker. Bu kaygı ve kuruntuya; dinginleşememe (huzursuzluk) ya da gergin ya da sürekli diken üzerinde olma, kolay yorulma, odaklanmakta güçlük çekme ya da zihnin boşalması, kolay kızma, kas gerginliği ve uyku bozukluğu (uykuya dalmakta ya da uykuyu sürdürmekte güçlük çekme ya da dinlendirmeyen, doyurucu olmayan bir uyku uyuma) maddelerinden üçü ya da çoğu eşlik etmelidir. Çocuklar için, sadece bir maddenin eşlik etmesi yeterlidir (APA, 2014, s. 121).’*

2.4.3.Somatizasyon (Bedensel belirti bozukluğu): *Sıkıntı veren ya da günlük yaşamı önemli ölçüde kesintiye uğratan bir ya da birden çok bedensel belirti.*

Aşağıdakilerden en az biri ile kendini gösteren, bedensel belirtiler ya da bunlara eşlik eden sağlıkla ilgili kaygılarla ilişkili aşırı düzeyde düşünceler, duygular ya da davranışlar:

1. *Kişinin belirtilerinin önemiyle orantısız, süreklilik gösteren düşünceler.*
2. *Sağlıkla ya da belirtilerle ilgili, sürekli yüksek düzeyde bir kaygı.*
3. *Bu belirtilere ya da sağlık kaygılarına aşırı zaman ve içsel güç harcanır.*
1. *Herhangi bedensel bir belirti sürekli olarak bulunmasa da, belirti gösteriyor olma durumu süreklilik gösterir (6 aydan daha uzun süreli olarak) (APA, 2014, s. 163).*

2.5. Dışa Yönelim Problemleri

Dışa yönelim problemleri kuraldışı davranışlar ve saldırgan davranışlar olarak ikiye ayrılmaktadır. DSM-V’in tanı kriterlerine göre aşağıda tanımları yapılacaktır.

2.5.1. Kuraldışı Davranışlar:

Tartışmacı/Karşı Gelen Davranış

1. *Buyurma, yaptırma ya da yasak etme gücü olan kişilerle sık sık tartışmaya girer; çocuklar ve gençler, büyükleriyle tartışmaya girerler.*
2. *Buyurma, yaptırma ya da yasak etme gücü olan kişilerin isteklerine ve kurallara sıklıkla uymaz ya da bunlara etkin bir biçimde karşı gelir ya da karşı koyar.*
3. *Sık sık, bile bile başkalarını kızdırır.*
4. *Kendi yanlışlarından ya da yanlış davranışlarından ötürü sıklıkla başkalarını suçlar (APA,2014, s. 223-224)*

Kuralları Büyük Ölçüde Çiğneme

1. *Ana babasının yasaklarına karşın, on üç yaşından önce başlayarak, sık sık geceyi dışarıda geçirme.*
2. *Ana babasının ya da onların yerini tutan kişilerin evinde yaşarken, en az iki gece evden kaçmıştır ya da uzun bir süre geçmeden dönmediği bir kez evden kaçıışı olmuştur.*
3. *On üç yaşından önce başlayarak, sık sık okuldan kaçmaları olur' (APA, 2014, 226-227).*

Dolandırıcılık ya da Hırsızlık

1. *Başkasının evine, yapısına ya da arabasına zorla girmiştir.*
2. *Elde etmek, çıkar sağlamak ya da yükümlülüklerden kaçmak için sıklıkla yalan söyler.*
3. *Başkaları görmeden, sıradan olmayan nesneleri çalmıştır (APA,2014, s. 226-227)*

2.5.2. Saldırgan Davranışlar:

İnsanlara ya da hayvanlara karşı saldırganlık

1. *Sık sık başkalarına kabadayılık eder, gözdağı verir ya da başkalarını gözünü korkutur.*
2. *Sık sık kavga dövüş başlatır.*
3. *Başkalarını ağır yaralayabilecek bir gereç kullanmıştır.*

4. *İnsanlara karşı acımasız davranmıştır.*
5. *Hayvanlara karşı acımasız davranmıştır.*
6. *Kişinin gözü önünde çalmıştır.*
7. *Birini cinsel etkinlikte bulunmaya zorlamıştır(APA, 2014, s. 226)*

Öfkeli/Kolay Kızan Duygudurum

1. *Sık sık tepesi atar.*
2. *Sık sık alınganlık gösterir ya da kolaylıkla kızar.*
3. *Sık sık öfkeli, kırgın, içerlemiş ve güceniktir (APA, 2014, s. 223).*

Eşyaları Kırıp Dökme

1. *Ağır eşyalara zara vermek amacıyla, bile bile yangın çıkarmıştır.*
2. *Başkalarının eşyalarına bile bile zarar vermiştir (APA, 2014, s. 226).*

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu kısımda, ebeveynler arası çatışma ve yeterlik (etkinlik, sosyal yeterlik ve akademik başarı), içe yönelim (depresif belirtiler, kaygı belirtileri ve somatik belirtiler) ve dışa yönelim problemleri (kuraldışı davranışlar ve saldırgan davranışlar) arasındaki ilişki ve yordayıcılığı inceleyen yurtdışı ve yurt içinde yapılan araştırmalar verilmiştir.

2.6.1. Ebeveynler arası Çatışma ve Yeterlikle ilgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında yapılan çalışmalardan bazıları aşağıda kronolojik sırayla sunulmuştur.

Long ve ark (1987), 40 ergenle yaptıkları çalışmada, algılanan ebeveynler arası çatışmanın, ebeveynlerin evlilik statüsüne göre (evli ya da yeni boşanmış) ergenlerin bilişsel ve sosyal yeterliğiyle ilgili daha kritik bir değişken olduğunu tespit etmiştir. Ergenlerin bilişsel ve sosyal yeterlikleri göz önüne alındığında, evlilik durumu kritik bir öneme sahip olmuştur.

Wierson, Forehand ve McCombs (1988), ergenlerin ebeveynler arası çatışma algının bilişsel ve sosyal fonksiyonlarıyla ilişkili fakat korelasyonların büyüklüğünün önemli olmadığını belirtmiştir.

Katz ve Gottmann (1996), evlilik düşmanlığı babanın reddedici ebeveynliğiyle ilişkilidir ve çocukların agresif akran oyunları tahmin etmektedir. Babanın evlilikten geri çekilmesi annenin reddedici ebeveynliğiyle ilişkilidir ve annenin reddedici ebeveynliği çocukların içe yönelim problemleriyle ilişkilidir. Duygunun çocukların davranışsal ve fizyolojik düzenlemesindeki eksiklikler bir mekanizmadır ve babanın reddi agresif akran ilişkileriyle ilişkilidir.

Goodmann, Barfoot, Frye ve Belli (1999), çocukların algıladıkları evlilik çatışması ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, daha sık evlilik çatışması yaşayan ve daha saldırgan taktikler kullanan ebeveynlerin çocuklarının daha az sosyal problem çözme becerisine sahip olduklarını, daha az sıklıkta çatışan ve mantıklı taktikler kullanan ebeveynlerin çocuklarının daha iyi problem çözme becerisine sahip olduklarını göstermiştir.

Stocker ve Youngblade (1999), evlilik çatışmasının problemlı kardeş ve akran ilişkileriyle ilişkili bulmuştur. Ebeveynler arası düşmanlık, ebeveynler arası çatışma ve kardeş ilişkileri arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Kardeşler arası rekabet, çatışma için çocukların kendini suçlamalarına aracılık etmektedir. Babaların çocuklara karşı düşmanlığı, evlilik çatışması ve problemlı akran ilişkilerine aracılık etmektedir.

Unger ve ark. (2000), ergenlerin akademik başarıları ve algıladıkları ebeveynler arası çatışmada aile desteğinin aracı rolünü inceledikleri çalışmalarında, aile desteği ve aile bütünlüğünün ve ebeveyn-okul birlikteliğinin ebeveynler arası çatışma ve akademik başarı arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini bulmuşlardır. Ebeveynler arası çatışma ve not ortalamaları arasında aile desteğinin aracı rolü olduğu belirtmiştir. Bu durum, kızlarda erkeklerden daha fazla fonksiyon gösteren mekanizmadır.

Geç ergenlik dönemindeki gençlerle yapılan araştırmada, ebeveynler arası çatışmanın yalnızlık ve buna bağlı olarak sosyal kaygı ve sosyal geri çekilmeyle ilişkisi olduğu bulunmuştur (Johnson ve Laovie, 2001).

Marks ve ark. (2001), şiddetli ebeveynler arası çatışmaya tanık olan çocukların, olmayan çocuklara göre daha düşük sosyal yeterliğe ve daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim problemine sahip olduğunu tespit etmiştir.

Ebeveynlerin çatışma stratejileriyle, 5 ve 8 yaşları arasındaki çocukların akranlarıyla çatışma yaşadıklarında kullandıkları stratejiler arasında ilişki mevcuttur. Anne ve babaların açık çatışma davranışları ve annelerin örtük çatışma davranışlarına tanık olduklarında, akranlarıyla çatışma yaşadıklarında, arkadaşlarına agresif davrandıkları ve negatif eğilim gösterdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca, çocukların ebeveyn-çocuk ilişkileriyle ilgili içsel temsilleri, evlilik çatışması ve çocukların akranlarına karşı olan çatışma davranışlarıyla ilgili düşünceleri arasında aracı işlevine sahiptir (Schudlich, Shamir ve Cummings, 2004).

Harold, Aitken ve Shelton (2007), 11-13 yaş arasındaki 203 ergenle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın kendini suçlama boyutunun, olumsuz ebeveynlik davranışları değil, akademik başarıda değişimlere yol açan bir mekanizma olduğunu belirtmişlerdir. Yüksek çatışmalı evlerden gelen çocukların uzun dönem akademik başarıları olumsuz etkilenmektedir.

Underwood ve ark. (2008), 9 ve 10 yaşlarında 256 çocukla yaptıkları çalışmada, kızlar için annelerinin negatif ebeveynler arası çatışma stratejileri kızların akranlarıyla sosyal ve fiziksel agresyonları arasında pozitif ilişki vardır. Annelerin negatif çatışma stratejileri erkek çocuklarının akranlarıyla agresyonları arasında ve babaların negatif çatışma stratejileriyle hem kız hem erkek çocukların akranlarıyla aralarındaki agresyonla ilişkisi bulunmamıştır.

Mccoy, Cummings ve Davies (2008), 235 aile ve çocuklarla yaptıkları çalışmada, yıkıcı ve yapıcı çatışma, çocukların duygusal güvenliği, sıcak ebeveynlik ve çocukların olumlu sosyal davranışları arasındaki ilişkiyi yapısal eşitleme modeli kullanarak değerlendirmişlerdir. Sonuçlar, çocukların duygusal güvenliğinin hem yıkıcı hem de yapıcı ebeveynler arası çatışma ve çocukların olumlu sosyal davranışı arasındaki ilişkide ara değişken olduğunu göstermiştir.

Lindsey, Chambers, Frabutt ve Mackinnon-Lewis (2009), 268 beşinci sınıf öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, yüksek çatışmalı ailelerden gelen çocukların, akranlarıyla daha fazla açık ve ilişkisel saldırganlık gösterdiğini tespit etmiştir.

Ayrıca, anne ve ergen arasındaki karşılıklı olumsuz duygusallık, evlilik çatışmasıyla açık ve ilişkisel saldırganlık arasındaki ilişkide aracı etki göstermiştir. Olumlu duygusal karışıklık evlilik çatışması ve açık saldırganlık arasındaki ilişkide koruyucu etki göstermiştir.

Buehler, Franck ve Cook (2009), 11- 14 yaş arasındaki 416 ergenle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmada üçgenleşme arkadaşlardan algılanan destekle negatif algılanan akran reddiyle de pozitif olarak ilişkilidir. Üçgenleşme hem kızlar hem de erkekler için risk faktörüdür. Ergenlerin problem davranışları üçgenleşme ve algılanan arkadaş desteği arasındaki ilişkiye aracılık etmemiştir. Ergen problem davranışları özellikle içe yönelim problemleri, üçgenleşme ve ergenlerin akran reddi, algıları arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Bu durum ergenlerin gelişimsel rollerini anksiyete, depresyon ve geri çekilme gibi destekler niteliktedir.

Ghazarian ve Buehler (2010), 2297 altıncı sınıf öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın düşük akademik başarı için bir risk faktörü olduğu belirtmişlerdir. Aile etkileşimleri gençlerin akademik performanslarında önemli bir rol oynamaktadır. Algılanan çatışma ölçeğinin kendini suçlama boyutu, ebeveynler arası çatışmanın düşük akademik başarıyla ilişkisini açıklayan önemli bir aracı değişkendir. Ek olarak, ebeveynler arası çatışma ve algılanan tehdit arasındaki pozitif ilişki, anneleriyle ilişkisini güçlü, destekleyici, algılayan gençlerde daha yüksektir.

Azam ve Hanif (2011), 13-19 yaş arasındaki ergenlerle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın daha düşük sosyal yeterlik ve ebeveyne bağlanmayla ilişkili olduğunu bulmuştur. Regresyon analizlerine göre şiddetli ebeveynler arası çatışma, daha az ebeveyne bağlanma ve düşük sosyal yeterliğe neden olmaktadır. Algılanan çatışmada, sosyal yeterlikte ve ebeveyne bağlanmada yaş ve cinsiyet farklılıkları bulunamamıştır.

Mc Gregora, Zimmer- Gembecka ve Creeda, (2012), 9-13 yaşları arasında 837 çocukla yaptıkları araştırmada, daha fazla ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan çocukların; aileleri ve diğer insanlarla daha fazla negatif ilişki beklentisi belirtmiştir; fakat bu ilişki ebeveynlik boyutları düşünüldüğünde önemli değildir.

19 yaş altı, 395 üniversite birinci sınıf öğrencisiyle yapılan araştırmada, yetişkinlikte, daha düşük evlilik çatışması yüksek akademik uyumla ilişkili bulunmuştur, algılanan ebeveynler arası çatışma ve akademik uyum ilişkisinde cinsiyet farkı yoktur (Parsa, Panah, Parsa, Ghaleiha, 2014).

2.6.2. Ebeveynler arası Çatışma ve Yeterlikle ilgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde yapılan çalışmalar kronolojik sırayla sunulmuştur.

Güngören (2011), 5-6 yaşlarındaki, 200 çocuk ve aileleriyle yapılan çalışmada, evlilik çatışması ve çocukların sosyal uyumu ve becerileri arasında negatif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Turan (2014), Bu çalışmanın amacı; 9-10 yaşlarında 227 çocuk, aileleri ve öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, çocukların algıladığı ebeveynler arası çatışma ve sosyal becerileri arasında güçlü ve negatif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Çatışmaları sık, şiddetli, çözümsüz, tehdit edici algılayan, çatışmalardan suçluluk duyan çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha düşük bulunmuştur.

2.6.3. Ebeveynler arası Çatışma ve İçe Yönelim/Dışa yönelim Problemleriyle ilgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında ebeveynler arası çatışmanın çeşitli değişkenlerle ilişkisini inceleyen, bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki deneklerle araştırmalar yapılmıştır. Bu kısımda algılanan ebeveynler arası çatışma ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği bazı çalışmalar, kronolojik sıraya göre özetlenmiştir.

Çok sayıda araştırmacı ebeveynler arasındaki çatışma ve çocuklarda görülen yeterlik, içe/dışa yönelim problemleri arasındaki ilişki üzerinde çalışmıştır. Aşağıda bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların bazıları kronolojik sırayla sunulmaktadır.

Hanson, Saunder ve Kistner (1992), psikolojiye giriş dersi almış, 320 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada, ebeveynler arası çatışmanın sıklığının kadınlar için, depresyon, dışa yönelim problemleri ve evliliğe karşı negatif görüşün en önemli yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Erkekler için çatışma ve problemler arasında ilişki bulunamamıştır.

Grych ve Fincham (1993), yaptıkları ilk çalışmada, 11-12 yaşındaki çocukların içerik ve yoğunluk olarak, çatışmayla bilişsel, duygusal ve baş etme tepkilerini incelemiştir. Çatışma çocukla ilgili olduğunda, çocuklar daha fazla utanç ve çatışmanın içine çekilme korkusu yaşadıklarını ve çatışmayla baş edebilmek için direk müdahale stratejileri gösterdiklerini belirtmiştir. Daha yoğun çatışmalar, çocuklarda daha fazla negatif etki ve tehdit algısına yol açmaktadır. İkinci çalışmada, 12 yaşındaki çocuklar çatışmadan dolayı bir ebeveyni ya da kendilerini suçlamışlar ve ya hiç açıklama yapmamışlardır. Çocuğun çatışmadan dolayı kendini suçsuz bulduğu durumda, çatışmanın içine çekilme korkusu ve çatışmaya müdahale etme isteği azalmaktadır. Bu bulgular, çatışmanın değerlendirilmesinin içerik, yoğunluk ve nedeninden etkilendiğini ve çocuk için çatışmanın anlamının, çatışmanın etkisinin önemli bir belirleyicisi olduğunu göstermektedir.

Okul öncesi ve ilkokul dönemdeki çocukların ebeveynler ve öğretmenleri tarafından yapılan değerlendirmelere göre, içselleştirme ve dışsallaştırma problemlerinin ebeveyn çatışmasıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Katz ve Gottman, 1993).

Cummings, Davies ve Simpson (1994), 519 9-12 yaş arası çocukla yaptıkları çalışmada, çocukların ebeveynler arası çatışmayla ilgili algıları ve değerlendirmelerinin rolünü incelemiştir. Baş etmeyle ilgili düşünce ve tehdit algısının erkeklerde uyum sorunlarını yordadığını ve kendini suçlamanın kızlarda içe yönelim problemleriyle ilişkili olduğunu tespit etmiştir. Çatışmanın yıkıcılığı, erkeklerde algılanan tehditle ve kızlarda kendini suçlamayla önemli bir ilişkisi vardır. Anne bildirimlerine göre erkekler çatışmadan daha az korunmuş görünüyor. Yine anne bildirimlerine göre, erkeklerin çatışma değerlendirmeleri uyum problemlerinin daha iyi yordayıcısı olarak görünmektedir.

Amato, Loomis ve Booth (1995), genç yetişkinlerle yaptıkları 12 yıl süren boylamsal çalışmalarında, yüksek çatışmalı ailelerde büyüyen çocukların iyilik hali, ebeveynlerinin birlikte yaşamasına göre ebeveynleri boşandığında daha iyi olduğunu belirlemiştir. Düşük çatışmalı ailelerde, ebeveynler boşanmazlarsa çocukların iyilik hali daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca, boşanmayla bitmeyen evliliklerde, babadan kaynaklanan evlilik çatışması çocukların iyilik haliyle negatif olarak ilişkilendirilmiştir.

Jouriles ve ark. (1996), 55 evlilik terapisi alan çift ve kadın sığınma evlerinden gelen 199 kadın ve çocuklarıyla yaptıkları çalışmada, evlilik terapisi alan grupta, fiziksel çatışma ve diğer evlilik agresyonları çocukların dışa yönelim problemleriyle ilişkili bulunmuştur. Kadın sığınma evlerinden gelen grupla yapılan çalışmada, fiziksel şiddet ve evlilik çatışmasının her tipi çocukların içe/dışa yönelim problemleriyle ilişkili bulunmuştur. Evlilikte fiziksel şiddetin sıklığı açıklandıktan sonra fiziksel şiddetten ziyade evlilik çatışmasının diğer tipleri hala çocukların dışa yönelim problemleriyle (evlilik terapisi alan grup için) ve dışa yönelim problemleriyle (Sığınma evinden gelen grup için) ilişkilidir.

Ebeveynler arası çatışma, içselleştirme problemleri üzerinde direk ve dolaylı etkilere sahipken, dışsallaştırma problemlerini dolaylı olarak etkilemektedir (Harold, Fincham ve Osborne, 1997).

O'brien ve ark. (1997), 43 anne-çocuk ve 38 öğretmenin katılımıyla yaptıkları çalışmada, agresif evlilik çatışması çocukların düşük öz-değer duyguları, anne bildirimine göre dışa yönelim problemleri ve öğretmen bildirimine göre içe yönelim problemlerini tahmin etmiştir. Ayrıca, çocukların baş etme faktörleri evlilik çatışması ve demografik değişkenler düşünüldükten sonra, çocukların bildirimine göre depresyonu ve öğretmenlerin bildirimine göre dışa yönelim problemlerinin tahminine katkıda bulunmuştur.

Henning ve ark. (1997), 1452 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırmada, hem kadın hem erkek katılımcılardan fiziksel ebeveynler arası çatışmaya tanık olmuş olanlar, fiziksel çatışmaya tanık olmayanlara göre daha fazla psikolojik sıkıntı bildirmiştir. Ebeveynler arası fiziksel olmayan çatışmaya tanık olanlar için de sonuçlar aynıdır. Fiziksel çatışma, düşük ebeveyn ilgisine ve şefkatine aracılık etmektedir.

Harold ve Conger (1997), 370 yedinci sınıf öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, evlilik çatışması, ebeveynlerin ve gözlemcilerin ergenlere ve ergenlerin ebeveynler arası çatışmanın sıklığıyla ilgili farkındalığına doğru, önemli düzeyde ebeveyn düşmanlığı bildirimleriyle ilişkilidir. Hem ebeveyn düşmanlığı hem de çatışmanın sıklığıyla ilgili ergenlerin algısı, ergenlerin ebeveyn düşmanlığıyla önemli düzeyde ilişkilidir. Boylamsal çalışmada ergenlerin çatışmayla ilgili yaşadığı ilk sıkıntılar kontrol altında tutulduğunda, ergenlerin ebeveyn düşmanlığı bildirimleri daha

sonraki ie yönelim ve dışa yönelim problemlerini yordamıştır. Model dışa yönelim problemlerini sadece erkekler için yordamıştır fakat kabul edilmiş nedensel süreçlerde cinsiyet farklılığı bulunmamaktadır.

Evlilik ilişkileri ve çocukların uyumunun duygusal güvenliğinin aracı etkisi olup olmadığını ebeveynin duygulanıma maruz kaldığındaki düzenlemesi (kaçınma ya da içinde olma gibi) ve ebeveynler arası ilişkilerdeki içsel temsilleri değerlendirilmiştir. Evlilik atışması uyum problemleriyle ilişkilidir ve ebeveynler arası çatışmayla ilişkili olarak duygusal güvensizliğin göstergesi olan tepki süreçleri tarafından aracılık edildiği saptanmıştır. Duygusal tepkisellik ve içsel temsiller evlilik ilişkileri ve özellikle ie yönelim gibi uyum problemleriyle yakından ilişkilidir (Davies ve Cummings, 1998).

Turner ve Barrett (1998), 203 ergeni inceledikleri çalışmalarında, evlilik çatışmasının ergenlerde direk etkileri olduğunu, yüksek çatışmalı ailelerden gelen ergenlerin daha fazla uyum problemi yaşadığını belirtmiştir. atışmanın dolaylı etkileri, bilişsel çatışma değerlendirmeleriyle ve ebeveyn-ocuk ilişkileri aracılığıyla netleşmektedir. Bu bağlamda, bilişsel-duygusal model sunulmuştur.

Jekielek (1998), 6-14 yaş arasındaki 1640 çocukla yaptığı araştırmada, çocuklar için çatışmalı evlilikleri olan ebeveynlerle mi, boşanmış ebeveynlerle mi yaşamanın daha iyi olduğunu çalışmıştır. Hem evlilik atışması hem de ayrılmanın çocuklarda kaygı, depresyon ve geri çekilmeyi arttırdığını belirtmiştir. Ayrıca, yüksek çatışmalı ebeveynlerle yaşayan çocukların, yüksek çatışmaya maruz kalmış fakat anne babası ayrılan ya da boşanan çocuklara göre iyilik hali daha düşüktür. Buna göre, yüksek çatışmaları takip eden ayrılıklar, çatışmaların devam etmesi durumuna göre çocukların iyilik hali için daha iyi olabilir.

Buehler ve ark. (1998) yaptıkları çalışmada ebeveynler arası çatışmanın ergenlerde görülen problemlerin % 20'sini açıkladığı, düşmanca çatışma stilinin çatışmanın sıklığından daha fazla problem davranışlarla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Sonuçlar kızlar ve erkekler için, ergenlik öncesi ve n ergenlik dönemindeki çocuklar için ve boşanmış ve boşanmamış ailelerden gelen çocuklar için, fakir ve daha fakir ailelerden gelen çocuklar için ve Mormon ve Mormon olmayan çocuklar için aynıdır.

Kerig (1998), 174 okul çağındaki çocukla yaptığı çalışmada, çatışma özelliklerinin tehdit kendini suçlama ve algılanan kontrol erkeklerde ebeveynler arası çatışmanın dışa yönelim, toplam problem ve kaygı üzerinde düzenleyici etki gösterdiğini saptamıştır. Çatışma özellikleri, tehdit kendini suçlama ve algılanan kontrol ve kendini sakinleştirebilme kızlarda içe yönelim problemlerinin düzenleyicisi olmuştur.

Dadds ve ark. (1999) çalışmalarında, kız ve erkeklerin farklı düzeyde ya da tipte çatışmaya maruz kalmadığı fakat erkeklerin kendilerini suçlamaya daha fazla meyilli oldukları tespit edilmiştir. Ergenlerin kardeşleriyle kendi çatışma çözme stilleri açık bir şekilde genel uyum düzeyleriyle ilişkilidir. Grych ve Fincham (1990) modeline göre içe yönelim problemlerini tahmin edilmiştir fakat dışa yönelim problemleri ve saldırgan çatışma çözme biçimi için minimal destek bulunmuştur. Çözüm stillerinin jenerasyonlar arası aktarımın cinsiyetle ilgili spesifik detayları bulunmuştur ve tartışılmıştır.

Jenkins ve Buccioni (2000), 5-7-9 yaşlarındaki 60 çocukla yaptıkları çalışmada, çocuklara aile etkileşimlerini içeren hikâyeler okuyup, açık uçlu sorular yöneltmişlerdir. Küçük çocuklar evlilik çatışmasının ebeveynlerin uyumsuz amaçları, çatışmanın çözümünün bir ebeveynin inançları ya da hedeflerinin değişmesiyle değişebileceğini, anne babalarının aynı zamanda eş olduklarını, üçgenleşmenin doğasını gibi farklı yönlerini anlamakta güçlük çekmişlerdir. Farklı yaşlardaki çocuklar tarafından çok farklı çıkarımlar yapılmıştır.

Buehler, Lange ve Franck (2007), 11-14 yaş arasındaki 416 aile ve çocuklarıyla yaptıkları boylamsal çalışmada, kendini suçlama ve algılanan tehdidin birinci yıldaki evlilik çatışması ve üçüncü yıldaki dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini saptamıştır. Kendini suçlama, daha az yapıcı temsiller, duyguların içselleştirilmesi, kaçınma ve duyguları düzenleyememe birinci yıldaki evlilik çatışması ve üçüncü yıldaki içe yönelim problemleri arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir. Spesifik bilişsel ve duygusal tepkiler evlilik çatışmasının gençliği nasıl etkilediğini anlamak için önemlidir ve daha entegre bir modelde çalışılmalıdır.

Neighbors, Forehand ve Bau (2000), 243 aileyle yapılan çalışmada, ilk değerlendirmeyi ergenlik döneminde, ikinci değerlendirmeyi 6 yıl sonra genç yetişkinlik döneminde yapmışlardır. Sonuçlar, yetişkin erkeklerde görülen antisosyal

davranışları açıkladığını, hem kadınlar hem de erkekler için anne-babayla problemli ilişkinin genel psikopatolojiyi açıkladığını, babayla sorunlu ilişkinin sadece kadınlar için antisosyal davranışları açıkladığını göstermiştir.

Durell-Johnson ve ark. (2001), 124 geç ergenlik dönemindeki katılımcıyla yaptıkları çalışmada, yalnızlık duygularının sosyal kaygı ve sosyal geri çekilmeyle ilişkili olduğunu ve yalnızlık duygularının da hem kız hem erkek katılımcılar için algılanan ebeveynler arası çatışmayla ilişkili olduğunu, ayrıca kızlar için zayıf aile bütünlüğüyle ilişkili olduğu rapor edilmiştir.

El-Seikh ve Joann (2001), yüksek düzeyde evlilik çatışmasına maruz kalan çocukların, içe yönelim problemleriyle ilişkili olarak, yüksek düzeyde kendini suçlama ve tehdit algısının güçlü bir kırılabilirlik faktörü olarak fonksiyon gösterdiğini tespit etmiştir. Yüksek düzeyde ebeveynler arası çatışmaya maruz kalan çocuklarda, sağlık problemleri, çatışmaya karşı daha yüksek düzeyde kardiyovasküler aktivite tespit edilmiştir. Ayrıca, yüksek düzeyde tehdit algısı dışı yönelim problemleriyle ilişkili olarak, kırılabilirlik faktörü olarak bulunmuştur.

Davies ve ark. (2002), duygusal güvenlik hipotezini destekler şekilde, yıkıcı evlilik çatışmalarına çocukların en çok verdiği tepkilerin korku, kaçınma, çatışmanın içine çekilme olduğunu belirtmiştir. Ebeveynler arası çatışma ve çocuk uyumu arasındaki gelecek ilişkilerde, çocuğun duygusal güvensizliği güçlü bir müdahale sürecidir. Çocuğun güvensizliği ebeveynler arası çatışma ve çocuk uyumu ilişkisine belirli ebeveynlik süreçlerinin tanımlanmasına rağmen, aracılık etmektedir. Buna göre, ebeveynler arası çatışmaya eşlik eden ebeveynlikte yaşanan zorluklar güvensiz ebeveyn çocuk bağlanmasıyla ilişkili olarak, çocuğun uyumsuzluğuyla ilişkilidir. Aile istikrarsızlığı, ebeveynlikte yaşanan zorluklar, ebeveyn- çocuk bağlanmasındaki güvensizlik, ebeveynler arası çatışma, çocuğun güvensizliği ve uyumsuzluğu arasındaki aracı ilişkileri yoğunlaştırmaktadır. Ailenin bütünlüğü, ebeveynler arası doyum, ebeveynler arası açıklık bu aracı bağlantılar için koruyucu faktördür. Sosyal öğrenme teorisinden gelen, ebeveynler arası sıcaklığın ebeveynler arası çatışma ve çocuğun yıkıcı davranışları arasındaki bağlantıları arttırdığına dair bulgu edinilememiştir.

Buehler ve Gerard (2002), ebeveynlerin sert disiplin kullanımı ve düşük ebeveynlik davranışları evlilik çatışması ve çocukların uyum problemleri arasındaki

ilişkiyi 2 yaşından 11 yaşına kadar açıkladığını tespit etmiştir. Ebeveyn- çocuk çatışması ergen ele alındığında, önemli bir aracı değişkendir. Etkili olmayan ebeveynlik, evlilik çatışması ve uyum problemleri arasındaki ilişkiyi açıklamıştır fakat evlilik çatışmasının bağımsız etkileri 2-11 yaş arasındaki çocuğa sahip aileler için devam etmiştir (ergen çocuğa sahip aileler için değil). Birkaç istisna dışında, bulgular anne babalar, kızlar ve erkeler, farklı etnik gruplar ve fakir ve zengin aileler için aynıdır.

Marchand ve Hock (2003), 51 anne-baba ve birinci sınıf çocuklarıyla yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin çatışmalarda kaçınma ve saldırma stratejileri depresif semptomlarıyla ilişkili bulunmuştur. Kaçınma stratejisi çocuklarda daha fazla içe yönelim problemiyle ilişkilidir. Annelerin kaçınma davranışı ve anne baba arasındaki kaçınma, çocukların içe yönelim problemlerini tahmin etmiştir.

Galambos, Barker ve Almedia (2003), ebeveynlerin sert davranış kontrolünün ergenlerde sakın arkadaşlarla birlikte dışa yönelim problemlerini arttırdığını belirtmiştir. Daha az davranışsal kontrole maruz kalan ergenlerde sapkın arkadaşları olan içe yönelim problemleri daha fazladır. Buna göre, ebeveynlik ergenlerin hayatlarında negatif akran ilişkilerine sahip olma gibi önemli etkilere sahiptir.

Ebeveynler çatışma, kızlarda, içe yönelim problemlerini, erkeklerden daha fazla açıklamaktadır (Davies ve Lindsay, 2004).

Marchand, Schendler ve Wagstaff (2004), 64 klinik olmayan Kafkas aileyle yaptıkları çalışmada, ebeveynin bağlanma yönelimi, depresif semptomlar ve çatışma davranışları (saldırma ve uzlaşma) ve çocukların içe/dışa yönelim problemleri arasında ilişki tespit etmiştir. Regresyon analizlerine göre, annenin depresif semptomları annenin bağlanma kaygısı ve çocukların içe yönelim problemleri arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir. Babanın bağlanma kaygısı ve çocukların içe yönelim problemleri arasındaki ilişkiye babanın depresif semptomları kısmen aracılık etmiştir. Bulgular Bowlby'nin bağlanma teorisinin doğrulamaktadır. Çocukların davranışsal uyumları üzerinde, ebeveynlerin yakın ilişkilerinin ve depresif semptomlarının ve ayrı ayrı anne ve babanın bağlanmalarının önemini ayrı ayrı açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Grych, Raynor ve Fosco (2004), 14-18 yaş arasındaki 388 ergenle yaptıkları çalışmada, üçgenleşmenin ebeveynler arası çatışmada üçgenleşmenin aracı olduğunu saptamıştır. Daha sık, yoğun ve zayıf bir şekilde çözülmüş çatışmalara maruz kalan ergenler kendilerini daha fazla üçgenleşmiş hissediyorlar ve bu ilişki ebeveynleriyle kurdukları ittifaklar sayesinde yumuşuyor. Destekleyici ebeveyn-çocuk ilişkileri ebeveynler arası çatışmanın tehdit ve kendini suçlama boyutlarında düşüş sağlarken, kardeşlerle empatik ilişkiler artışa sebep olmuştur. Ayrıca, babayla yakın ilişki de ergenlerde uyum sorunlarını azaltıcı bir faktördür (Grych, Raynor ve Fosco, 2004).

Doyle ve Markiewicz (2005), yaptıkları boylamsal çalışmada, ilk ölçümde, evlilik çatışması, daha düşük öz-saygı, daha fazla dışa yönelim problemi, düşük akademik başarı tespit etmişlerdir. Daha sonra bu değişkenler için ebeveyn sıcaklığı aracı etki göstermiştir. Ebeveynin psikolojik kontrolü içe yönelim problemlerinde bağlanma güvensizliği tarafından aracı etki göstermeyen artışla ilişkilendirilmiştir. Ebeveyn sıcaklığı dışa yönelim problemlerinde düşük öz-saygıda artışla ilişkilendirilmiştir ve bu bağlamda güvenli bağlanma aracı etki göstermiştir.

Gerard ve ark. (2005) , 1893 altıncı sınıf öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, algılanan tehdit, kendini suçlama ve baş etme yeterliği açık çatışma, üçgenleşme ve özellikle içe yönelim problemlerinin en yaygın aracı faktörüdür. Bulgular, çocukların ebeveynler arası çatışmayla ilgili inançlarının aileyle ilgili bir stresöre karşı uyum sağlamalarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Cummings ve ark. (2006), 9-18 yaş arasındaki 226 ve 5-7 yaş arasındaki 232 çocuk ve ergenler yaptıkları, çalışmada, ebeveynler arası geçimsizlik ve duygusal güvensizlik arasındaki ilişkiler çocuklar ergenliğe girdiğinde artış göstermiştir. Duygusal güvenlik çocuklarda hem içe yönelim hem de dışa yönelim problemleri için açıklayıcı bir mekanizma olarak tanımlanmıştır.

Sturge-Apple, Davies ve Cummings (2006), 210 anne-baba ve çocuklarıyla yaptıkları, ebeveynler arası çatışma, geri çekilme, ebeveynlerin duygusal yokluğu ve çocukların içe yönelim ve dışa yönelim problemlerini inceledikleri çalışmada, ebeveynler arası geri çekilmenin çocuğun tüm uyum alanlarında, zararlı etkileri olduğunu, fakat ebeveynler arası düşmanlığın sadece dolaylı etkileri olduğunu tespit etmiştir. Ebeveynler arası geri çekilme/düşmanlık ve çocuğun uyumu arasındaki

ilişkide ebeveynlerin duygusal yokluğunun aracı etkisi olduğu bulunmuştur anne ve babalar için farklı ve spesifik etkileri olduğu gözlemlenmiştir.

Kaczynski ve ark. (2006), 226 aile ve çocuklarıyla yaptıkları çalışmada, ebeveynliğin, ebeveynler arası çatışma ve çocukların içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkide aracı etki gösterdiğini tespit etmiştir. Ebeveynlerin cinsiyeti, çatışma problem arasındaki ilişkide kızlar ve tüm çocuklar için düzenleyici etki göstermemektedir. Ebeveyn cinsiyeti, ilişkide, erkeler değerlendirildiğine düzenleyici etki göstermemektedir, ilişki babalardan çok anneler için daha güçlü görünmektedir. Babaların ebeveynliği güçlü bir şekilde içe yönelim problemleriyle, annelerin ebeveynliği güçlü bir şekilde dışa yönelim problemleriyle erkek çocuklarında ilişkili bulunmuştur.

Ming, Donnellan ve Conger (2007), ön ergenlik dönemindeki 451 ergen ve aileleriyle yaptıkları çalışmada, çocuk yetiştirmeye ilgili çatışmaların ergenlerin depresif semptomlarını ve kuraldışı davranışlarını yordadığını saptamıştır. Ergenlerin problemlerini çocuk yetiştirmeye ilgili çatışmalar artırıyor. Ayrıca çocuk yetiştirmeye ilgili çatışmalar, evlilikteki tatminsizlik ve ergenlerin uyum problemleri arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Kısaca, evlilikteki tatminsizlik, çocuk yetiştirmeye ilgili çatışmalar ve ön ergenlikteki uyum problemleri dinamik aile sisteminde karşılıklı olarak iç içe geçmiş olduğu belirlenmiştir.

Shelton ve Harold (2008), 11-12 yaş arasındaki 252 ergenle yaptıkları boylamsal çalışmada, ilk olarak, semptom düzeyleri kontrol altına alınarak, ebeveynlerin bildirdiği ebeveynler arası çatışma düzeyleriyle ilişkili olarak teorik bir model sunulmuştur. Evlilik çatışmasına bağlı olarak çocukların tehdit ve kendini suçlama değerlendirmeleri ve baş etme stratejileri; proaktif arabuluculuk, kaçınma, aşırı karışma ve maskeleyme davranışı olarak sıralanmıştır. Çocukların değerlendirmeleri ve baş etme stratejileri içe yönelim semptomları ve dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu bildirilmiştir. Evlilik çatışması, erkeklerin baş etme davranışı üzerinde direkt etkileri olduğunu ortaya koyarken, kızlarda kendini suçlama ve tehdit değerlendirmeleri üzerinde etkileri vardır.

Ergenlerle yapılan araştırmalara göre, ebeveynler arası çatışma içselleştirme ve dışsallaştırma problemleriyle ilişkilidir ve ebeveynler arası çatışmanın içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri üzerinde etkilidir (Shelton ve Harold, 2008).

Bradford, Burns Vaughn ve Barber (2008), 12-18 yaş arasındaki 641 öğrenciyle yapılan çalışmada, açık çatışma ile antisosyal davranışlar ve örtük çatışma ile hem depresyon hem de antisosyal davranışlar arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn çocuk çatışması da modele eklendiğinde, örtük çatışma ve depresyon arasında ciddi bağlantılar, açık çatışma ve antisosyal davranışlar arasında da önemli ilişki görülmektedir.

Wymbs ve ark. (2008), 183 ergenler yaptıkları çalışmada, karşı çıkma/karşıt gelme bozukluğu, davranım bozukluğu, hiperaktivite ve dikkat eksikliğiyle ilişkili bulunmuştur. DEHB ve davranım bozukluklarında, sık çatışma ve çözülmemiş çatışmalar sadece DEHB olanlardan daha fazla görülmektedir. DEHB ve davranım bozukluğu olanlarda, DEHB ve karşı gelme bozukluğu olanlardan daha sık çatışma görülmektedir. DEHB bulguları ebeveynler arası ilişkinin kalitesiyle ilgili bilgi vermektedir.

Ablow ve ark. (2009), 5 ve 6 yaşındaki çocuklarla yapılan çalışmada, bilişsel bağlamsal modellerle paralel olarak, çocukların ebeveynler arası çatışma için kendini suçlama eğilimleri evlilik çatışması ve çocukların içe yönelim problemleri arasındaki ilişkiye kısmen aracılık etmiştir. Tam tersine, çocukların çatışma içine çekilmesi, evlilik çatışmasının dışa yönelim problemleri üzerindeki etkiye kısmen aracılık etmiştir.

Towe-Goodman, Stiftera, Cociaa ve Coxa (2011), 636 aileyle yaptıkları çalışmada, annenin bildirdiği bebeklikteki çatışma yürümeye başlanan dönemdeki gözlemlenen düşük dikkat becerilerini açıklıyor. Bebeklikteki dikkat ve yürümeye başladıkları dönemdeki ebeveynler arası çatışma arasında ilişki çıkmamıştır. Yürümeye başladıkları dönemdeki düşük dikkat becerisi ve yüksek ebeveynler arası çatışma, 3 yaş için, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu ve davranım bozukluğu için risk faktörüdür. Ebeveynler arası agresyon, dikkat gelişimi için risk faktörüdür ve davranışsal uyumu riske atmaktadır.

6-12 aylık bebekler, fiziksel şiddet içermeyen, ebeveyn çatışmasına maruz kaldıklarında, beyinlerinde duygu ve stresle ilgili daha fazla bölgede aktivite olduğu fMRI tekniğiyle tespit edilmiştir, bu da ebeveynler arasındaki konuşmadaki ses tonunun önemine dikkat çekmektedir (Graham, Fisher ve Pfeifer, 2012).

Özellikle, fiziksel agresyon içeren çatışmalarda, çocuğun çatışmaya dâhil olması, içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ilişkilidir. Ebeveynler arası çatışma dışa yönelim problemlerini tahmin ettiği saptanmıştır (Jouriles, Rosenfield, McDonald ve Mueller, 2013).

8 ve 19 yaşları arasındaki 297 çocuk ve ergenlerle yapılan boylamsal çalışmada, duyarlılaşma hipotezi desteklenmiştir, yüksek düşmanlık içeren çatışma, negatif duygu durumu; kendini suçlama boyutu çözümle ilgili şüphede artışla bağlantılıdır, birkaç istisna dışında etkiler hem kızlar hem erkekler için ve de küçük ve büyük çocuklarda sonuç değişmemektedir (Goeke-Moreya, Pappa ve Cummings, 2013).

Meta-analiz çalışmasına göre, Ebeveynler arası çatışma ve nefret, depresyon ve içe yönelim problemleri açısından risk faktörüdür. Ayrıca, çatışmanın yüksek olduğu ailelerde, daha az sıcaklık ve daha fazla kötü ebeveynlik ve aşırı karışma görülmektedir (Yap ve Jorm, 2015).

Ebeveynler arası çatışmanın tehdit ve kendini suçlama boyutları ve çatışmaya dâhil olma pozitif ve bağımsız olarak uyum problemleriyle ilişkilidir. Tehdit boyutu içe yönelim problemleriyle, dışa yönelim problemlerinden daha fazla ilişkilidir. Kendini suçlama boyutu, dışa yönelim problemleriyle dışa yönelim problemlerinden daha fazla ilişkilidir. Tehdit ve kendini suçlama boyutları güncel problemlerine katkıda bulunurken, tehdit boyutu gelecekteki problemlerini de etkileyecek durumdadır (Mueller, Jouriles, McDonald ve Rosenfield, 2015).

Turner ve Kopiec (2006), 649 üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, çocuklukta maruz kalınan ebeveynler arası çatışmanın, tekrarlayan majör depresif bozukluk, alkol kullanımı, bağımlılık bozukluğu, boşanmayı, ebeveynler arası ya da ebeveynin çocuğa fiziksel saldırı olasılığını arttırmaktadır. Çocuklukta ya da ergenlikte maruz kalınan çatışma, genç yetişkinlerde depresif semptomları arttırmaktadır. Bu bağlantı, ebeveyn ve çocuk arasındaki gerginliğe, çocuğun yetişkinlikte yaşadığı romantik ilişkilerindeki zorluğa ve düşük öz-saygıya kısmen aracılık etmektedir.

Trapolini, McMahon ve Ungerer (2007), 92 anne ve çocuklarıyla yaptığı boylamsal çalışmada, kronik depresyonu olan annelerin çocuklarında daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim problemi olduğunu saptamıştır. Buna göre, kronik

depresyon, çocukların davranışsal problemlerine etki eden önemli bir faktördür. Depresyon etkileri, düşük evlilik uyumu tarafından açıklanamamaktadır.

Keeport ve Pitmann (2015), 18-21 yaş arasındaki, 255 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın tehdit ve kendini suçlama boyutları ile içe yönelim problemlerinden depresyon ve kaygı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Paralel aracılık (parallel mediation) tehdit algısı ve depresif semptomlar arasında ve kendini suçlamayla kaygı semptomları arasında dolaylı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Brocka ve Kochanskaa (2015), yaptıkları boylamsal çalışmada, 62 anne-baba ve çocukları 2 yaşından 10 yaşına kadar takip edilmiştir. Ebeveynler çocukları 2 yaşındayken, çatışma düzeylerini bildirmiştir. Eğitimli gözlemciler, çocuğun her ebeveyniyle olan zamanda, doğal gözlem yoluyla, ebeveyn-çocuk bağlanma güvenlik puanlarını verdi. Ebeveynler çocuklar 10 yaşına geldiğinde, içe yönelim problemlerini değerlendirdi. Uyumsuz evlilik çatışması (yıkıcı stratejiler, çatışmaların şiddeti) 8 yıl sonra, kızlar için, içe yönelim problemlerini önemsenmeyen güvenlik yüzünden, arttırmaktadır. Çatışmadan sonraki negatif duygu durum (çözülmemiş, devam eden gerginlik) hem kızlar hem de erkekler için içe yönelim problemlerini arttırmıştır.

2.6.4. Ebeveynler arası Çatışma ve İçe Yönelim/Dışa Yönelim Problemleriyle ilgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde bu konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Çalışmalar kronolojik sırayla aşağıda sunulmuştur.

Şirvanlı-Özen (1998), 421, 5-10-13 ve 16 yaşlarındaki çocuk ve ergenle yaptığı araştırmada, çatışmalı ve boşanmış anne- babaların çocuklarının çocuk davranış değerlendirme ölçeği toplam puanlarıyla belirlenen psikolojik problem düzeyleri ve kaygı düzeylerinin, çatışmasızlara oranla daha yüksek olduğu; çatışmasız anne-babaların kız ve erkek çocuklarının, çatışmalıların kız ve erkek, boşanmışların da erkek çocuklarına oranla anlamlı düzeyde daha az toplam probleme sahip oldukları, boşanmışların kızlarında gözlenen farkın da anlamlı olmamakla beraber aynı yönde olduğu; çatışmalı anne-babaların 13 yaşındaki kız çocuklarının depresyon düzeylerinin de, çatışmasız anne-babaların 13 yaşındaki çocuklarına oranla daha

yüksek olduğu; kız çocuklarının kaygı düzeylerinin, erkeklerinkine oranla daha yüksek olduğu; çocukların toplam problem, depresyon ve kaygı düzeylerinde yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı; çatışmasızların çocuklarının, çatışmalı ve boşanmışlarınkine oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları; çatışmalıların 13 yaş çocuklarının çatışmasızların aynı yaş grubu çocuklarına, boşanmışların 16 yaş çocuklarının da çalışmalılarının aynı yaş grubu çocuklarına oranla daha az sosyal destek algıladıkları; kızların çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları; çocukların yaşlan büyüdükçe daha az sosyal destek algıladıklarını; çocukların depresyon ve kaygı ölçeklerine verdikleri tepkilere dayanan kendini değerlendirme ölçümleri ile annelerinin değerlendirmelerine dayanan uyum ölçümleri arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu; çocukların algıladıkları sosyal destekteki artış ile toplam problem, depresyon ve kaygı düzeylerindeki azalma arasında ilişki olduğu; anne-baba arasındaki evlilik uyumunun azalmasıyla çocuklardaki uyum problemlerinin artması arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Öz (1999), 9-12 yaş aralığındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada, çocukların algılanan çatışma özellikleri ile ebeveyn ve öğretmenlerin değerlendirmelerine dayanan içe yönelim problemleri ve çocukların değerlendirmelerine dayanan depresyon arasında, algıladıkları tehdit ile çocukların değerlendirmelerine dayanan depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çocukların kendini suçlama eğilimleri ile çocukların değerlendirmelerine dayanan depresyon, ebeveynlerin değerlendirmelerine dayanan içe yönelim ve dışa yönelim problemleri ve öğretmenlerin değerlendirmelerine dayanan dışa yönelim problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğretmenlerin değerlendirmelerine göre, 9 yaşındaki çocukların 12 yaşındaki çocuklara göre daha fazla içe yönelim ve dışa yönelim tipi problemler gösterdikleri görülmüştür. Ebeveynlerin değerlendirmelerine göre ise, 9 yaşındaki erkeklerin 9 yaşındaki kızlara ve 9 yaşındaki erkeklerin 12 yaşındaki erkeklere göre daha çok dışa yönelim tipi problemler gösterdikleri bulunmuştur. Buna ek olarak, ebeveynlerin öğretmenlere göre daha çok içe yönelim ve dışa yönelim problemleri rapor ettikleri görülmüştür.

Ulu ve Fışıloğlu (2002), 9-12 yaş aralığındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada, çocukların algıladıkları çatışma özellikleri ebeveynlerinin, öğretmenlerinin ve kendilerinin bildirdiği içe yönelim problemleriyle ilişkilidir. Çocukların algıladığı

tehdit, depresyon bildirimleriyle; kendini suçlama algıları, depresyon bildirimleriyle, ebeveynlerinin bildirdiği içe yönelim ve dışa yönelim problemleriyle ve öğretmenlerin bildirdiği dışa yönelim problemleriyle ilişkilidir. Ayrıca, erkeklerin bildirdiği kendini suçlama ve öğretmenlerinin bildirdiği dışa yönelim problemleri kızlardan fazladır. Ebeveyn ve öğretmen bildirimlerine göre, kızların içe yönelim problemleri erkeklerden fazladır. Yaşa bağlı değerlendirmelere göre, 9 yaşındaki çocuklar, 12 yaşındakilere göre daha fazla içe/dışa yönelim problemlerine, 9 yaşındaki erkekler ebeveyn değerlendirmelerine göre 12 yaşındakilere göre daha fazla dışa yönelim problemlerine sahiptir.

Şendil ve Kızıldağ (2004), çocukların yaşa bağlı evlilik çatışmasını inceledikleri 5-24 yaş arasındaki 198 çocuk ve ergenlerle yaptıkları çalışmada, annelerin babalara göre evlilik değerlendirmelerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Evlilik çatışması ve evlilik süresi arasında pozitif ilişki vardır. Ebeveynlerin evlilik çatışması bildirimleri ile çocukların çatışma özelliklerine ilişkin algıları arasında, pozitif/anlamli ilişki vardır. 13 yaş ve üzeri çocukların 5-7 ve 8-12 yaş grubundaki çocuklara göre evlilik çatışmasıyla ilgili tehdit algılarının daha düşük olduğunu, çatışma özelliklerine ilişkin algılarının 8-12 yaş grubuna göre daha yüksek olduğunu saptamıştır. Çocuk ve ergenlerin evlilik çatışmasını algılayışları cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Çocukların evlilik çatışmasından algıladıkları tehdit yaş büyüdükçe azalmaktadır, büyük çocukların çatışmanın nedenlerini anlamakta ve çatışmayı değerlendirmekte daha etkin olmalarıyla açıklanabilir.

Kızıldağ ve Şendil (2006), Bilişsel-Bağlamsal Çerçeveyi sınadıkları çalışmalarında, 23'ü yüksek evlilik çatışması, 23'ü de düşük evlilik çatışması yaşayan 46 çift ve bu çiftlerin 9-12 yaş aralığındaki çocuklarıyla çalışmıştır. Ebeveynlerin değerlendirmelerine göre, yüksek evlilik çatışması olan çiftlerin çocuklarında daha fazla davranış problemi, çatışma özelliklerine dair algılarının ve tehdit algılarının, düşük çatışmalı ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla olduğunu göstermiştir. Çocukların çatışma özelliklerine dair algıları ve davranış problemleri arasında; tehdit algıları ile çatışma özelliklerine dair algıları ve davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Ebeveynlerin bildirdiği çatışmanın çocukla ilgili olması ve çocuğun kendisini suçlaması arasında ve ebeveynlerin bildirdiği çocukların çatışmaya tanık olmasıyla çocuğun davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunmuştur.

Kızıldağ ve Şendil (2006), çocukların çatışma algıları ve davranış problemleri arasında ve çatışmanın çocukla ilgili oluşuyla ve çocuğun suçluluk hissiyle ve çocuğun çatışmaya tanık olması ve davranış problemleri arasında pozitif/anlamli ilişki tespit etmiştir.

Yılmaz (2007), algılanan sık ve yoğun ebeveynler arası çatışma ve ebeveyn reddinin sosyal kaygı ile anlamli olarak ilişkilendiğini gösterirken, algılanan çözümlenmemiş ebeveynler arası çatışma ve sosyal kaygı arasında anlamli bir ilişki çıkmamıştır. Sosyal kaygı seviyeleri cinsiyetler arası fark göstermezken, bulgular ebeveynlerin ve çocukların cinsiyetlerinin sosyal kaygıyı anlamakta önemli olduğunu işaret etmektedir; algılanan ebeveynler arası çatışma ve baba tarafından red, sadece erkeklerde sosyal kaygıyı belirleyen faktörler olarak çıkarken, algılanan baba reddinin sosyal kaygıyı anlamakta, algılanan anne reddinden daha önemli olduğu bulunmuştur. Ayrıca algılanan ebeveynler arası çatışma ve algılanan ebeveyn reddi arasında da her iki cinsiyet için anlamli pozitif yönde korelasyon bulunmuştur.

Peksaygılı ve Güre (2008), 10-14 yaş arasındaki 285 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, annelerin algıladığı çatışmanın hem kız hem erkek çocuklarında, içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemleri anlamli şekilde yordadığını göstermiştir. Eşler arasındaki çatışma ile ergenlerin uyum davranışları arasındaki ilişkide kızlarda ve erkeklerde algılanan çatışmanın boyutlarının farklı örüntüler ortaya koyduğu ortaya çıkmıştır. Kızlarda içe yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve tehdidin; dışa yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve kendini suçlamanın, erkeklerde ise içe yönelim problemlerinde tehdit ve kendini suçlamanın; dışa yönelim problemlerinde sadece kendini suçlamanın ve toplam problemde tehdit ve kendini suçlamanın aracı değişken olduğu tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin içe yönelim problemlerinde çatışmanın özellikleri ve kendini suçlama, erkek öğrencilerin sadece içe yönelim problemlerinde kendini suçlamanın düzenleyici değişken olduğu belirlenmiştir.

Bulut ve Çeçen Eroğul (2011), 308 lise öğrencisiyle yapılan çalışmada, ergenlerde görülen dışsallaştırma problemlerinden kuraldışı davranışların, anne-baba çatışmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Güven ve Erden (2014), 9-12 yaş arasındaki 266 çocuk ve anneleriyle yaptığı çalışmada, çocukların evlilik çatışmasını çok sık ve yoğun olarak algılaması, ailenin

bütünlüğüne ilişkin tehdit olarak yorumlaması ve bu çatışmalardan kendini sorumlu tutmasının karşı gelme sorunları başta olmak üzere birçok davranış sorunu için risk faktörü oluşturduğunu göstermektedir.

Güven ve Erden (2014), kız ve erkek çocuklarında algılanan çatışma düzeyinin farklılık göstermediğini, erkek çocuklarında hiperaktivite, dikkat eksikliği ve genel davranış sorunlarının kız çocuklarından daha fazla olduğunu, çatışmanın sıklığı ve yoğunluğu arttıkça, aile bütünlüğüne ilişkin korkuların ve kendisinin sorumlu olduğu düşüncesi yoğunlaştıkça karşı gelme/karşıt tepki geliştirme risklerinin arttığını belirtmiştir.

Yapılan çalışmalar, çocukların ve ergenlerin algıladığı evlilik çatışması arttıkça; içe yönelim ve dışa yönelim problemlerinde artış olduğu göstermektedir (Şirvanlı-Özen, 1998; Öz, 1999; Ulu ve Fıfıloğlu, 2003; Peksayılı ve Güre, 2008; Sakız, 2011, Güven ve Erden; 2014).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, örnekleme, veri toplama araçları ve işlemi açıklanarak, araştırmanın yöntemi ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, İstanbul ili Kartal ilçesi sınırları içerisinde bulunan devlet okullarına devam eden 11–18 yaş grubu ergenlerin yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemlerinin algıladıkları ebeveynler arası çatışma düzeyine ve kişisel değişkenlere göre nasıl farklılaştığını belirlemek için ilişkisel araştırma türündeki nedensel karşılaştırma niteliğinde bir araştırmadır. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma, cinsiyet ve yaş bağımsız değişkenleri oluşturmaktadır. Ergenlerin yeterlik, içe yönelim, dışa yönelim problemleri ve algıladıkları ebeveynler arası çatışma bağımlı değişkenleri oluşturmaktadır.

İlişkileri ve bağlantıları inceleyen araştırma, çoğunlukla ilişkisel (associational) araştırma olarak adlandırılır. İlişkisel araştırma modelleri iki ve daha çok sayıdaki değişken arasındaki ilişkileri, birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlar. İlişkisel türün bir örneği olan keşfedici korelasyon araştırması ise, değişkenlerin birlikte değişip değişmedikleri, birlikte değişim varsa, bunun nasıl olduğu öğrenilir. Yordayıcı korelasyon ise, değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek, değişkenlerin birinden (yordayan) yola çıkılarak diğeri (ölçüt) yordanmaya çalışıldığı ilişkisel araştırma türüdür (Büyüköztürk v.d., 2009).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmaya Kartal/İstanbul’da orta sosyoekonomik düzeyi temsil ettiği düşünülen Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokul ve lise öğrencileri ve bu öğrencilerin anneleri katılmıştır. Araştırma, yeterli sayıda katılımcıya ulaşabilmek için 500 öğrenci ve 500 anne üzerinden yapılmıştır. Örneklemde 292 kız ve 184 erkek olmak üzere 476 ergen ve 227 anne bulunmaktadır. Araştırmaya, 26 kız ve 43

erkek olmak üzere 69 altıncı sınıf, 23 kız ve 28 erkek olmak üzere 51 yedinci sınıf, 28 kız ve 29 erkek olmak üzere 58 sekizinci sınıf, 44 kız ve 12 erkek olmak üzere 56 dokuzuncu sınıf, 66 kız ve 32 erkek olmak üzere 98 onuncu sınıf, 65 kız ve 26 erkek olmak üzere 91 on birinci sınıf ve 40 kız ve 13 erkek olmak üzere 53 on ikinci sınıf öğrencisi katılmıştır.

Öğrencilerin devam ettikleri okul, sınıf, yaş cinsiyet, kaç kardeş olduğu, kaçınıc çocuk olduğu, anne ve babalarının eğitim durumuna göre veriler ve yüzdelik dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.2.1. Örneklem Grubunun Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

Değişkenler	Gruplar	N	%
SINIF	6.	69	14,5
	7.	51	10,7
	8.	58	12,2
	9.	56	11,7
	10	98	20,5
	11.	91	19,1
	12.	53	11,1
YAŞ	11	45	9,4
	12	70	14,7
	13	52	10,9
	14	53	11,1
	15	83	17,4
	16	88	18,4
	17	55	11,5
	18	24	5,0
	19	2	,4
OKUL	Ülkü Bora O.O.	178	37,3
	Kartal A. L. Burak Bora A. L.	168	35,2
	Yakacık Anadolu S. M. L.	31	6,5
	Kartal Fatma Aliye M. T. A. L.	59	12,4
	Yakacık Lisesi	40	8,4
CİN SİY ET	Kız	292	61,2
	Erkek	183	38,4
KAÇ KAR- DEŞ	1	45	9,4
	2	219	45,9
	3	137	28,7

	4	50	10,5
	5	10	2,1
	6	8	1,7
	7	1	,2
	8	4	,8
	9	2	,4
KAÇINCI ÇOCUK	1	218	45,7
	2	163	34,2
	3	57	11,9
	4	21	4,4
	5	8	1,7
	6	6	1,3
	7	1	,2
	8	1	,2
	9	1	,2
ANNENİN EĞİTİMİ	İlkokul	148	31,0
	Ortaokul	90	18,9
	Lise	117	24,5
	Meslek Yüksek Okulu	13	2,7
	Üniversite	76	15,9
	Yüksek Lisans/Doktora	29	6,1
BABANIN EĞİTİMİ	İlkokul	100	21,0
	Ortaokul	100	21,0
	Lise	135	28,3
	Meslek Yüksek Okulu	11	2,3
	Üniversite	111	23,3
	Yüksek Lisans/Doktora	15	3,1
ANNE ÇALIŞMA DURUMU	Çalışmıyor	297	62,3
	Çalışıyor	156	32,7
	Şuan çalışmıyor-İşsiz	5	1,0
	Emekli	16	3,4
	Diğer	2	,4
BABANIN ÇALIŞMA DURUMU	Çalışmıyor	9	1,9
	Çalışıyor	420	88,1
	Şuan çalışmıyor-İşsiz	5	1,0
	Emekli	31	6,5
	Diğer	8	1,7
SOSYAL EKONOMİK	Çok Düşük	2	,4
	Düşük	19	4,0

	Orta	200	41,9
	İyi	225	47,2
	Çok İyi	25	5,2

Tablo 4.1. devamı

Yukarıdaki tabloya göre, örneklemin % 14,5'ini oluşturan, 69 altıncı sınıf öğrencisi, %10,7'sini oluşturan 51 yedinci sınıf öğrencisi, % 12,2'sini oluşturan 58 sekizinci sınıf öğrencisi, % 11,7'sini oluşturan 56 dokuzuncu sınıf öğrencisi, % 20,5'ini oluşturan 98 onuncu sınıf öğrencisi, %19,1'ini oluşturan 91 on birinci sınıf öğrencisi, % 11,1'ini oluşturan 53 on ikinci sınıf öğrencisi araştırmaya katılmıştır.

Örneklemin % 9,4'ünü oluşturan 11 yaşında 45, % 14,7'sini oluşturan 12 yaşında 70, % 10,9'unu oluşturan 13 yaşında 52, % 11,1 'ini oluşturan 14 yaşında 53, % 17,4'ünü oluşturan 15 yaşında 83, % 18, 4'ünü oluşturan 16 yaşında 88, %11,5'ini oluşturan 17 yaşında 55, % 5'ini oluşturan 18 yaşında 24 ve % 0,4'ünü oluşturan 19 yaşında 2 katılımcı bulunmaktadır.

Örneklemin % 37,3'ünü oluşturan Ülkü Bora Ortaokulu'ndan 178, % 35,2'sini oluşturan Kartal Anadolu Lisesi ve Burak Bora Anadolu Lisesi'nden 168, % 6,5'ini oluşturan Yakacık Anadolu Sağlık Meslek Lisesi'nden 31, % 12,4'ünü oluşturan Fatma Aliye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nden 59 ve % 8,4'ünü oluşturan Yakacık Lisesi'nden 40 katılımcı bulunmaktadır.

Örneklem % 61,2'sini oluşturan 292 kız ve % 38,4'ünü oluşturan 183 erkek katılımcıdan oluşmaktadır.

Katılımcıların % 9,4'ünü oluşturan 45 kişi tek çocuk, % 45,9'unu oluşturan 219 kişi 2 kardeş, %28,7'sini oluşturan 137 kişi 3 kardeş, % 10,5'ini oluşturan 4 kardeş, % 2,1'ini oluşturan 10 kişi 5 kardeş, % 1,7'sini oluşturan 8 kişi 6 kardeş, % 0,2'sini oluşturan 1 kişi 7 kardeş, % 0,8'ini oluşturan 4 kişi 8 kardeş, % 0,4'ünü oluşturan 2 kişi 9 kardeşir.

Katılımcıların % 45,7'sini oluşturan 218 kişi ilk çocuk, % 34,2'sini oluşturan 163 kişi ikinci çocuk, 11,9'unu oluşturan 57 kişi üçüncü çocuk, % 4,4'ünü oluşturan 21 kişi dördüncü çocuk, % 1,7'sini oluşturan 8 kişi beşinci çocuk, % 1,3'ünü oluşturan 6 kişi altıncı çocuk, % 0,2'sini oluşturan 1 kişi yedinci çocuk, % 0,2'sini oluşturan 1 kişi sekizinci çocuk ve % 0,2'sini oluşturan 1 kişi dokuzuncu çocukur.

Katılımcı annelerinin % 31'ini oluşturan 148 kişinin annesi ilkokul, % 18,9'unu oluşturan 90 kişinin annesi ortaokul, % 24,5'ini oluşturan 117 kişinin annesi lise, % 2,7'sini oluşturan 13 kişni meslek yüksekokulu, % 15,9'unu oluşturan 76 kişinin üniversite, %6,1'ini oluşturan 29 kişinin de yüksek lisans/doktora mezunu olduğu görölmektedir.

Katılımcı babalarının % 21'ini oluşturan 100 kişinin babası ilkokul, % 21'ini oluşturan 100 kişinin babası ortaokul, % 28,3'ünü oluşturan 135 kişinin babası lise, % 2,3'üğünü oluşturan 11 kişni meslek yüksekokulu, % 23,3'üğünü oluşturan 111 kişinin üniversite, %3,1'ini oluşturan 15 kişinin babasının yüksek lisans/doktora mezunu olduğu görölmektedir.

Katılımcıların % 62,3'ünü oluşturan 297 kişinin annesi çalışmamakta, % 32,7'sini oluşturan 156 kişinin annesi çalışmakta, %1'ini oluşturan 5 kişinin işsiz/iş aramakta, % 3,4'ünü oluşturan 16 kişinin emekli ve % 0,4 'ünü oluşturan 2 kişinin durumu bilinmemektedir.

Katılımcıların % 1,9'unu oluşturan 9 kişinin babası çalışmamakta, %88, 1'ini oluşturan 420 kişinin babası çalışmakta, % 1'ini oluşturan 5 kişinin babası işsiz/iş aramakta, % 6,5 'ini oluşturan 31 kişinin emekli ve % 1,7'sini oluşturan 8 kişinin baba durumu bilinmemektedir.

Katılımcıların % 0,4'ünü oluşturan 2 kişi sosyo ekonomik durumunu çok düşük, % 4'ünü oluşturan 19 kişi düşük, %41,9'unu oluşturan 200 kişi orta, % 47,2'sini oluşturan 225 kişi iyi ve % 5,2'sini oluşturan 25 kişi çok iyi olarak belirtmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği (Ulu ve Fışıloğlu, 2002), O'leary-Porter Evlilik Çatışması Ölçeği (O'leary Porter, 1980), 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği (Achenbach ve Rescorla, 2010) ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu kısımda, ölçeklerle ilgili bilgiler sırayla verilecektir.

3.3.1. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği

Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik puanları ve puanlanması sırayla açıklanmıştır.

3.3.1.1. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeğinin Geliştirilmesi

Ölçek, Grych ve ark. (1992) tarafından çocukların anne-baba çatışmasını nasıl algıladıklarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 9-12 yaş aralığındaki çocuklar için geliştirilen ölçek, 14-25 yaş aralığındaki gençlerle çalışılmış, geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşıldığı bildirilmiştir (Moura, Santos, Rocha ve Matos, 2010). Ölçek toplamda 35 maddeden oluşmaktadır. İlk alt-boyutu, çatışmanın özellikleri; 17 maddeden oluşmaktadır ve çatışmanın sıklığı, yoğunluğu ve çözülmesini içermektedir. İkinci alt boyutu, tehdit; 9 maddeden oluşmaktadır ve ebeveynler arasındaki çatışma sırasında çocuğun kendisini çaresiz hissetmesi ve korkmasını içermektedir. Üçüncü alt boyut ise, kendini suçlama; 9 maddeden oluşmakta ve çatışmadan dolayı kendini suçlu hissetmesi ya da çatışmadan kendini sorumlu tutmasını değerlendirmektedir. Her alt ölçekten alınan yüksek puanlar çocuğun algıladığı çatışmanın yüksek olduğunu göstermektedir.

3.3.1.2. Çocukların Algıladıkları Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenirliği

Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları, çatışmanın özellikleri için .83, tehdit için .76 ve kendini suçlama için ise .85 olarak belirtilmiştir (Grych, Seid ve Fincham, 1992). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması ve geçerlik güvenirlik çalışması Ulu ve Fıfıloğlu (2004) tarafından yapılmıştır ve ölçeğin Türkçe formunun faktör yapısının orijinal formula tutarlılık gösterdiği, iç tutarlılığının "Çatışma özellikleri" boyutu için .84, "Tehdit" boyutu için .78 ve "Kendini suçlama" için .77 olduğu görülmüştür. İki haftalık test tekrar test güvenirliği alt ölçekler için .88, .77 ve .77 olarak tespit edilmiştir. Bu tezde, ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı, çatışma özellikleri alt boyutu için .92, tehdit alt boyutu için .84, kendini suçlama alt boyutu için .82 ve algılanan toplam çatışma için .90 olarak saptanmıştır. Sperman-Brown'ın testi iki eşdeğer yarıya bölme yöntemi ile yapılan hesaplama sonucu, yarı testin güvenirlik katsayısı .90 ve tüm testin güvenirlik katsayısı .90 olarak saptanmıştır. Alt-üst grup ortalamaları farkına dayanan dayalı madde analizi yapılmıştır ve bağımsız örneklem t-testine göre ölçeğin alt ve üst grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark vardır ($t=-37,735$; $sd=250$; $p<0,001$). Ek olarak; madde toplam puan korelasyonu analizi yapılmıştır. Yapılan madde analizi sonucunda, madde-toplam korelasyonları kullanılarak, ölçek maddelerinin güvenirlikleri bulunmuştur. Ölçeğin t değerleri

anlamli olup, tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlar 0,279-0,681 arasında değişmektedir.

3.3.1.3. Çocukların Algıladıkları Ebeveynler Arası Çatışma Ölçeğinin Puanlanması

Her madde için “ Doğru” (2) , “ Bazen – kısmen doğru” (1) ve “ Yanlış” (0) seçeneklerinden biri işaretlenmektedir. Toplam 10 madde ters puanlanmaktadır. Her bir alt ölçek puanı yükseldikçe çocuğun algıladığı çatışma da yükselmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 35’tir. Alt ölçeklerine göre maddeler şu şekilde sıralanmaktadır (* ters kodlanan maddeler):

Çatışma özellikleri; 1* , 2* , 4, 7, 8, 9* , 11, 14, 15* , 19* , 20* , 24, 25* , 27, 28* , 31, 33

Tehdit; 5, 10, 12, 17, 22, 23, 29, 32, 35

Kendini suçlama; 3, 6* , 13, 16, 18, 21, 26, 30, 34*göstermektedir.

3.3.2. O’Leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeğİ

Ölçek Porter ve O’leary (1980) tarafından, ebeveynlerin ne sıklıkla çocuğun önünde tartıştığını ve ebeveynler arasındaki sözel ve fiziksel saldırganlığa maruz kaldığını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Toplamda 15 maddeden oluşan likert tipi ölçek, şıklar hiçbir zaman (0) ve her zaman (4) arasında değişmektedir. Ölçeğın, iç tutarlılık katsayısı .86 ve güvenirlik katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınan yüksek puan çatışmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğın, Türkçe’ ye çevrilmesi Peksaygılı (2008) tarafından yapılmıştır. İç tutarlılık katsayısı .79 ve test ve tekrar test korelasyonu .78 olarak tespit edilmiştir.

3.3.2. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğİ

11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğİ’nin geliştirilmesi, geçerlik ve güvenirlik puanları ve puanlaması sırayla açıklanmıştır.

3.3.2.1. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi

Ölçek, Achenbach ve Rescorla (2001) tarafından, 11-18 yaş aralığındaki ergenlerin yeterliliklerini ve problem davranışlarını değerlendirmeye yönelik

standardize edilmiş bir ölçüm aracı olarak geliştirilmiştir. Ölçek yeterlik ve problem davranışlar olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Yeterlik ile ilgili kısım, okul performansı, okul başarısı, ilgi ve katılım gösterdiği etkinlikler, arkadaş, kardeş ve anne-baba ilişkilerini kapsayan etkinlik, sosyal yeterlik ve akademik başarı alt ölçeklerinden oluşmakta ve bu alt ölçeklerin toplamından toplam yeterlik puanı elde edilmektedir. İkinci kısım, çocuk ve ergenlerde görülen duygusal ve davranışsal problemleri belirlemeye yönelik 112 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler, sosyal içe çekilme, somatik yakınmalar, anksiyete/depresyon, suça yönelik davranışlar, saldırgan davranışlar, sosyal problemler, düşünce problemleri, dikkat problemleri ve diğer problemler olmak üzere, toplam 9 alt ölçekten meydana gelmektedir. Bu alt ölçeklerin gruplanması ile içe yönelim ve dışa yönelim olmak üzere iki ayrı davranış puanı elde edilmektedir. İçe yönelim puanını; somatik yakınmalar, anksiyete ve depresyon; dışa yönelim puanını ise kuraldışı davranışlar ve saldırgan davranışlar alt ölçeklerinin toplamı oluşturmaktadır. Ek olarak, her iki gruba da girmeyen sosyal problemler, düşünce problemleri ve dikkat problemleri alt ölçekleri de bulunmaktadır. Ölçeğin Dsm yönelimli alt ölçekleri ve olumlu özellikler alt ölçekleri de bulunmaktadır.

3.3.2.2. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Geçerliliği ve Güvenirliği

Ölçek, Türkçe' ye Erol ve Şimşek (1998) tarafından çevrilmiştir. Ölçeğin maddelerinin içerik geçerliği tüm araştırmalarla kanıtlanmıştır. Son baskıdaki yeterlik ve problem maddelerinden kilink örnekte yer alan çocuklar normal örneğe göre anlamlı olarak ($p<.01$) daha yüksek puan almıştır (Erol ve Şimşek, 2010). Diskriminant analiz sonuçları, yordayıcılar tüm yeterlik ve problem maddelerinden seçildiğinde, en iyi çapraz geçerlik olduğunu (% 83) göstermiştir (Achenbach ve Rescorla, 2001). 2007 alt testlerinin ölçüt geçerliği kapsamında; klinik ve normal örnekleme anlamlı ölçüde ayırt ettiği saptanmıştır. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, ruh sağlığı hizmetine başvuran çocuklardan elde edilen etki büyüklüğünün diğer demografik değişkenlere göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur (Erol ve Şimşek, 2010). ASEBA formlarının, Avustralya, İngiltere, 40 Amerika Eyaleti ve Kolombiya Bölgesi, Türkiye, Çin ve İsrail gibi birçok ülkede yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları faktör yapısının uygun olduğunu

göstermektedir (DeGroot, Koot ve Verhulst, 1994; Dedrick, Greenbaum, Fireman, Wetherington ve Knoff, 1997); Dümenci, Erol, Achenbach ve Şimşek, 2004).

Test tekrar test güvenirliği toplam yeterlilikte .81, toplam problemde ise .82 olarak saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı, içe yönelim puanı için .80, dışa yönelim puanı için .81 ve toplam problem puanı için .89 olarak tespit edilmiştir. Ölçek 2001 yılında Achenbach ve Rescorla tarafından yeniden gözden geçirilmiş ve test tekrar test güvenirliği incelenmiştir. Güvenirlik katsayıları toplam yeterlik puanı için .89, içe yönelim puanı için .80, dışa yönelim puanı için .89 ve toplam problem puanı için .87 olarak bulunmuştur.

Bu araştırmada, ölçeğin son sürümü (2001 formu) kullanılmıştır. Ölçeğin, test tekrar test güvenirliği Coşkun (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenirlik katsayıları toplam yeterlik için .75, içe yönelim puanı için .83, dışa yönelim puanı için .78 ve toplam problem puanı için .86 olarak bulunmuştur.

3.3.2.3. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Puanlanması

Yeterlik kısmından alınabilecek en yüksek puan, etkinlik kısmından 15, sosyallik kısmından 14 ve akademik başarı kısmından da 3 olmak üzere, toplamda, 32'dir. İçe yönelim ve dışa yönelim problemlerinin değerlendirildiği ikinci kısımda, tüm alt testlerin toplamından da toplam problem puanı elde edilmektedir. Her madde son 6 ayda görülme sıklığına göre; “doğru değil” (0), “bazen ya da biraz doğru” (1), “çok ya da sıklıkla” (2) olarak puanlanmaktadır. Problem kısmından alınabilecek en yüksek puan, 224'tür.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan öğrencilerden sınıf, yaş, cinsiyet, akademik başarı, ebeveynlerinin eğitim düzeyi ve evlilik durumu, algılanan sosyoekonomik durumlarına ilişkin bilgileri içeren form araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Yıldız Teknik Üniversitesi'nden alınan onay ile Kartal İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Uygulama öncesinde okul idaresinden, sınıf öğretmenlerinden ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan ergenlerin ailelerinden onay alınmıştır. Gönüllü olduğunu bildiren katılımcılara ölçekler araştırmacı tarafından

uygulanmış ve öncesinde bilgilendirme yapılmıştır. Ölçek uygulamaları 50-60 dakika sürmüş ve bitiminde ergenlere dağıtılan ölçekler geri toplanmıştır. Annelere uygulanan veri toplama aracı kapalı zarf içinde çocuklara teslim edilmiş ve ergenler tarafından annelere ulaştırılmıştır. Annelerin doldurduğu ölçekler bir hafta içinde öğretmenler tarafından geri toplanmıştır ve araştırmacı tarafından teslim alınmıştır. Ergenler ya da anne tarafından eksik ya da hatalı doldurulan ölçekler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analiz işlemlerinde SPSS 17.0 (Statistical Package for the Social Sciences) kullanılmıştır. Araştırmada değişkenler arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için *korelasyon Testi* ve *Regresyon Testi* uygulanmıştır. İki grubun ortalama puanları arasındaki farkı ölçmek için *Bağımsız Örneklemeler için t-test*, ikiden fazla gruplar arasındaki ortalama puanlar arasındaki farkı ölçmek için *Anova Testi* kullanılmıştır.

Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır. Öncelikle ‘11-18 Yaş arası Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği’, ‘Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği’, ‘O’leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeği’ ve ‘Kişisel Bilgi Formu’undan elde edilen tüm veriler ‘SPSS FOR WINDOWS 17.0’ paket programı ile bilgisayar ortamında çözümlenmiştir. Araştırma grubunu oluşturan ergenlerin demografik özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış ve hipotezler test edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmada kullanılan ölçekler ile sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet ve yaş) açısından farklılaşmanın olup olmadığı ise t-testi ve varyans analizi yöntemleri ile incelenmeden önce ölçeklerin dağılımının normal olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bunun için Kolmogorov- Simirnov testi yapılmış ve ölçeklerin alt boyutlarının normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu sebeple farklılaşma bağımsız örneklem t-testi ve varyans analizi ile incelenmiştir. Araştırmanın bulguları amaçlarda belirtilen araştırma sorularının sırasına göre verilmiştir.

4.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve toplam yeterlik arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	18.834	.319	-	59.095	.000
Toplam Çatışma	-.008	.016	-.022	-.481	.631

$R=.022$, $R^2=.000$, $F_{(1,466)}=.232$, $p>.05$

Tablo 4.1. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, toplam yeterliğin tahmin edilmesini sağlayamamaktadır ve aralarında negatif ve doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($R=.022$, $R^2=.000$, $\beta=-.022$). Algılanan çatışma ve toplam yeterlik arasındaki ilişki anlamlı değildir ($t=.481$, $p=.631$). Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın toplam yeterliği tahmin etmekte kullanılamaz ($F=.232$, $p=.631$).

4.1.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Etkinlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve etkinlik arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Etkinlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	8.734	.212	-	41.184	.000
Toplam Çatışma	.024	.011	.102	2.209	.028

$R = .102$, $R^2 = .010$, $F_{(1,466)} = 4.882$, $p < .05$

Tablo 4.1.1. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, düşük düzeyde etkinliğin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir ($R = .102$, $R^2 = .010$, $\beta = .102$). Algılanan çatışma ve etkinlik arasındaki ilişki anlamlıdır ($t = 2.209$, $p = 0.028$). Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça, etkinlik düzeyleri de artmaktadır. Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın etkinlik tahmin etmekte kullanılabilir ($F = 4.8822$, $p = .028$).

4.1.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Sosyal Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve sosyal yeterlik arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Sosyal Yeterlik Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	7.955	.159	-	49.894	.000
Toplam Çatışma	-.019	.008	-.109	-2.375	.018

$R = .109$, $R^2 = .012$, $F_{(1,466)} = 5.642$, $p < .05$

Tablo 4.1.2. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, düşük düzeyde sosyal yeterliğin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında negatif ve doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($R = .109$, $R^2 = .012$, $\beta = -.109$). Algılanan çatışma ve içe yönelim

problemleri arasındaki ilişki anlamlıdır ($t=2.375$, $p=0.018$). Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça sosyal yeterlikleri düşmektedir. Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın sosyal yeterliği tahmin etmekte kullanılabilir ($F=5.642$, $p=.018$).

4.1.3. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve akademik başarı arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.1.3. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler Arasındaki Çatışma ve Akademik Başarı İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	2.144	.075	-	28.423	.000
Toplam Çatışma	-.013	.004	-.148	-3.224	.001

$R = .148$, $R^2 = .022$, $F_{(1,466)} = 10.396$, $p < .01$

Tablo 4.1.3. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, anlamlı düzeyde akademik başarının tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında negatif ve doğrusal bir ilişki bulunmaktadır ($R = .148$, $R^2 = .022$, $\beta = -.148$). Algılanan çatışma ve akademik başarı arasındaki ilişki anlamlıdır ($t = -3.224$, $p = 0.001$). Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça akademik başarıları düşmektedir. Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın akademik başarıyı tahmin etmekte kullanılabilir ($F = 10.396$, $p = .001$).

4.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Problem Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve toplam problem arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Problem Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	104.447	5.25	.394	19.860	.000
Toplam Çatışma	2.49	.271	-	9.178	.000

$R = .394$, $R^2 = .155$, $F_{(1,158)} = 84.236$, $p < .01$

Tablo 4.2.1. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, düşük düzeyde etkinliğin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki olduğu görülmektedir ($R = .394$, $R^2 = .155$, $\beta = .394$). Algılanan çatışma ve toplam problem arasındaki ilişki anlamlıdır ($t = 19.860$, $p = .000$). Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça, toplam problemleri artmaktadır. Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın toplam problemlerini tahmin etmekte kullanılabilir ($F = 84.236$, $p = .000$).

4.2.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve İçer Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve içer yönelim problemleri arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.2.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve İçer Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	12.301	.656	-	18.746	.000
Toplam Çatışma	.361	.034	.443	10.697	.000

$R = .443$, $R^2 = .196$, $F_{(1,468)} = 114.425$, $p < .01$

Tablo 4.2.1. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, anlamlı düzeyde içer yönelim problemlerinin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki vardır ($R = .443$, $R^2 = .196$, $\beta = .443$). Algılanan çatışma ve içer yönelim problemleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir ($t = 10.697$, $p = 0.000$). Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça, içer yönelim problemleri artmaktadır. Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın içer yönelim problemlerini tahmin etmekte kullanılabilir ($F = 114.425$, $p = 0.000$).

4.2.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Dışa Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve dışa yönelim problemleri arasında ilişki ve yordayıcılık olup olmadığını tespit etmek için yapılan regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.2.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Dışa Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulgular

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	8.040	.543	-	14.794	.000
Toplam Çatışma	.233	.028	.362	8.358	.000

$R = .362$, $R^2 = .131$, $F_{(1,463)}=69.853$, $p<.01$

Tablo 4.2.2. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma, anlamlı düzeyde dışa yönelim problemlerinin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır ($R=.362$, $R^2=.131$, $\beta=.362$). Algılanan çatışma ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişki anlamlıdır ($t=8.358$, $p=0.000$). Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça dışa yönelim problemleri artmaktadır. Regresyon modeli, ergenlerin algıladığı çatışmanın dışa yönelim problemlerini tahmin etmekte kullanılabilir ($F=69.853$, $p=0.000$).

4.3. Cinsiyete Göre Algılanan Ebeveynler Arası Toplam Çatışma, Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama Düzeyi arasındaki Farklılığa ait Bulgular

Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası toplam çatışma, çatışma özellikleri, tehdit ve kendini suçlama düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.3. Cinsiyete Göre Algılanan Toplam Çatışma, Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama Düzeyi Arasındaki Farklılığa ait Bulgular

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Toplam Çatışma	289	15.71	12.31	468	.552	.581
Kız	181	15.09	10.89			

Çatışma Özellikleri	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	290	8.64	7.76	471	2.81	.005
	183	6.70	6.51			
Erkek	183	6.70	6.51			
	183	6.70	6.51			
Tehdit	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	290	5.1	4.34	470	-1.07	.282
	182	5.53	4.24			
Erkek	182	5.53	4.24			
	182	5.53	4.24			
Kendini Suçlama	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	290	1.95	2.52	470	-3.34	.001
	182	2.82	3.05			
Erkek	182	2.82	3.05			
	182	2.82	3.05			

Tablo 4.3. devamı.

İlişkisiz örneklemeler için t-testi yapılan değişkenlerin tablosu 4.3. incelendiğinde, ergenlerin toplam çatışma algıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir, $t_{(468)}=.552$, $p>.05$. Kız ergenlerin çatışma algısı ortalamaları ($\bar{X}=15.71$), erkek ergenlere göre ($\bar{X}=15.09$) daha yüksek olmakla birlikte bu farklılık anlamlı değildir. Bu bulgu algılanan toplam çatışma ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, .03'tür, buna göre algılanan toplam çatışmadaki varyansın cinsiyete bağlı olduğu söylenemez. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri .05'tür. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin toplam çatışma ortalamaları arasındaki farkın .05 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Ayrıca, 4.3. incelendiğinde, ergenlerin çatışma özellikleri algıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir, $t_{(471)}=.005$, $p<.01$. Kız ergenlerin çatışma algıları ($\bar{X}=8.64$), erkek ergenlere göre ($\bar{X}=6.70$) daha yüksektir. Bu bulgu algılanan toplam çatışma ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, .13'tür, buna göre algılanan toplam çatışmadaki varyansın cinsiyete bağlı olduğu ifade edilebilir. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri .27'dir. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin toplam çatışma ortalamaları arasındaki farkın .27 standard sapma kadar olduğunu gösterir.

Ek olarak, ergenlerin tehdit algıları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir, $t_{(470)}=.282$, $p>.05$. Kız ergenlerin tehdit algıları ($\bar{X}=5.1$), erkek ergenlere göre ($\bar{X}=5.53$) daha düşük olmakla birlikte bu farklılık

anlamli değildir. Bu bulgu algılanan toplam çatışma ve cinsiyet arasında anlamli bir farklılık olmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, -.05'tir. Buna göre algılanan toplam çatışmadaki varyansın cinsiyete bağlı olduğu söylenemez. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri-.10'dur. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin toplam çatışma ortalamaları arasındaki farkın .10 standard sapma kadar olduğunu gösterir.

Son olarak, tablo 4.3. incelendiğinde, ergenlerin kendini suçlama algıları cinsiyete göre anlamli bir farklılık gösterdiği görölmektedir, $t_{(470)}=-3.34$, $p<.01$. Erkek ergenlerin kendini suçlama düzeyleri ($\bar{X} = 2.82$), kız ergenlere göre ($\bar{X} = 1.95$) daha yüksektir. Bu bulgu algılanan kendini suçlama ve cinsiyet arasında anlamli bir farklılık olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, -.15'tir, buna göre algılanan toplam çatışmadaki varyansın cinsiyete bağlı olduğu ifade edilebilir. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri -.31' dir. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin toplam çatışma ortalamaları arasındaki farkın .31 standard sapma kadar olduğunu gösterir.

4.4. Cinsiyete Göre İe Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem Düzeyleri Arasındaki Farklılığa ait Bulgular

Ergenlerin ie yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerinin cinsiyete göre değişip değişmediğini tespit etmek için yapılan ilişkisiz örneklem t-testi sonuçları aşığıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.4. Cinsiyete Göre İe Yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problem Düzeyleri Arasındaki Farklılığa ait Bulgular

Değişkenler	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
İe Yönelim Kız Erkek	292	19.04	9.86	472	3.52	.000
	182	15.91	8.77			
Dışa Yönelim Kız Erkek	N	$\bar{X}$	S	467	-2.71	.007
	292	10.92	7.07			
	182	12.86	8.23			
Toplam Problem Kız Erkek	N	$\bar{X}$	S	462	-.099	.921
	284	142.54	58.31			
	180	143.24	93.59			

Tablo 4.4. incelendiğinde ergenlerin içe yönelim problemleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir, $t_{(473)} = 3.5$, $p < .01$. Kız ergenlerin içe yönelim problemleri ($\bar{X} = 19.04$), erkek ergenlere göre ($\bar{X} = 15.91$) daha yüksektir. Bu bulgu içe yönelim problemleri ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, .16'tır, buna göre içe yönelim problemlerindeki toplam varyansın cinsiyete bağlı olduğu ifade edilebilir. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri .33' dir. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin içe yönelim problemleri arasındaki farkın .33 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Ayrıca, tablo 4.4.'e göre, ergenlerin dışa yönelim problemleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir, $t_{(467)} = -2.71$, $p < .01$. Kız ergenlerin dışa yönelim problemleri ($\bar{X} = 10.92$), erkek ergenlere göre ($\bar{X} = 12.86$) daha düşüktür. Bu bulgu dışa yönelim problemleri ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, .16'dır, buna göre içe yönelim problemlerindeki toplam varyansın cinsiyete bağlı olduğu ifade edilebilir. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri .33' tür. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin dışa yönelim problemleri arasındaki farkın .33 standart sapma kadar olduğunu gösterir.

Son olarak, tablo 4.4.'e göre, ergenlerin toplam problemleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir, $t_{(462)} = -.099$, $p > .05$. Kız ergenlerin toplam problemleri ($\bar{X} = 142.54$), erkek ergenlere göre ($\bar{X} = 143.24$) daha düşüktür. Bu bulgu toplam problem ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı şeklinde de yorumlanabilir. Örneğimiz için hesaplanan η^2 değeri, -.004'dir, buna göre toplam problemlerdeki toplam varyansın cinsiyete bağlı olduğu ifade edilemez. Öte yandan, hesaplanan Cohen d değeri -.008' dir. Bu sonuçta kız ve erkek ergenlerin toplam problemleri arasındaki farkın -.008 standard sapma kadar olduğunu gösterir.

4.5. Yaş ve Algılanan Çatışma Düzeyi Arasındaki Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve yaş arasındaki ilişki olup olmadığına dair uygulanan korelasyon testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.5.1. Yaş ve Algılanan Çatışma Düzeyi Arasındaki Bulgular (korelasyon testi)

Değişken	N	r	p
Toplam Çatışma	471	-.134	.004
Yaş			

Tablo 4.5.1. incelendiğinde, yaş ve ergenlerin algıladığı çatışma bildirimi arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=-.134$, $p<.01$. Buna göre, yaş arttıkça algılanan çatışma düzeyinin düştüğü söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=.018$) dikkate alındığında, yaştaki toplam varyansın (değişkenliğin) % .01'inin annenin bildirdiği çatışmadan kaynaklandığı söylenebilir. Ancak teorik olarak açıklanan varyans diğer değişken için de yorumlanabilir bir başka anlatımla böyle bir analiz neden-sonuç bağlamında bir yorumlama olanağı vermez, sadece değişkenlerin birlikte hangi düzeyde ve yönde değiştikleri konusunda bilgi verir.

Yaş ve algılanan toplam çatışma düzeyi için yapılan regresyon analizi aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.5.2. Yaş ve Algılanan Çatışma Düzeyi Arasındaki Bulgular (regresyon testi)

Değişkenler	B	SH	β	t	p
Sabit	25.459	3.462	-	7.353	.000
Toplam Çatışma	-.695	.238	-.134	-2.921	.004

$R=.134$, $R^2=.018$, $F_{(1,467)}=8.533$, $p<.01$

Tablo 4.9.2. incelendiğinde, ergenlerin yaşı, düşük düzeyde toplam çatışma algılarının tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında negatif ve doğrusal bir ilişki vardır ($R=.134$, $R^2=.018$ $\beta=-.134$). Yaş ve algılanan toplam çatışma arasındaki ilişki anlamlıdır ($t=-2.921$, $p=.004$). Regresyon modeli, ergenlerin yaşının algıladığı toplam çatışmayı tahmin etmekte kullanılabilir ($F=8.533$, $p=.004$).

4.6. Ergenlerin Algıladığı Çatışma ve Annenin Bildirdiği Çatışma Arasındaki Bulgular

Ergenlerin algıladığı çatışma ve annenin bildirdiği çatışma arasında ilişki olup olmadığına dair uygulanan korelasyon testi sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 4.6. Ergenlerin Algıladığı Çatışma ve Annenin Bildirdiği Çatışma Arasındaki Bulgular

Değişken	N	r	p
Toplam Çatışma	471	.44	.01
Annenin Bildirdiği Çatışma	227		

Tablo 4.6. incelendiğinde, ergenlerin algıladığı çatışma ve annelerin çatışma bildirimini arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r=.44$, $p<.01$. Buna göre, algılanan çatışma arttıkça sosyo-ekonomik durumun düştüğü söylenebilir. Determinasyon katsayısı ($r^2=.2$) dikkate alındığında, algılanan çatışmadaki toplam varyansın (değişkenliğin) % 20'sinin annenin bildirdiği çatışmadan kaynaklandığı söylenebilir. Ancak teorik olarak açıklanan varyans diğer değişken için de yorumlanabilir bir başka anlatımla böyle bir analiz neden-sonuç bağlamında bir yorumlama olanağı vermez, sadece değişkenlerin birlikte hangi düzeyde ve yönde değiştikleri konusunda bilgi verir.

4.7. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılayışı Ölçeğine uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonuçları Tablo 4.7.1 ve 4.7.2'de görülmektedir.

Öncelikle verinin faktör analizine uygunluğunu test edilmiştir. Kaiser-Meyer-Oklin değeri 0,915'dir. Kaiser-Meyer-Oklin değeri gerekli değer olan 0,60'ın üzerindedir. Barlet testi ise anlamlıdır ($\chi^2 = 5359,108$; $df=300$; $p<0.001$). Bu sonuçlara göre KMO değerinden ölçeğimiz için örneklem sayısı yeterlidir ve Bartlet testinin sonucuna göre de sorularımıza faktör analizi uygulanabilir. Analizimizde faktörlerde Ortak varyansı 0,40'ın altında olan ifade bulunmamaktadır. 35 ifadenin tümü faktör analizinde yer almıştır. Faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan 5 faktör bulunmuştur. Fakat bu sonuçlarda bazı sorular iki faktörde yoğunlaştığından bazıları da tek faktörde kaldığından bu sorular analiz dışına bırakılıp faktör analizi yeniden yapılmıştır. Sonuç olarak üç faktörlü ve toplam varyansın %53'ünü açıklayan bir model elde edilmiştir.. Bulunan faktörler toplam varyansın sırası ile %31,59 , %13,12 ve %8,97'ini açıklamaktadır. Bu üç faktör toplam varyansın %53,70'sini açıklamaktadır.

Tablo 4.7.1. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği Testi		,91
Bartlett's Küresellik Testi	Yaklaşık Chi-Square	5359,10
	df	300
	Önem	,00

Tablo 4.7.2. Faktör analizi sonuçları

Döndürülmüş Bileşen Matrisleri

	Bileşenler		
	1	2	3
C2	,767		
C20	,766		
C19	,746		
C33	,736		
C24	,722		
C11	,717		
C8	,716		
C14	,709		
C9	,692		
C15	,690		
C4	,626		
C6		,744	
C12		,742	
C17		,741	
C32		,673	
C23		,670	
C10		,625	
C29		,620	
C21			,811
C16			,732
C13			,727
C26			,702
C18			,694
C3			,625
C30			,548
KMO	0,915		
Varyans	31,59	13,12	8,97
Toplam Varyans		53,70	

Elde edilen faktör boyutlarının güvenirlikleri %80'nin üzerindedir. Bu da ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir. Güvenirlik katsayıları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 4.7.3. Ölçek Alt Boyutlarından Elde Edilen Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayıları

	Cronbach Apha Katsayısı
Birinci boyut	0,92
İkinci boyut	0,84
Üçüncü boyut	0,82
Genel toplam	0,90

4.7.4. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Yarıya Bölme Güvenirlik Katsayısı

Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin güvenirlilik katsayısı Sperman-Brown'ın testi iki eşdeğer yarıya bölme yöntemi ile hesaplanmıştır. Yapılan hesaplama sonucunda yarı testin güvenirlilik katsayısı 0,90 ve tüm testin güvenirlilik katsayısı 0,90 olarak bulunmuştur. Araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen güvenirlilik düzeyinin 0,70 olduğu (Tezbaşaran, 1996) dikkate alınırsa bulduğumuz bu değere göre başarı testinin güvenirliliğinin tatmin edici olduğu söylenebilir. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeğinin yarıya bölme güvenirlilik katsayıları aşağıda verildiği gibidir (Tablo 4.7.4.). Elde edilen bu değerler, Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması ölçeğinin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Tablo 4.7.4. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Yarıya Bölme Güvenirlik Katsayısına İlişkin Bulgular

Cronbach's Alpha	1. kısım	Değer	,90
		Madde sayısı	13 ^a
	2. kısım	Değer	,79
		Madde sayısı	12 ^b
	Toplam madde sayısı		22
Formlar Arasındaki Korelasyon			,82
Spearman-Brown Katsayısı	Eşit uzaklık		,90
	Eşit olmayan uzaklık		,90
Guttman Split-Half Katsayısı			,90
a. Maddeler: C2, C20, C19, C33, C24, C11, C8, C14, C9, C15, C4, C6, C12.			
b. Maddeler: C12, C17, C32, C23, C10, C29, C21, C16, C13, C26, C18, C3, C30.			

4. 7. 5. Alt-Üst Grup Ortalamaları Farkına Dayalı Madde Analizi

Ölçekte yer alan maddelerin ayırt edicilik güçlerini belirlemeye yönelik, her bir madde için üst grup ve alt grup Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin puan toplamaları ortalamaları arasındaki farkın t değeri hesaplanmıştır. Bunun için Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin toplam puanları yüksekten düşüğe doğru sıralanmıştır. Alt ve üst gruplar tüm anketlerin %27'sini oluşturan 129'er kişiden oluşturulmuştur.

Tablo 4.7.5. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Alt % 27 ve Üst %27' lik Grupların Ortalamaları ile Analiz Grubunun Ortalamaları İçin t-testi Sonuçları

		N	Mean	Std. Deviation	t	sd	p
Test Grubu	Alt	126	40,6825	14,58418	-37,735	250	,000
	Üst	126	145,9127	27,69780			

Bağımsız örneklem t testine göre Çocukların Algıladığı Ebeveynler Arası Çatışma Ölçeği'nin alt ve üst grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark vardır ($t=-37,735$; $sd=250$; $p<0,001$). Buna göre Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin iç güvenirliği sağlanmıştır. Buna göre ölçek ayırt edici bir ölçektir (Tablo 4.7.5.).

4.7.6. Madde-Toplam Puan Korelasyonu

Ölçekteki 22 maddeden hangilerinin çalıştığını belirlemek amacıyla her bir maddenin ayırt ediciliğine yani madde toplam korelasyonuna bakılmıştır. Madde toplam test korelasyonu test maddelerinden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.” (Büyüköztürk, 2009). Bu çerçevede, madde-toplam test korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, ölçme aracının güvenilirliğinin (iç tutarlılığının) yüksek olduğunu ifade eder

Yapılan madde analizi sonucunda madde-toplam korelasyonları kullanılarak, ölçek maddelerinin güvenirlikleri bulunmuştur. Madde-toplam korelasyonu katsayılarının $r \geq 0,40$ için çok iyi bir madde ve $0,30 \leq r \leq 0,39$ için iyi derecede bir maddedir (Büyüköztürk, 2009). Araştırmada kullanılan Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin ölçeğin t değerleri anlamlı olup, tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlar 0,279-0,681 arasında değişmektedir. Korelasyon maddelerinin negatif olmaması ve 0,25'den küçük olmaması beklenir. 0,25'den küçük korelasyonlu maddeler ölçekten çıkarılmalıdır. Bu çıkarma işlemini yaparken α değerindeki değişime bakılır ve ciddi bir değişiklik varsa madde ölçekten atılması gerekir. Buradan hareketle ölçekte yer alan maddelerin iyi, güvenirlikleri yüksek oldukları, benzer davranışı ölçmeye yönelik oldukları ve bu çalışmada ölçme bakımından ayırt etme özelliğine sahip olduğunu söyleyebiliriz.

Yapılan matris döndürmesi sonucunda, ölçeğin 1, 5, 7, 16, 22, 25, 27, 28, 31 numaralı maddeler atılmış ve ergenler için 26 maddelik yeni bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçek; ‘Anne-babam tartıştıklarında genellikle sorunu çözerler.’ ‘Anne-babamın tartışmaları bittikten sonra bile birbirlerine olan kızgınlıkları devam eder.’ ‘Anne-babam yanlarında ben olsam bile birbirlerine sık sık kötü davranırlar.’ ‘Anne-babam tartıştıklarında, söylemeseler bile suçlu benim.’ ‘Anne-babam tartıştıklarında boşanabilirler diye korkarım.’ gibi maddelerden oluşmaktadır.

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmanın amacı, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma ve yeterlik (ders dışı etkinlikler, akademik başarı, sosyal yeterlik), içe yönelim ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişki ve yordayıcılığı incelemektir. Cinsiyet değişkenine göre ergenlerin algıladığı toplam çatışma, içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problem düzeyleri arasındaki farklılığı incelemek ve yaş değişkenine göre algılanan toplam çatışma düzeyleri arasındaki farklılığı değerlendirmektir. Son amacı, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılayışı Ölçeğinin 11-18 yaş arası ergenler için geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmaktır. Bu bölümde, istatistiksel analizler sonucu elde edilen bulgular, bulgular bölümündeki başlıklar temelinde tartışılacaktır.

5.1. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Yeterlik, Etkinlik, Sosyal Yeterlik ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulguların Tartışılması

Ergenlerin algıladığı toplam çatışma ile toplam yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ve algılanan çatışma toplam yeterliğin tahmin edilmesini sağlayamamaktadır. Yeterlik, ders dışı etkinlikler, sosyal yeterlik ve akademik başarı alt boyutlarından oluşmaktadır. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışmanın ders dışı etkinliklerle pozitif, sosyal yeterlik ve akademik başarı ile negatif ilişkili olmasından dolayı ergenlerin algıladığı çatışma toplam yeterlik arasında ilişki saptanamamış olabilir.

Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma arttıkça, etkinlik düzeyleri de artmaktadır. Literatür incelendiğinde, bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Ergenlerin algıladığı çatışmanın ders dışı etkinliklerini nasıl etkilediğine dair çalışmalar yapılabilir.

Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma düşük düzeyde sosyal yeterliğin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında negatif ve doğrusal bir ilişki vardır.

Buna göre, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma arttıkça, sosyal yeterlik düzeyleri düşmektedir. Ayrıca, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma düşük düzeyde sosyal yeterliğin yordayıcısıdır.

Literatür incelendiğinde pek çok araştırmayla karşılaşılmıştır. Long ve ark (1987), 40 ergenle yaptıkları çalışmada, algılanan ebeveynler arası çatışmanın, ebeveynlerin evlilik statüsüne göre (evli ya da yeni boşanmış) ergenlerin sosyal yeterliğiyle ilgili daha kritik bir değişken olduğunu tespit etmiştir. Wiersen, Forehand ve McCombs (1988), ergenlerin ebeveynler arası çatışma algılarının sosyal fonksiyonlarıyla ilişkili olduğunu fakat korelasyonun önemli düzeyde olmadığını belirtmiştir. Goodman, Barfoot, Frye, ve Belli (1999), çocukların algıladıkları evlilik çatışması ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, daha sık evlilik çatışması yaşayan ve daha saldırgan taktikler kullanan ebeveynlerin çocuklarının daha az sosyal problem çözme becerisine sahip olduklarını, daha az sıklıkta çatışan ve mantıklı taktikler kullanan ebeveynlerin çocuklarının daha iyi problem çözme becerisine sahip olduklarını göstermiştir. Stocker ve Youngblade (1999), evlilik çatışmasının problemli kardeş ve akran ilişkileriyle ilişkili bulmuştur. Ebeveynler arası düşmanlık, ebeveynler arası çatışma ve kardeş ilişkileri arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Marks ve ark. (2001), şiddetli ebeveynler arası çatışmaya tanık olan çocukların, olmayan çocuklara göre daha düşük sosyal yeterliğe sahip olduğunu belirtmiştir. Underwood ve ark. (2008), 9-10 yaşlarında 256 çocukla yaptıkları çalışmada, kızlar için annelerinin negatif ebeveynler arası çatışma stratejileri kızların akranlarıyla sosyal ve fiziksel agresyonları arasında pozitif ilişki vardır. Annelerin negatif çatışma stratejileri erkek çocuklarının akranlarıyla agresyonları arasında ve babaların negatif çatışma stratejileriyle hem kız hem erkek çocukların akranlarıyla aralarındaki agresyonla ilişkisi bulunmamıştır. Lindsey, Chambers, Frabutt ve Mackinnon-Lewis (2009), 268 beşinci sınıf öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, yüksek çatışmalı ailelerden gelen çocukların, akranlarıyla daha fazla açık ve ilişkisel saldırganlık gösterdiğini tespit etmiştir. Azam ve Hanif (2011), 13-19 yaş arasındaki ergenlerle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın daha düşük sosyal yeterlik ve ebeveyne bağlanmayla ilişkili olduğunu bulmuştur. Regresyon analizlerine göre şiddetli ebeveynler arası çatışma, daha az ebeveyne bağlanma ve düşük sosyal yeterliğe neden olmaktadır.

Ülkemizde yapılan çalışmalar da bulunmaktadır. Güngören (2011), 5-6 yaşlarındaki, 200 çocuk ve aileleriyle yapılan çalışmada, evlilik çatışması ve çocukların sosyal uyumu ve becerileri arasında negatif yönlü ilişki olduğunu tespit etmiştir. Turan (2014), Bu çalışmanın amacı; 9-10 yaşlarında 227 çocuk, aileleri ve öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, çocukların algıladığı ebeveynler arası çatışma ve sosyal becerileri arasında güçlü ve negatif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Çatışmaları sık, şiddetli, çözümsüz, tehdit edici algılayan, çatışmalardan suçluluk duyan çocuklarının sosyal beceri düzeyi daha düşük bulunmuştur.

Long ve ark. (1987), Marks ve ark. (2001), Azam ve Hanif'e (2011) göre algılanan ebeveynler arası çatışma arttıkça sosyal yeterlik düşmektedir. Çalışmanın bulgularına göre de algılanan çatışma arttıkça ergenlerin sosyal yeterliği düşmektedir ve algılanan ebeveynler arası çatışma düşük sosyal yeterliğin yordayıcısıdır. Wierson, Forehand ve McCombs (1988), algılanan çatışma ve ergenlerin sosyal fonksiyonları arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır, sonuçlar birbiriyle uyumlu değildir. Güngören (2011) sosyal uyum ve beceri ve Turan (2014) sosyal beceriyle algılanan ebeveynler arası çatışmayı çalışmışlardır. Sosyal beceri ve sosyal uyum sosyal yeterliğin parçalarındandır. Dolayısıyla bulgular, Güngören (2011) ve Turan (2014) ile de uyumludur. Bulgular Wierson, Forehand ve McCombs (1988) ile uyumlu değildir, bu araştırmacıların aksine anlamlı çıkmıştır.

Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma anlamlı düzeyde akademik başarının tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında negatif ve doğrusal bir ilişki vardır. Buna göre, ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça, akademik başarı düzeyleri düşmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, çeşitli araştırmalarla karşılaşılmıştır. Unger ve ark. (2000), ergenlerin akademik başarıları ve algıladıkları ebeveynler arası çatışmada aile desteğinin aracı rolünü inceledikleri çalışmalarında, aile desteği ve aile bütünlüğünün ve ebeveyn-okul birlikteliğinin ebeveynler arası çatışma ve akademik başarı arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini bulmuşlardır. Harold, Aitken ve Shelton (2007), 230 11-13 yaş arası ergenle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın kendini suçlama boyutunun akademik başarıda değişimlere yol açan bir mekanizma olduğunu belirtmişlerdir. Yüksek çatışmalı evlerden gelen çocukların uzun dönem akademik başarıları olumsuz etkilenmektedir. Ghazarian ve Buehler (2010), 2297

altıncı sınıf öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın düşük akademik başarı için bir risk faktörü olduğu belirtmişlerdir. Aile etkileşimleri gençlerin akademik performanslarında önemli bir rol oynamaktadır. Algılanan çatışma ölçeğinin kendini suçlama boyutu, ebeveynler arası çatışmanın düşük akademik başarıyla ilişkisini açıklayan önemli bir aracı değişkendir. Son olarak, Parsa, Panah, Parsa ve Ghaleiha, (2014), 19 yaş altı, 395 üniversite birinci sınıf öğrencisiyle yaptıkları araştırmada, yetişkinlikte, daha düşük evlilik çatışması yüksek akademik uyumla ilişkili bulunmuştur, algılanan ebeveynler arası çatışma ve akademik uyum ilişkisinde cinsiyet farkı yoktur.

Unger ve ark. (2000), Harold, Aitken ve Shelton (2007), Ghazarian ve Buehler (2010) ve Parsa, Panah, Parsa ve Ghaleiha (2014) ile benzer şekilde algılanan ebeveynler arası çatışmanın artması ergenlerde akademik başarıyı düşürmektedir. Sonuçlar, önceki araştırmalarla uyumludur.

5.2. Ergenlerin Algıladığı Ebeveynler arası Çatışma ve Toplam Problem, İç Yönelim ve Dışa Yönelim Problemleri Arasındaki İlişki ve Yordayıcılığa ait Bulguların Tartışılması

Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma ve toplam problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan regresyon testi sonuçlarına göre ergenlerin algıladığı çatışma, düşük düzeyde toplam problemlerin tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki vardır. Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça toplam problemleri de artmaktadır.

Şirvanlı-Özen (1998), çatışmalı ailelerden gelen çocukların çatışmasız ailelerden gelen çocuklara göre daha fazla probleme sahip olduğunu bildirmiştir. Turner ve Barrett (1998), 203 ergenle yaptıkları çalışmada, yüksek çatışmalı ailelerden gelen ergenlerin daha fazla uyum problemi yaşadığını belirtmiştir. Buehler ve ark. (1998), ebeveynler arası çatışmanın ergenlerde görülen problemlerin % 20'sini açıkladığını bildirmektedir. Dadds ve ark. (1999) algılanan ebeveynler arası çatışmanın çocuklarda görülen dışa yönelim problemleri için minimal destek bulmuştur. Şendil ve Kızıldağ (2006), yüksek çatışmalı ebeveynlerin çocuklarında daha fazla davranış problemi olduğunu bildirmiştir. Peksaygılı ve Güre (2008), 10-14 yaş aralığındaki 285 öğrenciyle yaptıkları çalışmada, annelerin algıladığı çatışmanın hem kız hem erkek çocuklarında, toplam problemleri anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir.

Turner ve Barrett (1998), 203 ergeni inceledikleri çalışmalarında, evlilik çatışmasının ergenlerde direk etkileri olduğunu, yüksek çatışmalı ailelerden gelen ergenlerin daha fazla uyum problemi yaşadığını belirtmiştir. Çatışmanın dolaylı etkileri, bilişsel çatışma değerlendirmeleriyle ve ebeveyn-çocuk ilişkileri aracılığıyla netleşmektedir. Bu bağlamda, bilişsel-duygusal model sunulmuştur.

Bulgular, Şirvanlı-Özen (1998), Turner ve Barret (1998), Buehler ve ark. (1998), Dadds ve ark. Şendil ve Kızıldağ (2006) ve Peksaygılı ve Güre (2008) ile uyumludur. Algılanan çatışma geçmiş araştırmalarla benzer şekilde problemlerle ilişkidir ve problemlerin yordayıcısıdır.

Ergenlerin algıladığı çatışma ve içe yönelim problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan regresyon testi sonuçlarına göre, ergenlerin algıladığı çatışma içe yönelim ve dışa yönelim problemlerinin anlamlı düzeyde tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki vardır. Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça, içe yönelim problemleri artmaktadır.

Alayazın incelendiğinde, pek çok araştırmayla karşılaşılmıştır. Hanson, Saunder ve Kistner (1992), psikolojiye giriş dersi almış 320 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın sıklığının kadınlarda içe yönelim problemlerinden depresyon ve dışa yönelim problemlerinin yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir. Şirvanlı-Özen (1998), çatışmalı ailelerden gelen çocukların içe yönelim problemlerinden kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Marks ve ark. (2001), şiddetli ebeveynler arası çatışmaya tanık olan çocukların daha fazla içe yönelim problemine sahip olduğunu tespit etmiştir. Okul öncesi ve ilköğretim dönemindeki çocukların ebeveynler ve öğretmenleri tarafından yapılan değerlendirmelere göre, içselleştirme problemlerinin ebeveyn çatışmasıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Katz ve Gottman, 1993). Ebeveynler arası çatışma, içselleştirme problemleri üzerinde direk ve dolaylı etkilere sahiptir (Harold, Fincham ve Osborne, 1997). Jouriles ve ark. (1996) 55 evlilik terapisi alan ve 199 kadın sığınma evlerinden gelen kadın ve çocuklarıyla yaptıkları çalışmaya göre, evlilik terapisi alan grupta fiziksel çatışma ve diğer evlilik agresyonları çocukların içe yönelim problemleriyle ilişkili bulunmuştur. Harold ve Conger (1997), 370 yedinci sınıf öğrencileriyle yaptıkları boylamsal çalışmada ergenlerin çatışmayla ilgili yaşadığı ilk sıkıntılar kontrol altında tutulduğunda, ergenlerin ebeveyn düşmanlığı bildirimleri

daha sonraki içe yönelim problemlerini yordamıştır. Dadds. ve ark. (1999), algılanan ebeveynler arası çatışmanın içe yönelim problemlerinin yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir. Turner ve Kopiec (2006), 649 üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmada, çocuklukta maruz kalınan ebeveynler arası çatışmanın genç yetişkinlikte içe yönelim problemlerinden depresif semptomları arttırdığını bildirmiştir. O'brien ve ark. (1997) 43 anne-çocuk ve öğretmenin katılımıyla yaptıkları çalışmada agresif evlilik çatışması öğretmen bildirimine göre içe yönelim problemlerini tahmin etmiştir. Peksaygılı ve Güre (2008), algılanan ebeveynler arası çatışmanın 10-14 yaşlarındaki ergenlerde içe yönelim problemlerini yordadığını belirtmiştir. Güven ve Erden (2014), algılanan çatışma arttıkça genel davranış problemlerinin arttığını bildirmiştir. Brocka ve Kochanskaa (2015), 62 anne-baba ve çocuklarını takip ettikleri boylamsal çalışmada, uyumsuz evlilik çatışmasının kızlar için içe yönelim problemlerini yordadığını bildirmiştir.

Araştırma bulguları; Hanson, Saunder ve Kistner (1992), Şirvanlı-Özen (1998), Marks ve ark. (2001), (Katz ve Gottman, 1993), Jouriles ve ark. (1996), (Harold, Fincham ve Osborne, 1997), Harold ve Conger (1997), O'brien ve ark. (1997), Dadds ve ark. (1999), Turner ve Kopiec (2006), Peksaygılı ve Güre (2008), Güven ve Erden (2014), Brocka ve Kochanskaa (2015) ile benzer şekilde algılanan ebeveynler arası çatışmanın ergenlerde içe yönelim problemlerini yordadığını göstermektedir. Buna göre, ebeveynler arası çatışma ergenlerde içe yönelim problemleri oluşmasına sebep olan faktörlerden biridir.

Ergenlerin algıladığı çatışma ve dışa yönelim problemleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan regresyon testi sonuçlarına göre; ergenlerin algıladığı çatışma dışa yönelim problemlerinin anlamlı düzeyde tahmin edilmesini sağlamaktadır ve aralarında pozitif ve doğrusal bir ilişki vardır. Ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça, dışa yönelim problemleri de artmaktadır.

Hanson, Saunder ve Kistner (1992), psikolojiye giriş dersi almış 320 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada, ebeveynler arası çatışmanın sıklığının kadınlar için dışa yönelim problemlerinin en önemli yordayıcısı olduğunu saptamıştır. Katz ve Gottman (1993), okul öncesi ve ilköğretim dönemindeki çocuklarla yapılan çalışmada, ebeveyn ve öğretmen değerlendirmelerine göre ebeveynler arası çatışmanın dışa yönelim problemleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır. Jouriles ve ark. (1996), 55 evlilik

terapisi alan çift ve kadın sığınma evlerinden gelen 199 kadın ve çocuklarıyla yaptıkları çalışmada, evlilik terapisi alan grupta fiziksel çatışma ve diğer evlilik agresyonları çocukların içe yönelim problemleriyle ilişkili bulunmuştur. Kadın sığınma evlerinden gelen grupta, fiziksel şiddet ve evlilik çatışmasının her tipi dışa yönelim problemleriyle ilişkilidir. Evlilik çatışmasının her tipi, iki grup için de çocukların dışa yönelim problemleriyle ilişkilidir. Ebeveynler arası çatışma dışa yönelim problemlerini dolaylı olarak etkilemektedir (Harold, Fincham ve Osborne, 1997). Şirvanlı-Özen (1998), anne babası çatışmalı olan çocukların daha fazla davranış problemine sahip olduklarını belirtmiştir. Öz (1999), 9-12 yaş arasındaki çocukların kendini suçlama eğilimleri ile ebeveyn ve öğretmen değerlendirmelerine dayanan dışa yönelim problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Kızıldağ ve Şendil (2006), yüksek evlilik çatışması olan çiftlerin çocuklarında daha fazla davranış problemi olduğunu belirtmiştir. Marks ve ark. (2001), şiddetli ebeveynler arası çatışmaya tanık olan çocukların daha fazla içe yönelim problemine sahip olduğunu tespit etmiştir. Peksaygılı ve Güre (2008), 10-14 yaş aralığındaki ergenlerle yaptıkları çalışmada, algılanan ebeveynler arası çatışmanın dışa yönelim problemlerini yordadığını belirtmiştir. O'brien ve ark. (1997), 43 anne çocuk ve öğretmenin katılımıyla yaptıkları çalışmada, evlilik çatışması anne bildirimine göre dışa yönelim problemlerini tahmin etmiştir. Bulut ve Çeçen Eroğul (2011), 308 lise öğrencisiyle yapılan çalışmada, ergenlerde görülen dışsallaştırma problemlerinden kuraldışı davranışların, anne-baba çatışmasından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Harold ve Conger (1997), 370 yedinci sınıf öğrencileriyle yaptıkları boylamsal çalışmada ergenlerin çatışmayla ilgili yaşadığı ilk sıkıntılar kontrol altında tutulduğunda, ergenlerin ebeveyn düşmanlığı bildirimleri daha sonraki dışa yönelim problemlerini yordamıştır. Model dışa yönelim problemlerini sadece erkekler için yordamıştır. Güven ve Erden (2014), 9-12 yaş arasındaki 266 çocuk ve anneleriyle yaptığı çalışmada, çocukların evlilik çatışmasını çok sık ve yoğun olarak algılaması, ailenin bütünlüğüne ilişkin tehdit olarak yorumlaması ve bu çatışmalardan kendini sorumlu tutmasının karşı gelme sorunları başta olmak üzere birçok davranış sorunu için risk faktörü oluşturduğunu belirtmiştir.

Araştırma sonuçları Hanson, Saunder ve Kistner (1992), Katz ve Gottman (1993), Harold, Fincham ve Osborne (1997), O'brien ve ark. (1997), Harold ve Conger (1997), Şirvanlı-Özen (1993), Öz (1999), Kızıldağ ve Şendil (2006), Marks

ve ark. (2001), Peksaygılı ve Güre (2008), Bulut ve Çeçen-Eroğul (2011) ve Güven ve Erden (2014) ile uyumludur. Geçmiş araştırmalarla benzer şekilde algılanan ebeveynler arası çatışma dışı yönelim problemleri ile ilişkilidir ve ergenlerde dışı yönelim problemlerinin yordayıcısıdır.

5.3. Cinsiyete Göre Algılanan Ebeveynler Arası Toplam Çatışma, Çatışma Özellikleri, Tehdit ve Kendini Suçlama Düzeyi arasındaki Farklılığa ait Bulguların Tartışılması

Cinsiyete göre ergenlerin algıladığı toplam çatışma farklılaşmamıştır. Şendil ve Kızıldağ (2004), çocuk ve ergenlerin toplam çatışma algılarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını inceledikleri çalışmalarında, çocuk ve ergenlerin çatışma algıları cinsiyete göre farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre, ergenlerin algıladığı toplam çatışma cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Sonuçlar, Şendil ve Kızıldağ'ın (2004) araştırma sonuçlarıyla uyumludur. Sonuçlar, kişiler arası ilişkilerde daha dikkatli olduğu, bilişsel olarak çatışma özelliklerini erkeklerden daha iyi ayırt edebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Cinsiyete göre ergenlerin çatışma özellikleri puan ortalamaları farklılaşmıştır. Bulgular kız ergenlerin çatışma özellikleri puan ortalamalarının, erkek ergenlerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Kız ergenler kişiler arasında gerçekleşen etkileşimleri analiz etmede daha başarılı oldukları için çatışma özelliklerini daha iyi analiz ediyor olabilirler. Ayrıca, ergenlerin cinsiyete göre tehdit algı düzeyleri farklılaşmamıştır. Buna göre, ergenler çatışmadan benzer düzeylerde tehdit algılamaktadır.

Cinsiyete göre ergenlerin kendini suçlama düzeyleri farklılaşmıştır. Sonuçlara göre, erkek ergenler kız ergenlerden daha fazla kendilerini suçlamaktadır. Dadds ve ark. (1999), kız ve erkek çocuklarının farklı düzeyde ya da tipte çatışmaya maruz kalmamalarına rağmen, erkek çocuklarında kendini suçlama düzeyinin kız çocuklarına göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Benzer bir çalışma da Ulu ve Fışıloğlu (2002) tarafından yapılmıştır. Sonuçlar erkek çocuklarında kız çocuklarına göre kendini suçlama eğilimi daha fazla olduğu şeklinde ortaya çıkmıştır.

Dadds ve ark. (1999) ve Ulu ve Fışıloğlu (2002) ile benzer şekilde, erkek çocuklarında kendini suçlamanın daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum, erkek

çocuklarının kendini suçlamaya daha meyilli oldukları şeklinde yorumlanabilir. Başka bir şekilde düşünüldüğünde, ebeveynler yapılan araştırmalara göre erkek çocuklarının dışa yönelim problemlerinin de daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda; erkek çocukların davranışları sebebiyle daha fazla çatışma yaşıyor olabilir.

5.4. Cinsiyete Göre Ergenlerin İçe yönelim, Dışa Yönelim ve Toplam Problemleri Arasındaki Yordayıcılığa ait Bulguların Tartışılması

Cinsiyete göre ergenlerin içe yönelim problemleri ve dışa yönelim problemleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre, kız ergenlerin içe yönelim problem düzeyleri daha yüksekken, erkek ergenlerin dışa yönelim problem düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsiyete göre ergenlerin toplam problemleri anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.

Literatür incelendiğinde; cinsiyete göre içe yönelim problemlerini inceleyen pek çok araştırma olduğu görülmektedir. Şirvanlı-Özen (1998), 5- 10-13 ve 16 yaşındaki çocuklarla yaptığı çalışmada, çatışmalı ailelerden gelen kız çocuklarının kaygı düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Ulu ve Fışıloğlu (2002), ebeveyn ve öğretmen bildirimlerine göre kızlarda içe yönelim problemlerinin daha fazla olduğunu bildirmiştir. Bir çalışma da, Davies ve Lindsay (2004) tarafından yapılmıştır. Sonuçlar ebeveynler arası çatışmanın kızlarda içe yönelim problemlerini daha fazla açıkladığını göstermektedir.

Araştırma sonuçları, Şirvanlı-Özen (1998), Ulu ve Fışıloğlu (2002) ve Davies ve Lindsay (2004) ile uyumludur. Kız ergenlerde daha fazla içe yönelim problemi görülmektedir. Kızların bir stresörle karşılaştıklarında neden daha fazla içe yönelim problemi geliştirdikleri ve bu süreçlerin nasıl oluştuğuna dair çalışmalar yapılabilir.

Ulu ve Fışıloğlu (2002), ön ergenlik dönemindeki öğrencilerin cinsiyete göre içe yönelim problemlerini inceledikleri çalışmada; öğretmen değerlendirmelerine göre, erkeklerde dışa yönelim problemleri daha fazladır. Bulgular, Ulu ve Fışıloğlu (2002) uyumludur. Erkekler kız çocuklarına göre, ebeveynler arası çatışma gibi bir stresöre maruz kaldıklarında daha fazla dışa yönelim problemi geliştirmektedir. Erkek ergenlerin neden daha fazla dışa yönelim problemi geliştirdiği ve bu süreçlerin nasıl oluştuğuna dair yapılacak araştırmalar yapılabilir.

5.5. Ergenlerin Yaşının Algıladıkları Çatışma Düzeyi Üzerindeki Etkisine Dair Bulguların Tartışılması

Ergenlerin algıladığı toplam çatışma ve yaş arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki bulunmaktadır ve ergenlerin yaşı arttıkça algıladıkları çatışma düzeyi düşmektedir. Grych ve Fincham (1990) ön ergenlik dönemindeki çocuklarla yaptıkları çalışma göre, ergenlerin yaşı arttıkça çatışma algıları düşmektedir. Bir araştırma da Şendil ve Kızıldağ (2004) tarafından yapılmıştır. Şendil ve Kızıldağ'a (2004) göre, çocukların yaşı büyüdükçe çatışma algılarında düşüş görülmektedir, 13 yaş üzeri çocukların 5-7 ve 8-12 yaş gruplarına göre tehdit algılarının daha düşük olduğu, çatışma özelliklerine ilişkin algılarının daha iyi olduğunu tespit etmiştir. Araştırma sonuçları, Grych ve Fincham (1993) ve Şendil ve Kızıldağ (2004) ile örtüşmektedir. Ergenlerin yaşları büyüdükçe algıladıkları çatışma düşmektedir. Bu durum bilişsel ve psikososyal gelişimle birlikte ergenlerin çatışmayı tüm ayrıntılarıyla daha doğru değerlendirmeleri, doğru yorumlar ve tespitler yapabilmeleri ve çatışmayla baş etme becerileri kazanmalarıyla açıklanabilir.

5.6. Ergenlerin Algıladığı Çatışma ve Annenin Bildirdiği Çatışma Arasındaki Bulguların Tartışılması

Ergenlerin algıladığı toplam çatışma ve annenin bildirdiği çatışma arasında güçlü ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, ergenlerin algıladığı çatışma arttıkça annenin bildirdiği çatışma da artmaktadır. Şendil ve Kızıldağ (2004) ebeveynlerin bildirildiği çatışma ve çocukların çatışma özelliklerine ilişkin bildirimleri arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğunu bildirmiştir. Araştırma sonuçları Şendil ve Kızıldağ (2004) ile örtüşmektedir. Ergenlerin algıladığı çatışmanın doğruluğu anneler tarafından da desteklemiştir. Anneler de çocuklarıyla benzer şekilde eşleriyle çatışma yaşadığını belirtmektedir.

5.7. Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Bulgularının Tartışılması

Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği, Grych, Seid ve Fincham (1992) tarafından geliştirilmiştir. 9-12 yaş arası çocuklar için geliştirilen ölçeğin, 14-25 yaş arası gençler için geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır (Moura, Santos, Rocha ve Matos, 2010). Ölçeğin, iç tutarlık katsayıları çatışma özellikleri alt boyutu için .83,

tehdit için .76, kendini suçlama boyutu için ise .85 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Ulu ve Fışıloğlu (2004) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin, Türkçe formunun faktör yapısının orijinal formula tutarlılık gösterdiği, iç tutarlılığının çatışma özellikleri alt boyutu için .84, tehdit alt boyutu için .78. ve kendini suçlama alt boyutu için .77 olduğu saptanmıştır. İki haftalık test, tekrar test güvenirliği alt ölçekler için, .88, .77 ve .77 olarak belirlenmiştir. Bu tezde, çatışma özellikleri alt boyutu için iç tutarlık katsayısı .91, tehdit alt boyutu için .84 ve kendini suçlama alt boyutu için .82, ölçeğin tamamı için .90 olarak tespit edilmiştir. Sperman-Brown'ın testi iki eşdeğer yarıya bölme yöntemi ile yapılan hesaplama sonucu, yarı testin güvenirlik katsayısı .90 ve tüm testin güvenirlik katsayısı .90 olarak saptanmıştır. Alt- üst grup ortalamaları farkına dayanan dayalı madde analizi yapılmıştır ve bağımsız örneklem t-testine göre ölçeğin alt ve üst grup ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark vardır($t=-37,735$; $sd=250$; $p<0,001$). Ek olarak; madde toplam puan korelasyonu analizi yapılmıştır. Yapılan madde analizi sonucunda, madde-toplam korelasyonları kullanılarak, ölçek maddelerinin güvenirlikleri bulunmuştur. Ölçeğin t değerleri anlamlı olup, tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlar 0,279-0,681 arasında değişmektedir.

Ölçek, Grych, Seid ve Fincham (1992), Ulu ve Fışıloğlu (2004) ve Maoura, Santos, Rocha ve Matos (2010) ile benzer şekilde 11-18 ya arasındaki ergenlerin evlilik çatışması algısını ölçmek için geçerli ve güvenilir bir ölçektir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmayla ebeveynler arası çatışmanın ergenler yeterlik, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri ile ilişkisi ortaya konmuş ve sonuçlar literatüre bağlı kalınarak tartışılmıştır. Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar belirtilerek, bu sonuçlara ilişkin öneriler sunulacaktır.

Araştırmada, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma ergenlerin etkinlik, sosyal yeterlik, akademik başarı, içe yönelim ve dışa yönelim problemleri ile ilişkisi incelenmiş olup, algılanan toplam çatışma, çatışma özellikleri, tehdit algısı, kendini suçlama, içe yönelim ve dışa yönelim problemlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır.

Çalışma, algılanan ebeveynler arası çatışmanın artmasıyla birlikte ergenlerin sosyal yeterlik düzeyleri düşmektedir ve ebeveynler arası çatışma ergenlerin sosyal yeterliğinin yordayıcısıdır. Bulgular, Long ve ark. (1987), Marks ve ark. (2001), Azam ve Hanif (2011), Güngören (2011) ve Turan'ın (2014) bulgularıyla uyumludur. Sonuçlar, sadece Wierson, Forehand ve McCombs (1988) ile uyumlu değildir, algılanan çatışma ve ergenlerin sosyal fonksiyonları arasında anlamlı ilişki bulamamışlardır. Bu bağlamda, ebeveynler arasında şiddetli çatışmalar olması ergenlerin sosyal yeterliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Öncelikli olarak çocuklar sağlıklı bir anne-baba iletişimine tanık olmalıdır. Sağlıklı anne-baba iletişimine tanık olmak sosyal yeterliklerinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Unger ve ark. (2000), Harold, Aitken ve Shelton (2007), Ghazarian ve Buehler (2010) ve Parsa, Panah, Parsa ve Ghaleiha'ya (2014) göre algılanan ebeveynler arası çatışmanın artması ergenlerde akademik başarıyı düşürmektedir. Annenin bildirdiği evlilik çatışması akademik başarıyla ilişkili olmamasına rağmen, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma daha düşük akademik başarıyla ilişkilidir ve algılanan ebeveynler arası çatışma düşük akademik başarının yordayıcısıdır. Sonuçlar, geçmiş araştırmalarla uyumludur. Buna göre ergenlerin akademik başarını

düşüren faktörlerden biri ebeveynler arası çatışmadır. Anne-baba arasındaki şiddetli çatışma ve yanlış çatışma çözme yöntemlerini ortadan kaldırmaya yönelik yapılacak çalışmalar, ergenlerin akademik başarılarının artmasına katkıda bulunacaktır.

Araştırma bulguları; Hanson, Saunder ve Kistner (1992), Şirvanlı-Özen (1998), Marks ve ark. (2001), (Katz ve Gottman, 1993), Jouriles ve ark. (1996), (Harold, Fincham ve Osborne, 1997), Harold ve Conger (1997), O'brien ve ark. (1997), Dadds ve ark. (1999), Turner ve Kopiec (2006), Kızıldağ ve Şendil, 2006, Peksaygılı ve Güre (2008), Bulut ve Çeçen Eroğul (2011), Güven ve Erden (2014), Güven ve Erden (2014) Brocka ve Kochanska (2015) ile benzer şekilde algılanan ebeveynler arası çatışmanın ergenlerde içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemlerle ilişkilidir. Ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışma arttıkça, içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemleri artmaktadır. Ayrıca, Algılanan ebeveynler arası çatışma içe yönelim, dışa yönelim ve toplam problemin yordayıcısıdır. Buna göre, ebeveynler arası çatışma ergenlerde içe yönelim problemleri oluşmasına sebep olan faktörlerden biridir.

Cinsiyete göre ergenlerin algıladığı toplam çatışma ve tehdit algısı farklılaşmamıştır. Fakat ergenlerin çatışma özellikleri, kendini suçlama boyutları cinsiyete göre farklılaşmıştır. Kız ergenlerin erkeklere göre çatışma özellikleri puan ortalamaları daha yüksektir ve erkek ergenlerin kendini suçlama puan ortalamaları kızlara göre daha yüksektir. Bu farklılığın nereden kaynaklandığına dair araştırmalar yapılması aydınlatıcı olacaktır.

Cinsiyete göre içe yönelim ve dışa yönelim probleminin incelendiği analizlere göre, kızlarda içe yönelim problemleri daha fazla görülmekteyken, erkeklerde dışa yönelim problemlerinin daha fazla olduğu görülmektedir. Algılanan ebeveynler arası çatışma puan ortalamaları benzer olmasına rağmen geliştirdikleri problemlerin farklı olduğu görülmektedir. Bu farklılığın nereden kaynaklandığına dair, neden kızlar daha fazla içe yönelim problemleri geliştirirken erkeklerin daha fazla dışa yönelim problemleri geliştirdiklerini açıklamaya yönelik araştırmalar bu duruma ışık tutacaktır.

Ergenlerin yaşı arttıkça, çatışma algılarının düştüğü görülmektedir. Bu durum ergenlerin psikososyal ve bilişsel gelişimleriyle paralel olarak ebeveynler arası

çatışmayla daha iyi baş ettikleri şeklinde yorumlanmıştır. Bu konuyu daha detaylı inceleyen araştırmalar yapılabilir.

Araştırma sonuçları, ergenlerin algıladığı ebeveynler arası çatışmanın ergenlerde düşük akademik başarı ve sosyal yeterlikle birlikte artan içe yönelim ve dışa yönelim problemleri açısından risk faktörü olduğunu göstermektedir.

Bu bağlamda, ebeveynler arasındaki ilişki ve iletişimi güçlendirici ve sağaltıcı müdahale stratejileri geliştirmek eşler, çocuklar ve ailenin bütününe iyilik haline katkıda bulunacaktır. Evlilik öncesinde, evlenecek çiftler için evlilikte oluşabilecek problemleri önleyici ve iyi bir aile, ebeveyn ve eş olmak için bilgilendirici/egitici çalışmalar yapılabilir. Topluma ücretsiz kitapçıklar, broşürler hazırlanması ve alanda uzman kişiler tarafından seminerler verilmesi halkı iyi ebeveynlik konusunda bilinçlendirme amacına hizmet edecektir. Tüm toplumun aileyle ilgili eğitilmesi gelecek nesillerin psikolojik olarak daha sağlıklı bireyler olmasına katkıda bulunacaktır.

Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı tüm okullarda iletişim becerileriyle ilgili gelişim dönemlerine uygun dersler konulması, üniversitelerde iletişim becerileri ağırlıklı seçmeli psikoloji derslerinin tüm fakültelerden öğrencilerin seçebileceği şekilde hazırlanması yararlı olabilir.

Sonuç olarak; hem evlilik öncesinde hem de sonrasında, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın işbirliğiyle ile hazırlanacak önleyici ve müdahaleye yönelik çalışmalar, eşler arasındaki ilişki ve iletişimi güçlendirerek, çocuk ve ergenlerin akademik başarı ve sosyal yeterliklerini yükseltecek, içe yönelim ve dışa yönelim problemlerini azaltacaktır. Türkiye'nin sağlık hizmeti odaklı sistemden sosyal hizmet odaklı sisteme geçmesi, psikolojik danışma ve psikoterapi hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve toplumun tüm bireyleri tarafından ulaşılabilir hale getirilmesi bu problemin üstesinden gelinmesinde yarar sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Ablow, Jennifer C., Jeffrey R. Measelle, Phillip. A. Cowan, Carolyn P. Cowan. 2009. **Linking marital conflict and children's adjustment: The role of young children's perceptions.** Journal of Family Psychology. c. 23 s. 4: 485-499.
- Achenbach, Thomas M., Leslie A. Rescorla 2001. **A manual for the ASEBA school age forms & profiles.** Burlington: University of Vermont Research Center for Children, Youth & Families.
- Akkök, Füsün. 1990. **İlköğretimde Sosyal becerilerin geliştirilmesi anne-baba el kitabı.** İstanbul: Özgür Yayınlar.
- Amato, Paul R., L. Spencer Loomis, Alan Booth 1995. **Parental divorce, marital conflict, and offspring well-being during early adulthood.** Social Forces, c.73, s. 3: 895-915.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, **Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı**, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan, çev. Koroğlu E. Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2014.
- Azam, Atifa, Rubina Hanif 2011. **Impact of parents' marital conflicts on parental attachment and social competence of adolescents.** European Journal of Developmental Psychology. c. 8. s. 2: 157-170.
- Bradford, Kay, LaYota Burns Vaughn, Brian K. Barber. 2008. **Where There is conflict: Interparental conflict, parent-child conflict and Youth Problem Behaviors.** Journal of Family Issues. c. 29. s. 6: 780-805.
- Brock, Rebecca L., Grazyna Kochanska. 2015. **Interparental conflict, children's security with parents, and long-term risk of internalizing problems: A longitudinal study from ages 2 to 10.** Development and Psychopathology. c. 28 s. 1: 45-54.
- Buehler, Cheryl, Ambika Krishnakumar, Gaye Stone, Christine Anthony, Sharon Pemberton, Jean Gerard, Brian K. Barber. 1998. **Interparental conflict styles and youth problem behaviors: A two-sample replication study.** Journal of Marriage and the Family. c. 60 s. 1: 119-132.
- Buehler, Cheryl, Karen L. Franck, Emily C. Cook. 2009. **Adolescents' triangulation in marital conflict and peer relations.** Journal of Research on Adolescence. c. 19 s. 4: 669-689.

- Buehler, Cheryl, Jean M. Gerard 2002. **Marital Conflict, Ineffective Parenting and, Children's and Adolescents' Maladjustment.** Journal of Marriage and Family. c. 64. s: 78- 92.
- Buehler, Cheryl, Garrett Lange, Karen L. Franck. 2007. **Adolescents' cognitive and emotional responses to marital hostility.** Child Development. c. 78. s. 3: 775-789.
- Bulut, Fatoş, Ayşe Rezzan Çeçen-Eroğul. (2011). Ergenlerde Görülen Kuraldışı Davranışların Yordayıcısı Olarak Anne-Baba Evlilik Çatışması ve Çocukluk Yaşantısı. **Sempozyum: XI. Ulusal Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Kongresi, 3-5 Ekim 2011.** İzmir: Ege Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Şener. 2009. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri.** 4. Bs. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cavell, Timothy A. 1990. **Social Adjustment, Social Performance, and Social Skills: A Tri-Component Model of Social Competence.** Journal of Clinical Child Psychology. c. 19. s. 2: 111-122.
- Chiung Tao-Shen, April. 2009. **Self-Esteem of Young Adults Experiencing Interparental Violence and Child Physical Maltreatment Parental and Peer Relationships as Mediators.** Journal Interpersonal Violence. c. 24. s. 5: 770-794.
- Coşkun, L. (2004). **Ailesinin yanında ve yatılı okuyan ilköğretim öğrencilerinde akademik başarı ile okula ilişkin tutum, algılanan sosyal destek ve davranış-uyum sorunları arasındaki ilişkiler.** Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Cummings, E. Mark, Carolyn Zahn-Waxler, Marian Radke-Yarrow. 1981. **Young children's responses to expressions of anger and affection by others in the family.** Child Development. c. 52 s. 4: 1274-1281.
- Cummings, E. Mark, Jennifer L. Cummings. (1988). **A process-oriented approach to children's coping with adults' angry behavior.** Developmental Review. c. 8 s. 3: 296-321.
- Cummings, Jennifer L., David S. Pellegrini, Clifford I. Notarius, E. Mark. Cummings. 1989. **Children's responses to angry adult behavior as a function of marital distress and history of interparent hostility.** Child Development. c. 60. s. 5: 1035-1043.
- Cumming, E. Mark, Patrick T. Davies, Kelly Simpson. 1994. **Marital Conflict, Gender and Children's Appraisals and Coping Efficacy as Mediators of Child Adjustment.** Journal of Family Psychology. c. 8. s. 2: 141-149.
- Cummings, E. Mark. 1994. **Marital Conflict and Children's Functioning.** Social Development. c. 3. s. s: 16-36.
- Cummings, E. Mark, Patrick Davies. 1994. **Children and Marital Conflict: The impact of family dispute and resolution.** New York: The Guilford Press.

- _____. 2002. **Effects of Marital Conflict on Children: Recent Advances and Emerging Themes in Process-Oriented Research.** The Journal of Child Psychology and Psychiatry. c. 43. s. 1: 31-63.
- Cummings, E. Mark, Marcie C. Goeke-Morey, Lauren M. Papp. 2003. **Children's responses to everyday marital conflict tactics in the home.** Child Development. c. 74, s. 6: 1918-1929.
- Cummings, E. Mark, Alice C. Schermerhorn, Patrick T. Davies, Marcie C. Goeke-Morey, Jennifer L. Cummings. 2006. **Interparental Discord and Child Adjustment: Prospective Investigations of Emotional Security as an Explanatory Mechanism.** Child Development. c. 77. s. 1: 132-152.
- Cummings, E. Mark, Patrick T. Davies. 2014. **Çocuklar ve Evlilik Çatışması: Aile Tartışması ve Çözümün Etkisi.** çev. ed. Gül Şendil. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Cox, Martha, Blair J. Paley. (1997). **Family As Systems.** Annual Review of Psychology. c. 48. s: 243-267.
- Çocuklarda Davranış Problemleri Artıyor. [15.05.2016]. Hurriyet, Eğitim. <http://www.hurriyet.com.tr/ogrencilerde-davranis-bozuklugu-artiyor-25810830>.
- Çorbacı-Oruç, A. (2008). **6 yaş çocuklarında sosyal yeterliliğin, akran ilişkilerinin ve sosyal bilgi işleme sürecinin değerlendirilmesi.** Doktora tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dadds, Mark R., Erin Atkinson, Cynthia Turner, G. John Blums, Bernice Lendich. 1999. **Family conflict and child adjustment: Evidence for a cognitive-contextual model of intergenerational transmission.** Journal of Family Psychology. c. 13. s. 2: 194-208.
- Davies, Patrick T., E. Mark Cummings. 1994. **Marital Conflict and Child Adjustment: An Emotional Security Hypothesis.** Psychological Bulletin. c. 116 s. 3: 387- 411.
- _____. 1998. **Exploring Children's Emotional Security as a Mediator of the Link between Marital Relations and Child Adjustment.** Child Development. c. 69. s. 1: 124-139.
- Davies, Patrick T., E. Mark Cummings, Robin L. Myers, Staci Heindel. (1999). **Adult conflict history and children's subsequent responses to conflict: An experimental test.** Journal of Family Psychology. c. 13.s. 4: 610-628.
- Davies, Patrick T., Evan M. Forman. (2002) **Children' s Patterns of Preserving Emotional Security in the İnterparental Subsystem.** Child Development. c. 73. s. 6: 1880- 1903.
- Davies, Patrick T., Gordon T. Harold, Marcie C. Goeke-Morey, E. Mark Cummings, Katherine Shelton, Jennifer A. Rasi, Jennifer M. Jenkins. 2002. **Child Emotional Security and Interparental Conflict.** Monographs of the Society for Research in Child Development. c. 67. s. 3: 1-127.

- Davies, Patrick T. Lisa L. Lindsay. 2004. **Interparental Conflict and Adolescent Adjustment: Why Gender Moderate Early Adolescent Vulnerability.** Journal of Family Psychology. c. 18. s. 1: 160-170.
- Dedrick, Robert F., Paul E. Greenbaum, Robert M. Friedman, Cathy M. Wetherington, Howard M. Knoff, 1997. **Testing the structure of the Child Behavior Checklist/4-18 using confirmatory factor analysis.** Educational and Psychological Measurement. c. 57. s. 2: 306-313.
- DeGroot, Astrid; Hans M. Koot, Frank C. Verhulst. 1994. **Cross-cultural generalizability of the Child Behavior Checklist cross-informant syndromes.** Psychological Assessment. c. 6. s. 3: 225-230.
- Dolgin, K. Gale. 2014. **Ergenlik Psikolojisi.** İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Doyle, A. Beth, Dorothy Markiewicz. 2005. **Parenting, marital conflict and adjustment from early-to mid-adolescence: Mediated by adolescent attachment style?** Journal of youth and adolescence. c. 34 s. 2: 97-110.
- Dümenci, Levent, Neşe Erol, Thomas M. Achenbach, Zeynep Şimşek. 2004. **Measurement Structure of the Turkish Translation of the Child Behavior Checklist Using Confirmatory Factor Analytic Approaches to Validation of Syndromal Constructs.** Abnormal Child Psychology. c. 32. s. 3: 335-340.
- Durell-Johnson, H., Joseph Laovie, Scranton C., Molly W.Manoney. 2001. **Interparental Conflict and Family Cohesion: Predictors of Loneliness, Social Anxiety, and Social Avoidance in Late Adolescence.** Journal of Adolescent Research. c. 16 s. 3: 304-318.
- El-Seikh, Mona, JoAnn Harger. 2001. **Appraisals of Marital conflict and Children's adjustment, health and physiological reactivity.** Developmental Psychology. c. 37. s. 6: 875-885.
- El-Seikh, Mona, E. Mona Cummings. 1995. **Children's Responses to Angry Adult Behavior as a Function of Experimentally Manipulated Exposure to Resolved and Unresolved Conflict.** Social Development. c. 4. s. 1: 75-91.
- El-Seikh, Mona, JoAnn Hanger, Stephanie M. Whitson. 2003. **Exposure to Interparental Conflict and Children's Adjustment and Physical Health: The Moderating Role of Vagal Tone.** Children Development. c. 72. s. 6: 1617-1636.
- El-Seikh, Mona. 2005. **The role of emotional responses and physiological reactivity in the marital conflict-child functioning link.** Journal of Child Psychology and Psychiatry. c. 46. s. 11: 1191-1199.
- Engfer, A. (1988). **The interrelatedness of marriage and the mother-child relationship.** (Yayın Yönetmenleri, In R. Hinde ve J. Stevenson-Hinde), Relationships within families.sf.104-117. Oxford: Clarendon Press.

- Erarslan, Ayşe Burçin. 2010. **Does Educational Attainment Influence the Amount of Negative Spillover?** Paper presented at the Annual Meeting Of the American Sociological Association. (104th, San Francisco, CA, Aug 7- 11, 2009).
- Erel, Osnat, Bonnie Burman. 1995. **Interrelatedness of marital relations and parent child relations: A meta-analytic review.** Psychological Bulletin. c. 118. s. 1: 108–132.
- Erol, Neşe, Zeynep Şimşek. 2010. **Okul Çağı Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçekleri El Kitabı.** Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Faix, Warner G., 1996. **Soziale Kompetenz.** Wettbewerbsfaktor der Zukunft. Wiesbaden: Gabler Verlag.
- Fredricks, Jennifer A., Jacquelynn S. Eccles. 2006. **Extracurricular involvement and adolescent adjustment: Impact of duration, number of activities, and breadth of participation.** Applied Developmental Science. c. 10. s. 3: 132-146.
- Galambos, Nancy L., Erin T. Barker, David M. Almeida. 2003. **Parents do matter: Trajectories of change in externalizing and internalizing problems in early adolescence.** Child development, c. 74. s. 2: 578-594.
- Gardner, Margo, Jodie Roth, Jeanne Brooks-Gunn. 2008. **Adolescents' participation in organized activities and developmental success 2 and 8 years after high school: do sponsorship, duration, and intensity matter?** Developmental psychology. c. 44. s. 3: 814-830.
- Ghazarian, Sharon R., Cheryl Buehler. 2010. **Interparental conflict and academic achievement: An examination of mediating and moderating factors.** Journal of Youth and Adolescence. c. 39. s. 1: 23-35.
- Gerard, Jean M., Cheryl Buehler, Karen Franck, Owen Anderson. 2005. **In the eyes of the beholder: cognitive appraisals as mediators of the association between interparental conflict and youth maladjustment.** Journal of Family Psychology. c. 19. s.3: 376-384.
- Gerard, Jean M., Ambika Krishnakumar, Cheryl Buehler. 2006. **Marital Conflict, Parent Child Relations and Youth Maladjustment: A Longitudinal Investigation of Spillover Effects.** Journal of Family Issues. c. 27. s. 7: 951- 975.
- Goeke-Moreya, Marcie C., Lauren M. Pappa, E. Mark Cummings. 2013. **Changes in marital conflict and youths' responses across childhood and adolescence: A test of sensitization.** Development and Psychopathology. c. 25. s. 01: 241–251.
- Goleman, Daniel. 2007. **Social Intelligence.** London: Arrow Books.
- Goodmann, Sherryl; Bill Barfoot, Alice A. Frye, Andrea M. Belli. (1999). **Dimensions of marital conflict and children's social problem solving skills.** Journal of Family Psychology. c. 13. s. 1: 33-45.

- Graham, Alice M., Philip H. Fisher, Jennifer, H. Pfeifer. 2012. **What Sleeping Babies Hear A Functional MRI Study of Interparental Conflict and Infants' Emotion Processing.** Psychological Science. c. 24. s. 5: 782-789.
- Grych, John H., Frank D. Fincham. 1990. **Marital Conflict and Childrens Adjustment: A Cognitive-Contextual Framework.** Psychological Bulletin. c. 108. s. 1: 267-290. ·
- Grych, John H., Michael Seid, Frank D. Fincham. 1992. **Assesing marital conflict from the child's perspective: The children's perception on interperantal conflict scale.** Child Development. c. 63. s. 3: 558-572.
- Grych, John H., Frank D. Fincham. 1993. **Children's Appraisals of Marital Conflict: Initial Investigations of the Cognitive-Contextual Framework.** Child Development. c. 64. s. 1: 215– 230.
- Grych, John H., Sarah H. Raynor, Gregory M. Fosco. 2004. **Family Processes that shape the impact of interparental conflict on adolescents.** Development and Psychopathology. c. 16. s: 649–665.
- Güngören, D. 2011. **Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi.** Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Güven, Esra, Gülsen Erden. 2014. **Çocuğun Algıladığı Evlilik Çatışması ve Davranış Sorunları.** Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi. c. 32. Ocak-Haziran: 33-54. ISSN: 2148-9424.
- Hanson, Rochelle F., Benjamin E. Saunders, Janet Kistner. 1992. **The Relationship Between Dimensions of Interparental Conflict and Adjustment in College-Age Offspring.** J Interpers Violence December. c. 7. s. 4: 435-453.
- Harold, Gordon T., Rand D. Conger. 1997. **Marital Conflict and Adolescent Distress: The Role of Adolescent Awareness.** Child Development. c. 68. s. 2: 333–350.
- Harold, Gordon T., Jessica J. Aitken, Katherine H. Shelton. 2007. **Inter-parental conflict and children's academic attainment: A longitudinal analysis.** Journal of Child Psychology and Psychiatry. c. 48. s. 12: 1223-1232.
- Harold-Elema, Gordon T. Kit K. Lewis, Thapara Rice, Frances Gemma, Anita Thapar. 2012. **Interparental conflict, parent psychopathology, hostile parenting, and child antisocial behavior: Examining the role of maternal versus paternal influences using a novel genetically sensitive research design.** Development and Psychopathology. c. 24. s. 4: 1283–1295.
- Harold, Gordon T., Frank D. Fincham, Lori N. Osborne, Rand D. Conger. 1997. **Mom and Dad Are At It Again: Adolescent Perceptions of Marital Conflict and Adolescent Psychological Distress.** Developmental Psychology. c. 33. s. 2: 333-350.

- Harold, Gordon T., Rand D. Conger. 1997. **Marital Conflict and Adolescent Distress: The Role of Adolescent Awareness.** Child Development. c. 68. s. 2: 333-350.
- Henning, Kris, Harold Leitenberg, Patricia Coffey, Todd Bennett, May K. Jankowski. 1997. **Long-term Psychological Adjustment to Witnessing Interparental Physical Conflict During Childhood.** Child Abuse & Neglect. c. 21, s. 6: 501-515.
- Jekielek, Susan M. 1998. **Parental conflict, marital disruption and children's emotional well-being.** Social Forces. c. 76. s. 3: 905-936.
- Jenkins, J. M., J. M. Bucci. 2000. **Children's Understanding of Marital Conflict and the Marital Relationship.** Journal of Child Psychology and Psychiatry. c. 41. s. 2: 161-168.
- Jouriles, E. N. Christopher M. Murphy, Annette M. Farris, David A. Smith, John E. Richters, Everett Waters. 1991. **Marital adjustment, parental disagreements about child rearing and behavior problems in boys: Increasing the specificity of the marital assessment.** Child Development. c. 62. s. 1: 424-433.
- Jouriles, Ernest N., William D. Norwood, Renee McDonald, John P. Vincent, Annette Mahoney. 1996. **Physical violence and other forms of marital aggression: Links with children's behavior problems.** Journal of Family Psychology. c. 10 s. 2: 223-234.
- Jouriles, Ernest. N. David Rosenfield, Renee McDonald, Victoria Mueller. 2013. **Child Involvement in Interparental Conflict and child Adjustment Problems: A Longitudinal Study of Violent Families.** Abnormal Child Psychology. c. 42. s. 693.
- Kaczynski, Karen J., Kristin M. Lindahl, Neena M. Malik, Jean-Philippe Laurenceau. 2006. **Marital conflict, maternal and paternal parenting, and child adjustment: a test of mediation and moderation.** Journal of Family Psychology. c. 20. s. 2: 199-208
- Kalkan, Melek, Zeynep Hamamcı, İlhan Yalçın. 2015. Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma (Eds. Melek Kalkan, Zeynep Hamamcı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Katz, Lynn F. John M. Gottman. 1993. **Patterns of Marital Conflict Predict Children's Internalizing and Externalizing Behaviors.** Developmental Psychology. c. 29. s. 6: 940-950.
- Katz, Lynn F., John M. Gottman. 1996. **Spillover effects of marital conflict: In search of parenting and coparenting mechanisms.** New Directions for Child and Adolescent Development. c. 1996 s. 74: 57-76.
- Keepert, Christine R. Laura D. Pittman. 2015. **I Wish My Parents Would Stop Arguing! The Impact of Interparental Conflict on Young Adults.** Journal of Family Issues 0192513821. Doi10.1177/019253X15613821

- Kerig, Patricia K. 1998. **Moderators and mediators of the effects of interparental conflict on children's adjustment.** Journal of abnormal child psychology. c. 26 s. 3: 199-212.
- Kılıç-Atıcı, M. Banu Yazgan İnanç, Mehmet Bilgin. 2004. **Gelişim Psikolojisi.** Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Kızıldağ, Özgün, Gül Şendil. 2006. **Evlilik Çatışması ve Çocuk Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve Açısından İncelenmesi.** Psikoloji Çalışmaları. c. 26. s: 1-20.
- Kort-Butler, Lisa A., Kellie J. Hagewen. 2011. **School-based extracurricular activity involvement and adolescent self-esteem: A growth-curve analysis.** Journal of youth and adolescence. c. 40. s. 5: 568-581.
- Krishnakumar, Ambika, Cheryl Buehler. 2000. **Interparental Conflict and Parental Behaviors: A Meta- Analytic Review.** Family Relations. c. 49. s. 1: 25- 44.
- Lazarus, Richard S., Susan Folkman. 1984. **Stress, appraisal and coping.** New York: Springer.
- Long, Nicholas, Rex Forehand, Robert Fauber, Gene H. Brody. 1987. **Self-perceived and independently observed competence of young adolescents as a function of parental marital conflict and recent divorce.** Journal of Abnormal Child Psychology. c. 15. s.1: 15-27.
- Long, Nicholas, Elisa Slater, Rex Forehand, Robert, Fauber. 1988. **Continued high or reduced interparental conflict following divorce: Relation to young adolescent adjustment.** Journal of Consulting and Clinical Psychology. c. 56. s. 3: 467-469.
- Marchand, Jennifer F., Ellen Hock. 2003. **Mothers' and fathers' depressive symptoms and conflict-resolution strategies in the marriage and children's externalizing and internalizing behaviors.** The Journal of genetic psychology. c. 164. s. 2: 227-239.
- Marchand, Jennifer F., Steven Schedler, David A. Wagstaff. 2004. **The role of parents' attachment orientations, depressive symptoms, and conflict behaviors in children's externalizing and internalizing behavior problems.** Early Childhood Research Quarterly. c. 19. s. 3: 449-462.
- Marks, Cynthia R., Brain A. Glaser, Jana B. Glass, Arthur M. Horne. 2001. **Effects of witnessing severe marital discord on children's social competence and behavioral problems.** The Family Journal. c. 9. s. 2: 94-101.
- McCoy, Kathleen, E. Mark Cummings, Patrick T. Davies. 2009. **Consructive and Destructive Marital conflict, Emotional Security and Children's Prosocial Behavior.** Journal of Child Psychology and Psychiatry. c. 50. s. 3 270-279.

- Mc Gregor Leanne, Melanie J. Zimmer-Gembeck, Peter Creeda, 2012. **Family Structure, Interparental Conflict and Parenting as Correlates of Children's Relationship Expectations.** Journal of Relationships Research. c. 3: 344-56.
- Miller, Laura E. 2014. **Perceived Threat in Childhood A Review of Research and Implications for Children Living in Violent Households.** Trauma Violence Abuse. c. 16. s. 2: 153-168.
- Ming, Cui, M. Brent Donnellan, Rand D. Conger. 2007. **Reciprocal Influences Between Parents' Marital Problems and Adolescent Internalizing and Externalizing Behavior.** Developmental Psychology. c. 43. s. 6: 1544-1552.
- Moura, Octavio, R. Andrade Santos, Magda Rocha, P. Mana Matos. 2010. **Children's Perception of Interparental Conflict Scale (CPIC): Factor Structure and Invariance Across Adolescents and Emerging Adults.** International Journal of Testing. c. 10. s. 4: 364-382.
- Mueller, Victoria, Ernest N. Jouriles, Renee McDonald, David Rosenfield. 2015. **Children's Appraisals and Involvement in Interparental Conflict: Do They Contribute Independently to Child Adjustment?** Abnormal Child Psychology. c. 43. s. 6: 1041-1054.
- Nazlı, Serap. 2001. **Aile Danışmanlığı.** 2. Bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- _____. 2014. **Aile Danışmanlığı.** genişletilmiş 11. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Neighbours, Bryan D. Rex Forehead, Jinn-Jonp Bau. 2000. **Interparental conflict and relations with parents as predictors of young adult functioning.** Development and Psychopathology. c. 9. s. 1: 169-187.
- Nelson, Jackie A., , Marion O' Brein, A. Nayena Blankson, Susan D. Calkins, Susan P. Keane, 2009. **Family Stress and Parental Responses to Children's Negative Emotions: Tests of the Spillover, Crossover and Compensatory Hypotheses.** Journal of Family Psychology. c. 23. s.5: 671- 679.
- Nichols, Michael P. 2013. **Aile Terapisi: Kavramlar ve Yöntemler.** çev. Okhan Gündüz. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- O'Brien, Mary, Mudita A. Bahadur, Christina Gee, Kathy Balto, Stephanie Erber, 1997. **Child exposure to marital conflict and child coping responses as predictors of child adjustment.** Cognitive Therapy and Research, c. 21. s. 1: 39-59.
- Öner-Koruklu, 2015. **Kişilerarası İlişkilerde Çatışma ve Çatışma Çözme.** Alim Kaya (Ed.). **Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim içinde (196-219).** Ankara: Pegem Akademi.
- Öz, İ. Pınar. 1999. **The relationship between children's adjustment problems and their perceptions of marital conflict.** Yüksek Lisans Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

- Porter, Beatrice, K. Daniel O'leary. 1980. **Marital Discord and childhood behavior problems.** Journal of Abnormal Child Psychology. c. 8. s.3: 287-295.
- Parsa, Nakisa, Siti Nor Yacoob, Ma'rof Redzzuanb, Parisa Parsa, Bitra Parsa. 2014. **Effects of Inter-parental Conflict on College Student's Self-efficacy in Hamadan, Iran.** Procedia-Social and Behavioral Sciences. c. 152 s: 241-245.
- Parsa, Parisa, M. Ahmad Panah, Nakisa Parsa, Ali Ghaleia. 2014. **The Relationship between Perceived Interparental conflict and Academic Adjustment in First Year Students' Hamadan, Iran.** Procedia-Social and Behavioral Sciences. c. 152. s: 720-724.
- Peksaygılı, Müge, Ayşen Güre, 2008. **Eşler Arasındaki Çatışma ile Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü.** Türk Psikoloji Dergisi. c. 23. s. 61: 43-58.
- Rholes, William S., Diane. N. Ruble. 1986. **Children's impressions of other persons: The effects of temporal separation of behavioral information.** Child Development. c. 57. s. 4: 872-878.
- Roberts, William L. 1991. **Marital and Parent- Child Interactions in Families with Preschool Children.** (Paper presented at meetings of the Society for Research in Child Development , Seattle , WA, April, 1991).
- Ruppeert, Franz. 2014. **Travma, Bağlanma ve Aile Konstelasyonları.** çev. Fatma Zengin. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.
- Sabatelli, Ronald M., Suzanne E. Bartle. 1995. **Survey Approaches to the Assessment of Family Functioning: Conceptual, Operational, and Analytical Issues.** Journal of Marriage and Family. c. 57. s. 4: 1025-1039.
- Salisbury, Emily J., Kris Henning, Robert Foldford. 2009. **Fathering by Partner-Abusive Men Attitudes on Children's Exposure to Interparental Conflict and Risk Factors for Child Abuse.** Child Maltreat August. c. 14. s. 3: 232-242.
- Sakız, E. (2011). **Evlilik Çatışması ve Çocuk Uyum problemleri Arasındaki ilişkide Duygusal Güvenliğin ve Anne Kabul Red Algısının Aracı Rolünün İncelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Sarier, Yılmaz. 2016. **Türkiye'de Öğrencilerin Akademik Başarısını Etkileyen Faktörler: Bir Meta-analiz Çalışması.** Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi. c. 31 s. 3: 609-628.
- Schudlich, Tina, Rocher D. D., Haya Shamir, E. Mark Cummings. 2004. **Marital conflict, children's representations of family relationships, and children's dispositions towards peer conflict strategies.** Social Development. c. 13. s. 2: 171-192.

- Schudlich, Tina D. D. Rocher, Cummings, E. Mark 2007. **Parental dysphoria and children's adjustment: Marital conflict styles, children's emotional security, and parenting as mediators of risk.** Journal of abnormal child psychology. c. 35. s. 4: 627-639.
- Shantz, CUP. (1983). **Social cognition.** In J. Flavell & E. Markman (Eds.), Handbook of child psychology. c. 3: Cognitive development (s. 495-555). New York: Wiley.
- Shelton, Katherine H. Gordon T. Harold. 2008. **Pathways Between Interparental Conflict and Adolescent Psychological Adjustment.** Journal of Early Adolescence. c. 28. s.4: 555-582.
- Shelton, Katherine H. Gordon T. Harold, Marcie C. Goeke-Morey, E. Mark. Cummings. 2006. **Children's Coping with Marital Conflict: The Role of Conflict Expression and Gender.** Social Development. c. 15. s. 2: 232-247.
- Siyez, Diğdem M. 2010. **Ergenlerde Problem Davranışlar: Okul Temelli Önleme Çalışmaları ile İlgili Uygulama Örnekleri.** 2. bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Santrock, John W. 2011. **Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi.** çev. Galip Yüksel. 13. bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- _____. 2014. **Ergenlik.** çev. ed. Diğdem Müge Siyez. 14. bs. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Semrud-Clickeman, Margaret (2007). **Social competence in children.** USA: Springer US.
- Stocker, Clare M. Lise Youngblade. 1999. **Marital conflict and parental hostility: Links with children's sibling and peer relationships.** Journal of Family Psychology. c. 13. s. 4: 598-609.
- Sturge-Apple Melissa L. Patrick T. Davies, E. Mark. Cummings. 2006. **Impact of Hostility and Withdrawal on Interparental Emotional Unavailability and Children's Adjustment Difficulties.** Child Development. c. 77. s. 6: 1623-1641.
- Şendil, Gül, Özgün Kızıldağ. 2003. **Çocuk ve Ergenlerde Ebeveyn Evlilik Çatışması Algısı.** Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi. c.10. s. 2: 58-66.
- Şendil, Gül. 2014. **Ebeveyn Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri.** Ankara: Nobel.
- Ulu, Pınar, Hürol Fışıloğlu. 2002. **The relationship between Turkish Children's perception of marital conflict and their internalizing and externalizing problems.** International Journal of Psychology. c. 37. s. 6: 369-378.
- _____. 2004. **Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.** Türk Psikoloji Yazıları. c. 14. s.7: 61-75.

- Underwood, Marion K. Kurt J. Beron, Joanna K. Gentsch, Mikal B. Galperin, Scott D. Risser. 2008. **Family correlates of children's social and physical aggression with peers: Negative interparental conflict strategies and parenting styles.** International Journal of Behavioral Development. c. 32. s. 6: 549-562.
- Unger, Donald G., L. Ellis McLeod, Margaret B. Brown, Patricia A. Tressell, 2000. **The role of family support in interparental conflict and adolescent academic achievement.** Journal of Child and Family Studies. c. 9. s. 2: 191-202.
- Terr, Lenore. 1991. **Childhood Traumas: An Outline and Overview.** American Journal of Psychiatry. c. 1. s. 3: 322-334.
- Tezbasaran, A. Ata. 1996. **Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu [Guide for Likert type scale development].** Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Towe-Goodman, Nissa R. Cynthia A. Stifter, Michael A. Coccia, Martha J. Cox. (2011). **Interparental aggression, attention skills, and early childhood behavior problems.** Development and Psychopathology. c. 23. s. 02: 563 – 576.
- Trapolini, T., Catherine A. McMahon, J. A. Ungerer, 2007. **The effect of maternal depression and marital adjustment on young children's internalizing and externalizing behaviour problems.** Child: care, health and development. c. 33. s. 6: 794-803.
- Turan, E. E. (2014). **9-10 yaş çocuklarının evlilik çatışması algıları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi.** Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Turner, Cynthia M., Paula M. Barrett. 1998. **Adolescent adjustment to perceived marital conflict.** Journal of Child and Family Studies. c. 7. s. 4: 499-513.
- Turner, Heather, Kathleen A. Copiec. 2006. **Exposure to Interparental Conflict and Psychological Disorder Among Young Adults.** Journal of Family Issues. c. 27. s. 2: 131-158.
- Wierson, Michelle, Forehand, Rex, McCombs, Aamanda. 1988. **The relationship of early adolescent functioning to parent-reported and adolescent-perceived interparental conflict.** Journal of Abnormal Child Psychology. c. 16. s. 6: 707-718.
- Wymbs, Brain T., William E. Pelham Jr, Brooke S. G. Molina, Elizabeth, M. Gnagy, 2008. **Mother and Adolescent Reports of Interparental Discord Among Parents of Adolescents With and Without Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder.** Journal of Emotional and Behavioral Disorders. c. 16. s. 1: 29-41.

- Yap, M. Bee Hui, A. Francis Jorm. 2015. **Parental Factors Associated with Childhood Anxiety, Depression, and Internalizing Problems: A Systematic Review and Meta-Analysis.** Journal of Affective Disorders. c. 175: 424-440.
- Yılmaz, Başak. 2007. **Understanding social anxiety through adolescents perceptions of interparental conflict and parental rejection.** Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Zimet, Daniel M., Theodore Jacob. 2001. **Influences of Marital Conflict on Child Adjustment: Review Theory and Research.** Clinical Child and Family Psychological Review. c. 4. s. 4: 319-335.

EKLER

Ek 1. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılayışı Ölçeği

Her ailede anne ve babanın anlaşamadığı, tartıştığı zamanlar olur. Anne-babaları tartıştığı zaman çocuklar çok farklı duygular yaşarlar. Biz de sizin anne ve babanız tartıştığında neler hissettiğinizi öğrenmek istiyoruz.

Eğer anne ve babanız birlikte, sizinle aynı evde yaşamıyorsa, sorulara, aynı evde yaşarken anlaşamadıkları zamanları düşünerek cevap veriniz.

Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, Doğru, Bazen/Biraz Doğru, Yanlış cevaplarından size uygun olanını işaretleyiniz.

1. Anne-babamın tartışıklarını hiç görmedim.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
2. Anne-babam tartışıklarında genellikle sorunu çözerler.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
3. Anne-babam sık sık benim okulda yaptıklarım yüzünden tartışır.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
4. Anne-babam tartışırken çıldırış gibi olurlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
5. Anne-babam tartışıklarında korkarım.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
6. Anne-babamın tartışmaları benim suçum değil.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
7. Anne-babam benim bildiğimin farkında değiller ama onlar çok tartışır.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
8. Anne-babamın tartışmaları bittikten sonra bile birbirlerine olan kızgınlıkları devam eder.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
9. Anne-babam bir anlaşmazlıkları olduğunda sakince konuşurlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
10. Anne-babam tartışıklarında ne yapacağımı bilemem.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
11. Anne-babam yanlarında ben olsam bile birbirlerine sık sık kötü davranırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
12. Anne-babam tartışıklarında bana ne olacak diye endişelenirim.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
13. Anne-babamın tartışmaları genellikle benim suçumdur.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
14. Anne-babamı sık sık tartışırken görürüm.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
15. Anne-babam bir konu hakkında anlaşamadıklarında genellikle bir çözüm bulurlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
16. Anne-babamın tartışmaları genellikle benim daha önce yaptığım bir şeyle ilgilidir.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
17. Anne-babam tartışıklarında kötü bir şey olacak diye korkarım.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış

18. Anne-babam tartıştıklarında, söylemeseler bile suçlu benim.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
19. Anne-babam çok az tartışırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
20. Anne-babam tartıştıklarında genellikle hemen barışırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
21. Anne-babam genellikle benim yaptığım şeyler yüzünden tartışırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
22. Anne-babam tartıştıklarında onları durdurmak için hiçbirşey yapamam.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
23. Anne-babam tartıştıklarında ikisinden birine zarar gelecek diye korkarım.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
24. Anne-babam evde sıkça birbirlerinden şikayet ederler.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
25. Anne-babam tartışırken çok az bağırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
26. Anne-babam sık sık ben yanlış bir şey yaptığımda tartışmaya başlarlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
27. Anne-babam tartışırken bir şeyler kırar veya fırlatırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
28. Anne-babam tartışmaları bittikten sonra birbirlerine arkadaşça davranırlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
29. Anne-babam tartıştıklarında bana da bağıracaklarından korkarım.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
30. Anne-babam tartıştıklarında beni suçlarlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
31. Anne-babam tartışırken birbirlerini itip kakarlar.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
32. Anne-babam tartıştıklarında boşanabilirler diye korkarım.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
33. Anne-babam tartışmaları bittikten sonra birbirlerine kötü davranmaya devam ederler.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
34. Anne-babamın tartışmaları genellikle benim hatam değildir.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış
35. Anne-babam tartışırken benim söylediğim hiçbirşeyi dinlemezler.	Doğru	Bazen/Biraz Doğru	Yanlış

Ek 2. O'leary-Porter Evlilik Çatışması Ölçeği

Aşağıda ailelerin karşılaştığı bazı sorunlar verilmekte ve size bunlara ilişkin sorular sorulmaktadır. Her maddeyi okuduktan sonra o maddede belirtilen sorunun kendiniz ve eşiniz için uygunluğunu düşündünüz ve 1'den (= Hiçbir zaman) 4'e (= Her zaman) kadar sıralanan seçenekler üzerinde size en uygun görünen rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz. Lütfen soruları ANKETİ EVE GETİREN ÇOCUĞUNUZU dikkate alarak cevaplayınız.		Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık	Her zaman
1-----2-----3-----4					
Hiçbir zaman	Bazen	Sık sık	Her zaman		
1. Ekonomik sıkıntıların arttığı günlerde geçimle ilgili tartışmaları belirli zamanlara ve ortamlara sınırlamak zorlaşır. Siz ve eşiniz parasal konuları çocuğunuzun önünde ne sıklıkla tartışsınız?	1	2	3	4	
2. Çocuklar genellikle anne ya da babasının birinden para veya izin isteyip alamadıklarında hemen diğerine giderler. Sizin çocuğunuz bunu yaptığında ne sıklıkla istediğini elde eder?	1	2	3	4	
3. Eşler genellikle çocuklarının disiplini konusunda anlaşmazlığa düşerler. Siz ve eşiniz çocuğunuzun disiplini ile ilgili problemleri onun önünde ne sıklıkla tartışsınız?	1	2	3	4	
4. Çocuğunuz ne sıklıkla sizi veya eşinizi, ailede kadının üstlenmesi gereken roller (örneğin; ev kadını olmak, çalışan kadın olmak, vb.) ile ilgili tartışırken duyar?	1	2	3	4	
5. Eşiniz ne sıklıkla sizi kişisel bir alışkanlığınız nedeniyle (örneğin; içki-sigara içmek, söylenmek, özensiz olmak ve benzeri konularda) çocuğunuzun önünde eleştirir?	1	2	3	4	
6. Siz eşinizi ne sıklıkla kişisel bir alışkanlığı nedeniyle çocuğunuzun önünde eleştirirsiniz?	1	2	3	4	
7. Her evlilikte tartışmaların olması normaldir. Eşinizle tartışmalarınız ne sıklıkla çocuğunuzun önünde cereyan eder?	1	2	3	4	
8. Hepimiz aşırı stres altındayken elimizde olmadan kontrolümüzü biraz da olsa kaybederiz. Evliliğinizde öfke ne sıklıkla çocuğunuzun önünde fiziksel davranışlarla ifade edilir?	1	2	3	4	
9. Siz veya eşiniz ne sıklıkla çocuğunuzun önünde birbirinize öfkeli sözler söylersiniz?	1	2	3	4	
10. Eşinizle birbirinize olan sevginizi ne sıklıkla çocuğunuzun önünde gösterirsiniz?	1	2	3	4	
11. Çocuğunuzun neler ve ne kadar yediği konusunda onun önünde eşinizle ne sıklıkla tartışsınız?	1	2	3	4	
12. Eşinizi çocuğunuzun çok şımarttığı için çocuğunuzun önünde ne sıklıkla eleştirirsiniz?	1	2	3	4	
13. Çocuğunuzla yeterince ilgilenmediği konusunda eşinizle çocuğunuzun önünde ne sıklıkla tartışsınız?	1	2	3	4	
14. Eşler bazen çocuklarının üzerine gereğinden fazla düşüp onları aşırı korurlar. Siz eşinizle bu konuda çocuğunuzun önünde ne sıklıkla anlaşmazlığa düşersiniz?	1	2	3	4	
15. Okul başarısı ve ders çalışma konusunda çocuğunuzun önünde eşinizle ne sıklıkla tartışsınız?	1	2	3	4	

Ek 3. 11-18 Yaş Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği

11-18 YAŞ GENÇLER İÇİN KENDİNİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

No: _____

ADINIZ, SOYADINIZ	ADRESİNİZ :	ANNE BABANIZIN İŞİ (Ayrıntılı biçimde yazınız, örneğin emekli ilköğretmeni, şoför, oto tamircisi, avukat gibi.), EĞİTİMİ (kaç yıl okula gittiklerini yazınız.)
CİNSİYETİNİZ: ☐ ERKEK ☐ KIZ	YAŞINIZ:	BABANIN İŞİ: _____ TEL NO _____ EĞİTİMİ: _____ YAŞI: _____ ANNENİN İŞİ: _____ TEL NO _____ EĞİTİMİ: _____ YAŞI: _____
BUGÜNÜN TARİHİ GÜN—AY—YIL—	DOĞUM TARİHİNİZ GÜN—AY—YIL—	
OKULUNUZUN ADI : _____ SINIFINIZ: _____ ☐ OKULA DEVAM ETMİYORUM	CALİŞİYORSANIZ, BELİRTİNİZ.	İŞİNİZ

Lütfen bu formu görüşlerinizi yansıtacak biçimde içinizden geldiği gibi doldurunuz. Her bir madde ile ilgili ek bilgi verebilir ve bunları 2. ve 4. sayfadaki boşluklara yazabilirsiniz. Teşekkürlerimizle.

I. Yapmaktan en çok hoşlandığınız sporları a, b, c şıklarına yazınız. Örneğin: Yüzme, futbol, basketbol, voleybol, atletizm, tekvando, jimnastik, bisiklete binme, güreş, balık tutma gibi.

☐ Hiç yok

	Herbirine ne kadar zaman ayırırsınız?			Herbirinde ne kadar başarılısınız?		
	Normalden az	Normal	Normalden fazla	Normalden az	Normal	Normalden fazla
a. _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

II. Spor dışı ilgi alanlarınızı, uğraş, oyun ve aktivitelerinizi a, b, c şıklarına yazınız. Örneğin: Bilgisayar, kitap okumak, müzik aleti çalmak, şarkı söylemek, resim yapmak, arabalar ile uğraş, el sanatı gibi. (Radyo dinleme ve televizyon izlemeyi katmayınız)

☐ Hiç yok

	Herbirine ne kadar zaman ayırırsınız?			Herbirinde ne kadar başarılısınız?		
	Normalden az	Normal	Normalden fazla	Normalden az	Normal	Normalden fazla
a. _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

III. Üyesi olduğunuz kuruluş, kulüp, takım ya da grupları a, b, c şıklarına yazınız. (Spor, müzik, izcilik, folklor gibi.)

☐ Hiç yok

	Yaşıtlarınızla karşılaştığınızda her birinde ne kadar aktifsiniz?		
	Az Aktif	Normal	Çok Aktif
a. _____	☐	☐	☐
b. _____	☐	☐	☐
c. _____	☐	☐	☐

IV. Yaptığınız herhangi bir iş ya da günlük işleri a, b, c şıklarına yazınız. Örneğin: Gazete alma, pazara gitme, elektrik-su faturası yatırma, çocuk bakımı, bahçe-tarla işleri, hayvancılık, sofa kurma-kaldırma, bir dükkanda çalışma gibi (ücret karşılığı ya da ücretsiz yapılan her türlü işi katınız)

☐ Hiç yok

	Yaşıtlarınızla karşılaştığınızda her birini ne kadar planlı, düzenli yaparsınız?		
	Normalden Az	Normal	Normalden Fazla
a. _____	☐	☐	☐
b. _____	☐	☐	☐
c. _____	☐	☐	☐

Copyright 2001 T. Achenbach, ASEBA, University of Vermont, ASEBA.org
 Türkçe Çeviri ve Uyarlaması Neşe Erol tarafından T.M. Achenbach'ın izniyle yapılmış ve basılmıştır (2002,2007).
 Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

6-1-01 Baskısı-501

V.1- Yaklaşık olarak kaç yakın arkadaşınız var?
(Kardeşleriniz dışında)

Hiç yok 1 2 ya da 3 4 ya da fazla
☐ ☐ ☐ ☐

2- Okul dışı zamanlarda haftada kaç kez arkadaşlarınızla birlikte olursunuz?
(Kardeşleriniz dışında)

1 den az 1 ya da 2 3 ya da daha fazla
☐ ☐ ☐

VI. Yaşıtlarınızla karşılaştığınızda :

Kötü Normal Sayılır Oldukça İyidir Kardeşim Yok

- a. Kardeşlerinizle aranız nasıldır?
b. Arkadaşlarınızla aranız nasıldır?
c. Anne babanızla aranız nasıldır?
d. İşlerinizi kendi başınıza yapmanız nasıldır?

☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐

VII. 1-Okul başarınız nasıldır?

☐ Okula gitmiyorum. Çünkü-----

Başarısız Orta İyi Başarılı

- a. Türkçe / Türk Dili Edebiyatı
b. Hayat Bilgisi / Sosyal Bilgiler
c. Matematik
d. Fen Bilgisi

☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐

Diğer dersler- Örneğin: Yabancı dil, bilgisayar, iş meslek dersi
(beden, resim ve müziğin dışında)

- e. _____
f. _____
g. _____

☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐
☐ ☐ ☐ ☐

Herhangi bir fiziksel hastalığınız ya da engeliniz var mıdır? ☐ Hayır ☐ Evet- Lütfen açıklayınız:

Okulla ilgili herhangi bir kaygınız ya da sorunuz varsa yazınız:

Okul dışı alanlardaki kaygı ve sorunlarınızı yazınız:

En beğendiğiniz özellikleriniz nelerdir?

Gelecekle ilgili beklentileriniz nelerdir?

Lütfen yan sayfaya geçiniz

Aşağıda gençleri tanımlayan maddelerin bir listesi bulunmaktadır. Her bir madde sizin şu andaki ya da son 6 ay içindeki durumunuzu belirtmektedir. Bir madde sizin için **çok ya da sıklıkla doğru** ise 2, **bazen ya da biraz doğru** ise 1, **hiç doğru değilse** 0 sayılarını yuvarlak içine alarak tüm maddeleri işaretlemeye çalışınız.

0: Doğru Değil (Bildiginiz kadarıyla)

1: Bazen ya da Biraz Doğru

2: Çok ya da Sıklıkla Doğru

- 0 1 2 1. Yaşımdan çok daha çocuksu davranırım
- 0 1 2 2. Anne babamın izni olmadan içki içerim (açıklayınız):
- 0 1 2 3. Çok tartışırım
- 0 1 2 4. Başladığım etkinlikleri (oyunu, dersleri, işleri) bitiremem
- 0 1 2 5. Hoşlandığım, zevk aldığım çok az şey vardır
- 0 1 2 6. Hayvanları severim
- 0 1 2 7. Övünür, hava atarım
- 0 1 2 8. Bir konuya odaklanamam, dikkatimi uzun süre toplayamam
- 0 1 2 9. Kafamdan atamadığım, beni rahatsız eden bazı düşüncelerim vardır (mikrop bulaşma, simetri takıntısı gibi, okul sorunları, bilgisayar gibi) (açıklayınız):
- 0 1 2 10. Yerimde sakince oturamam
- 0 1 2 11. Gereken gayreti göstermeden, sırtımı tamamen büyüklere dayayıp her şeyi onlardan beklerim
- 0 1 2 12. Yalnızlık hissederim
- 0 1 2 13. Kafam karışık, zihnim bulanıktır
- 0 1 2 14. Çok ağlarım
- 0 1 2 15. Oldukça dürüstümdür
- 0 1 2 16. Başkalarına kötü davranırım
- 0 1 2 17. Çok fazla hayal kurarım
- 0 1 2 18. Kendime bilerek incittiğim ya da öldürmeyi denediğim olmuştur
- 0 1 2 19. Hep dikkat çekmeye çalışırım
- 0 1 2 20. Eşyalarıma zarar veririm
- 0 1 2 21. Başkalarının eşyalarına zarar veririm
- 0 1 2 22. Anne babamın sözünü dinlemem
- 0 1 2 23. Okulda söz dinlemem
- 0 1 2 24. Gerekenden az yerim, iştahsızım
- 0 1 2 25. Başka çocuklarla pek geçinemem
- 0 1 2 26. Hatalı davranışımın dolaylı suçluluk duymam, oralı olmam
- 0 1 2 27. Başkalarını kıskanırım
- 0 1 2 28. Ev, okul ya da diğer yerlerde kurallara uymam, karşı gelirim
- 0 1 2 29. Bazı hayvanlardan, durumlardan (yüksek yerler) ya da ortamlardan (asansör, karanlık gibi) korkarım (okulu katmayınız) (açıklayınız)
- 0 1 2 30. Okula gitmekten korkarım
- 0 1 2 31. Kötü bir şey düşünebileceğim ya da yapabileceğimden korkarım

- 0 1 2 32. Kusursuz, dört dörtlük ve her konuda başarılı olmam gerektiğine inanırım
- 0 1 2 33. Kimsenin beni sevmediği hissine kapılırım
- 0 1 2 34. Başkalarının bana karşı olduğu, zarar vermeye ya da açığımı yakalamaya çalıştığı hissine kapılırım
- 0 1 2 35. Kendimi değersiz, önemsiz, yetersiz hissederim
- 0 1 2 36. Sık sık kaza sonucu bir yerlerimi incitirim
- 0 1 2 37. Çok kavgaya ederim, kavgaya karışırım
- 0 1 2 38. Benimle çok dalga geçerler, bana çok sataşılır
- 0 1 2 39. Baş belada olan çocuklarla dolaşırım
- 0 1 2 40. Başkalarının iştilediği sesler ve konuşmalar iştirim (açıklayınız):
- 0 1 2 41. Düşünmeden hareket ederim
- 0 1 2 42. Başkaları ile birlikte olmaksızın yalnızlığı tercih ederim
- 0 1 2 43. Yalan söyler ya da aldatırım
- 0 1 2 44. Tırnaklarımı yerim
- 0 1 2 45. Sinirli ve gerginimdir
- 0 1 2 46. Bedenimin bazı kısımlarında kas seğirmeleri, tik olur (açıklayınız):
- 0 1 2 47. Geceleri kabus görürüm
- 0 1 2 48. Başka çocuklar tarafından sevilmem
- 0 1 2 49. Bazı şeyleri pek çok çocuktan daha iyi yaparım
- 0 1 2 50. Çok korkak ve kaygılıyım
- 0 1 2 51. Başım döner, gözlerim kararır
- 0 1 2 52. Kendimi çok suçlu hissederim
- 0 1 2 53. Çok fazla yerim
- 0 1 2 54. Kendimi sebepsiz yere çok yorgun hissettiğim olur
- 0 1 2 55. Fazla kiloluyum
- 56. Sağlık sorunun olmadığı halde;**
- 0 1 2 a. Ağrı ve sızılarım olur (baş ağrısı ve karın ağrısı dışında)
- 0 1 2 b. Baş ağrıları olur
- 0 1 2 c. Bulantı, kusma duygusu olur
- 0 1 2 d. Gözle ilgili şikayetlerim olur (Gözlük, lens kullanma dışında) (açıklayınız):
- 0 1 2 e. Döküntüler, pullanma ya da başka cilt sorunları olur
- 0 1 2 f. Mide- karın ağrısı olur
- 0 1 2 g. Kusmalarım olur
- 0 1 2 h. Diğer (açıklayınız):

Lütfen arka sayfaya geçiniz

0: Doğru Değil (Bildiyiniz kadarıyla)**1: Bazen ya da Biraz Doğru****2: Çok ya da Sıklıkla Doğru**

- 0 1 2 57. İnsanlara fiziksel saldırıda bulunur, vururum
- 0 1 2 58. Derimi ya da vücudumu yolar, saç ve kirpiğimi koparırm (açıklayınız):
- 0 1 2 59. İyi bir arkadaş olabilirim
- 0 1 2 60. Yeni şeyler denemekten hoşlanırım
- 0 1 2 61. Okul ödevlerimi tam ve iyi yapmam
- 0 1 2 62. El, kol, bacak hareketlerim ayarlamada güçlük çekerim, sakarımdır
- 0 1 2 63. Yaşıtlarımdan çok, kendimden büyüklerle vakit geçirmeyi tercih ederim
- 0 1 2 64. Yaşıtlarımdan çok, kendimden küçüklerle vakit geçirmeyi tercih ederim
- 0 1 2 65. Konuşmayı reddettiğim olur
- 0 1 2 66. İstemeyerek de olsa, belli bazı hareketleri/davranışları tekrar tekrar yaparım (ellerimi defalarca yıkama, kapı kilidini tekrar tekrar kontrol etme gibi) (açıklayınız):
- 0 1 2 67. Evden kaçarım
- 0 1 2 68. Çok bağırırım
- 0 1 2 69. Sırlarını kendime saklarım, hiçkimseye paylaşmam
- 0 1 2 70. Başka insanların var olmadığına inandığı şeyler görürüm (açıklayınız):
- 0 1 2 71. Topluluk içinde rahat değilimdir, başkalarının benim hakkımda ne düşünecekleri ve ne söyleyecekleriyle ilgili kaygı duyarım
- 0 1 2 72. Yangın çıkartırım
- 0 1 2 73. El becerilerim iyidir
- 0 1 2 74. Gösterişten hoşlanırım, maskaralık yaparım
- 0 1 2 75. Çok utangaç ve çekingenim
- 0 1 2 76. Diğer çocuklardan daha az uyurum
- 0 1 2 77. Gece ve/veya gündüz diğer çocuklardan daha çok uyurum (açıklayınız):
- 0 1 2 78. Dikkatim kolayca dağılır
- 0 1 2 79. Konuşma problemim vardır (açıklayınız):
- 0 1 2 80. Haklarımı savunurum
- 0 1 2 81. Evden bir şeyler çalarım
- 0 1 2 82. Ev dışındaki yerlerden bir şeyler çalarım
- 0 1 2 83. İhtiyacım olmadığı halde pek çok şeyi biriktirim (açıklayınız):
- 0 1 2 84. Diğer insanların tuhaf bulduğu, yadırgadığı davranışlarım vardır (eşyaların belli bir düzende ve sırada olmasını istemem gibi) (açıklayınız) veya simetrik olmasını isteme gibi) (açıklayınız)
- 0 1 2 85. Diğer insanların tuhaf bulduğu, yadırgadığı düşüncelerim vardır (bazı sayıları, sözcükleri tekrarlama ve bunları zihnimden atamama gibi) (açıklayınız)
- 0 1 2 86. İnatçıyım
- 0 1 2 87. Ruhsal durumum ya da duygularım çabuk değişir
- 0 1 2 88. İnsanlarla birlikte olmaktan hoşlanırım
- 0 1 2 89. Şüpheliyimdir, kuşku duyarım
- 0 1 2 90. Küfürlü ve açık saçık konuşurum
- 0 1 2 91. Kendimi öldürmeyi düşünürüm
- 0 1 2 92. Başkalarını güldürmeyi severim
- 0 1 2 93. Çok konuşurum
- 0 1 2 94. Başkalarına rahat vermem, onlara sataşır, onlarla çok dalga geçerim
- 0 1 2 95. Çok çabuk öfkelenirim
- 0 1 2 96. Cinsel konuları fazlaca düşünürüm
- 0 1 2 97. İnsanları canlarını yakmakla tehdit ederim
- 0 1 2 98. Başkalarına yardım etmekten hoşlanırım
- 0 1 2 99. Sigara içerim, tütün koklarım
- 0 1 2 100. Uyumakta zorlanırım (açıklayınız)
- 0 1 2 101. Dersleri asar, okuldan kaçarım
- 0 1 2 102. Fazla enerjik değilim
- 0 1 2 103. Mutsuz ve üzgünüm (depresyondayım)
- 0 1 2 104. Başka çocuklardan daha gürültücüyüm
- 0 1 2 105. Sağlık sorunum olmadığı halde madde kullanım (içki ve sigaray katmayınız) (açıklayınız)
- 0 1 2 106. Başkalarına karşı dürtü olmaya çalışırım
- 0 1 2 107. Güzel şakalardan hoşlanırım
- 0 1 2 108. Hayatı kolay tarafından yaşamaktan hoşlanırım
- 0 1 2 109. Elimden geldiğince başkalarına yardımcı olmaya çalışırım
- 0 1 2 110. Karşı cinsiyetten biri olmayı isterim
- 0 1 2 111. Başkalarıyla kaynaşmaktan, birlikte olmaktan kaçınırım
- 0 1 2 112. Evhamlıyım, her şeyi dert ederim

Lütfen yukarıdaki maddelerin dışındaki duygu, düşünce, davranış ve ilgi alanlarınızı yazınız.

Ek 4. Kişisel Bilgi Formu

Bilimsel Araştırma Destek Talebimiz: Sevgili Öğrenciler yürütülmekte olan bilimsel araştırma kapsamında görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Anketlerde yer alan soru ve görüşlerin doğru cevabı yoktur. Önemli olan sizin kişisel görüş ve düşüncenizi içtenlikle verebilmenizdir. Anketler üzerinde analiz yapabilmemiz için sizin kendi duygu ve düşüncelerinizi samimiyetle ifade edebilmeniz çok önemlidir. Veriler sadece yürütücüleri tarafından isimsiz olarak gizlilik içerisinde değerlendirilecektir. Ekte sunulan ölçme araçlarında kimlik bilgileriniz istenmemektedir. Ancak daha sonra uygulanması planlanan başka ölçekleri dolduran kişileri eşleştirebilmek için kodlama sistemini kullanmamız gerekmektedir. İsim ve soy ismin baş harfleri ve okul numaranızla şifre oluşturabilirsiniz.

Oluşturduğunuz Anket Şifreniz: ____ _

1. Yaşınız _____
2. Cinsiyetiniz: 1)Kadın ☐ 2)Erkek ☐
3. Sınıf: 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12 ☐ 4. Akademik başarı ortalamanız: _____
5. Devam ettiğiniz okul: 1)Ortaokul ☐ 2) Anadolu ☐ 3) Sağlık Meslek ☐ 4) Kız Meslek ☐
6. Siz dahil kaç kardeşsiniz: _____ 7. Siz kaçınıcı çocuğunuz: _____
8. Büyüdüğünüz yer: 1) Köy ☐ 2) Kasaba ☐ 3) Şehir ☐ 4) Büyük şehir ☐
5. Diğer/Yurtdışı yazınız: _____
9. Annenizin en son okuduğu okul: 1) İlkokul ☐ 2) Orta ☐ 3) Lise ☐ 4) Meslek Yüksek ☐ 5) Üniversite ☐ 6. Diğer _____
10. Babanızın en son okuduğu okul: 1) İlkokul ☐ 2) Orta ☐ 3) Lise ☐ 4) Meslek Yüksek ☐ 5) Üniversite ☐ 6. Diğer _____
11. Anneniz çalışıyor mu: 1) Hayır ☐ 2) Evet ☐ 3) Şuan çalışmıyor işsiz ☐ 4) Emekli ☐ 5) Diğer: _____
12. Babanız çalışıyor mu: 1) Hayır ☐ 2) Evet ☐ 3) Şuan çalışmıyor işsiz ☐ 4) Emekli ☐ 5) Diğer: _____
13. Annenizin şimdi ya da eskiden yaptığı işi – mesleği tam olarak yazınız: _____
14. Babanızın şimdi ya da eskiden yaptığı işi – mesleği tam olarak yazınız: _____
15. Anneniz ve babanız: 1) Birlikte yaşıyor ☐ 2) Ayrı yaşıyor ☐ 3) boşanmış ☐ 4) Diğer _____
16. Anne ve baba durumu: 1) İkisi de hayatta ☐ 2) Anne vefat ☐ 3) Baba vefat ☐ 4) Diğer: _____
17. Ekonomik durumunuz: 1) Çok düşük ☐ 2) Düşük ☐ 3) Orta ☐ 4) İyi ☐ 5) Çok iyi ☐

Ek 5. Kartal/İstanbul İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü' nden Alınan İzin

**T.C.
KARTAL KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü**

Sayı : 26768278/900/E.433207
Konu: Tez İzin Talebi

13.01.2016

**KAYMAKAMLIK MAKAMINA
KARTAL**

İlgi: a- Kaymakamlık Makamının 09/01/2015 tarih ve 010.04/135 sayılı İmza Yetki Yön.
b- Gülçin ÇELİK'in 13/01/2016 tarih dilekçesi

İlgi (b) dilekçeye istinaden Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans programı öğrencisi Gülçin ÇELİK'in, tez çalışması için Ülkü Bora Ortaokulu, Kartal Anadolu Lisesi, Burak Bora Anadolu Lisesi, Köy Hizmetleri Anadolu Lisesi, Kartal Fatma Aliye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Yakacık Yüksel İlhan Alanyalı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde Ölçek uygulaması yapmak istemektedir.

Söz konusu Ölçek uygulamasının Türk Milli Eğitiminin Genel Amaç Temel İlkeleri doğrultusunda okul müdürlüğünün gözetim ve denetimini altında yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde İlgi (b) Kaymakamlık Makamının İmza Yetki Yönergesi çerçevesinde gereğini; olurlarınıza arz ederim

Yıldırım DEMİRCİ
Müdür a.
Şube Müdürü

O L U R:
13/01/2016
Harun TÜYSÜZ
Kaymakam a.
Milli Eğitim Müdürü

ADRES : Karlık tepesi mah. Spor Cad. No:17
FAKS : 0216 353 66 37
BİLGİ İÇİN: Seher AKBAY

TELEFON : 0216 473 25 90/0216 473 25 91
e.mail : kartal34@meb.gov.tr
DAHİLİ : 111

Bu evrak görevli elektronik imza ile onaylanmıştır. <http://evmls.meb.gov.tr> adresinden fe45-89ba-31f8-9b24-94d8 koda ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

T.C. Kimlik No: 12313912406	
Soyadı : ÇELİK	
Adı : GÜLÇİN	
Doğum tarihi : 19.09.1988	
Uyruğu : T.C.	
Medeni hali : BEKÂR	
Öğrenim : ÜNİVERSİTE – YÜKSEK LİSANS ÖĞRENCİSİ	

Öğrenim / Eğitim Alınan Kurum [tarih: başlangıç-bitiş]	Alınan diploma veya dereceler:
Yeditepe Üniversitesi, 2006-2011 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ve Psikoloji Bölümü, Çift Anadal Programı.	Lisans PDR Bölümü, Yüksek Onur Derecesi Psikoloji Bölümü, Onur Derecesi
Yıldız Teknik Üniversitesi, 2014-2016, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı	Yüksek Lisans

1. Yabancı Dil: Yeterliliği 1 ile 5 arası not ile gösterin:(1-çok iyi, 5-temel düzey)

Dil	Okuma	Konuşma	Yazma
Türkçe	1	1	1
İngilizce	2	3	2

2. Üyesi olduğu meslek örgütleri: Türk Psikologlar Derneği, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.

3. Diğer beceriler: Bilgisayar: Word, Excel, SPSS, Sosyal beceriler: farklı grup ve sınıflarla iletişim kurabilme, farklılığa tolerans ve iletişime açıklık, grup liderliği, koordinasyon, organizasyon, çatışma çözme, eleştirel düşünme, kabul ve anlayış, işbirliği yapabilme, takım çalışması yapabilme, eleştiriye açıklık ve eleştiriden yararlanabilme, başkalarını motive edebilme.

4. Çalıştığı kurum: Özel Üçel Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Aralık 2011-Haziran 2012. İnegöl/Bursa

MEB, 2012 –Halen. Kartal/İstanbul.